

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Ústav dějin křesťanského umění

Bc. Jana Kuťáková

Drobné sakrální památky města
Lanškroun

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Petra Oulíková, Ph.D.

Praha 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Lanškrouně dne 30. 4. 2022

Jana Kuťáková

Bibliografická citace

Drobné sakrální památky města Lanškroun [rukopis]: diplomová práce / Jana Kuťáková; vedoucí práce: Petra Oulíková. -- Praha, 2022. -- 116 s.

Anotace

Diplomová práce „Drobné sakrální památky města Lanškroun“ nabízí ucelený aktualizovaný přehled drobných sakrálních památek města Lanškroun. Podrobněji se v ní věnuji především restaurovaným či nově zhotoveným památkám. V první části práce se zaměřuji na charakteristiku lokality, základní typologii a historii, ikonografii a způsob restaurování drobných církevních památek v Lanškrouně. Druhá část se zabývá pastoračním využitím drobných sakrálních památek a okolnostmi, které ke vzniku nebo opravám těchto památek vedly.

Klíčová slova

Lanškroun, drobné sakrální památky, restaurování, ikonografie, pastorece

Abstract

The Diploma thesis „Small sacral monuments in the town of Lanškroun“ provides a comprehensive overview of small sacral monuments in the town of Lanškroun, with the primary focus being restored or newly built monuments. In the first part of the work, I describe the characteristics of this locality, basic typology and history, iconography, and the method of restoration of small church monuments in Lanškroun. The second part focuses on the pastoral use of small sacral monuments, and the circumstances that led to their creation or repair.

Keywords

Lanškroun, small sacral monuments, restoration, iconography, pastoral care

Počet znaků (včetně mezer): <137 778>

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce PhDr. Petře Oulíkové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a trpělivost, kterou mi během zpracování diplomové práce poskytla. Dále děkuji referentce památkové péče v Lanškrouně Mgr. et Mgr. Marii Heinrichové za přínosné informace k tématu, odborné podklady a za čas, který mi věnovala během mých konzultačních návštěv. Děkuji také všem autorům a vlastníkům děl za vstřícnost a ochotu k rozhovorům a informace k opraveným či nově postaveným památkám. Zvláštní poděkování patří mé rodině, která vytvořila podmínky i prostor, abych mohla pracovat na diplomové práci a především za jejich lásku a podporu.

Obsah

Úvod.....	6
1. Geografické, historické a typologické vymezení památek	8
1.1. Použitá literatura.....	8
1.2. Charakteristika drobných sakrálních památek	9
1.3. Charakteristika lokality – město Lanškroun.....	11
1.4. Rozmístění památek	11
1.5. Historický vývoj památek	12
1.6. Základní typologie památek	15
1.7. Ikonografie konkrétních památek.....	17
2. Péče o drobné památky v Lanškrouně	21
2.1. Kulturní památky a památky místního významu	21
2.2. Vlastníci drobných sakrálních památek	23
2.3. Druhy dotací a programů k obnově památek	23
2.4. Restaurované památky – přehled	26
3. Pastorační využití drobných sakrálních památek.....	42
3.1. Význam drobných sakrálních památek	42
3.2. Využití sakrálních památek v pastorační – praktické příklady	45
3.3. Využití sakrálních památek v pastorační – rozhovory	52
3.5. Shrnutí poznatků z rozhovorů	61
Závěr	65
Seznam vyobrazení	67
Seznam použitých pramenů a literatury	69
Seznam příloh:	74
Aktualizovaný seznam drobných sakrálních památek v Lanškrouně	74
Obrazová příloha	87
Mapa památek	115
Grafy.....	116

Úvod

Drobná sakrální architektura je malým pokladem naší krajiny. Pokladem, který nám ukazuje a připomíná odvěké sepětí nejen s krajinou, ale i se zbožností lidí, kteří krajinu obývají. Svým ztvárněním zprostředkovávají úctu k Bohu, kterou vyjadřovali naši předkové. Naše česká zem je jimi hojně posetá, i při cestách na odlehlých částech naší vlasti narazíme nezdědka na drobnou kapličku, Boží muka či smírčí kříž, kde bychom to ani nečekali. Důvodem k sepsání této diplomové práce, byl můj obdiv k těmto drobným památkám a k tomu, jak se město o tyto památky stará. V městě Lanškroun, ve kterém žiji, je celkem třicet osm drobných sakrálních památek. Jedná se o historickou či nově zbudovanou drobnou sakrální architekturu. Dle mého názoru je to vzhledem k velikosti města poměrně úctyhodné číslo. Na různých místech v literatuře i na internetu najdeme soupisy těchto památek, které ale nejsou úplné nebo jsou jejich údaje zcela zastaralé. Cílem mé práce je přinést ucelený aktualizovaný soupis všech primárně dochovaných drobných sakrálních památek na území města, včetně jejich elektronické lokalizace GPS a fotodokumentace.

Dalším cílem je zmapování restaurovaných či nově zhotovených děl, vytvoření jejich přehledu ve způsobu restaurování či vzniku. Druhá část práce se věnuje využití drobných sakrálních památek z pohledu pastorace. Základní otázky, na které se práce snaží najít odpověď, jsou: Jaký význam mají drobné sakrální památky pro člověka a jaké nalézají využití v pastorači? Jaké motivy vedly vlastníky či autory k obnově nebo výstavbě těchto památek? Jakým způsobem byla tato díla realizována?

Hlavní metodou k získání dat z terénu v této výzkumné části práce byl zvolen rozhovor s jednotlivými vlastníky restaurovaných či nově zhotovených děl. Záměrem této části práce je přispět svým pozorováním a výzkumem k poznání drobných sakrálních památek a nastínění jejich významu pro pastorační působení.

Práce je členěna na tři hlavní kapitoly s jednotlivými tematickými podkapitolami. Úvodní kapitola představuje teoretické vymezení drobných sakrálních památek, obsahuje lokalizační informace, charakteristiku a typologii památek a zabývá se též dobou jejich vzniku a ikonografií. Přiblíženo je také prostředí výzkumného regionu. Druhá kapitola přináší konkrétní přehled restaurovaných památek, jejich zařazení z hlediska obnovy a stručný popis procesu restaurování. Pro lepší orientaci nastiňuje i druhy dotací a programů k obnově památek. Třetí kapitola práce představuje analyticko-interpretaci

výzkumnou část, která se nejprve zastavuje nad významem drobných sakrálních památek. V dalších podkapitolách práce nabízí konkrétní příklady pastoračního využití památek. Data získaná v terénu a převedená na textový materiál jsou v poslední podkapitole vyhodnocena s cílem, co nejlépe pochopit motivaci informátorů k obnově nebo výstavbě drobné sakrální architektury a k vyvození některých závěrů, týkajících se pastorece.

Diplomová práce má mezioborový přesah. Jedná se o dílo spadající do oblasti církevního umění a historie, zároveň však vyzývá k zamyšlení se nad vlastním významem sakrálních památek a nad jejich využitím v pastoraaci, což je doloženo několika konkrétními příklady. Mezioborové bádání spočívá v mém případě ve spolupráci mezi katedrami – Ústavem dějin křesťanského umění a Katedrou pastorálních oborů a právních věd. Tento způsob mezioborového zpracování tématu napomáhá k pochopení jednotlivých vztahů a vazeb a také ke zkvalitnění výsledků mého bádání.

1. Geografické, historické a typologické vymezení památek

Tato kapitola představuje teoretické vymezení drobných sakrálních památek. Obsahuje lokalizační informace, charakteristiku a typologii památek. Zabývá se též dobou vzniku těchto děl a jejich ikonografií. Přibližuje současně prostředí výzkumného regionu.

1.1. Použitá literatura

Do obecné problematiky drobných sakrálních památek uvádí publikace Národního památkového ústavu s názvem Metodika dokumentace drobných památek od autorů Petra Hrubého, Evy Altové a Antonína Kadlece. Nápomocna mi v tomto byla i kniha Příběh drobných památek od autorů Tomáše Hájka a Ireny Bukačové, která obsahuje také základní typologii sakrálních staveb. Toto rozdělení najdeme také již ve zmiňované Metodice dokumentace drobných památek. Data potřebná k získání údajů o jednotlivých památkách jsem čerpala z různých zdrojů. Důležitým pramenem byla dokumentace Jakesche Radima – Soupis uměleckých a uměleckořemeslných děl na území města Lanškroun. Mezi další odborné publikace, které jsem potřebovala ke zpracování mého tématu náleží Soupis památek historických a uměleckých v okrese Lanškrounském od Josefa Cibulky a Jana Sokola, publikace Státního ústavu památkové péče – Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Ústí nad Orlicí, Mariánské sloupy v Čechách a na Moravě od Antonína Šorma a Antonína Krajčí a k doplnění dat i kniha Umělecké památky Čech 2. K/O od Poche Emanuela. Důležitým internetovým zdrojem informací byl pro mě Památkový katalog Národního památkového ústavu. K popisu restaurátorských prací i samotných restaurovaných děl jsem využila informace obsažené ve Vlastivědných sbornících Městského muzea Lanškroun. Vycházela jsem také z jednotlivých restaurátorských zpráv. Restaurátorské zprávy památek spadajících do majetku města jsem získala od referentky památkové péče Mgr. et Mgr. Marie Heinrichové při mých opakovaných konzultačních návštěvách. Vedení farnosti Lanškroun mi umožnilo nahlédnout do archivů a lanškrounské farní kroniky od roku 1945, což bylo důležité pro pochopení dobového kontextu. Získala jsem od nich také restaurátorské zprávy památek spadající do majetku církve. Slovník památkové péče od

Oldřicha Blažíčka mi byl nápomocen v kapitolách o typologii a ikonografii památek. Další informace potřebné k získání dat z oblasti ikonografie jsem čerpala z publikace Věry Remešové Ikonografie a atributy svatých. Životopisné údaje světců nabídla kniha Slavomíra Ravika – O světcích a patronech. Pro orientaci v problematice kulturních památek jsem často využívala Sborník stanovisek veřejného ochránce práv, Památková péče.

1.2. Charakteristika drobných sakrálních památek

Samotný pojem drobná památka není obsažen v žádném zákoně ani vyhlášce. Mluví se o drobné exteriérové architektuře, která je předmětem kulturní hodnoty podle zákona jen tehdy, jde-li o architekturu starší 50 let. Drobné sakrální památky je tedy neoficiální pojem, který se vžil.¹ V českém a moravském prostředí se jedná zejména o památky křesťanského rázu, které jsou zároveň nejpočetněji dochovanou skupinou drobných památek. Ve Slovníku pojmů sakrálního výtvarného umění nalezneme k sakrální architektuře, že je to architektura sloužící náboženským účelům.² Samotný pojem „sakrální“ vychází z latinského slova *sacrum* – svatý, posvátný. Slovo „památka“ je ve Slovníku památkové péče popsáno jako kulturní památka, hmotný doklad společenského vývoje.³

Pojem památky neexistuje „odevždycky“, ba dá se říci, že je data poměrně mladého a trvalo dlouho, než se vytvořil a obecně vžil, než se podařilo vzbudit pochopení pro význam a hodnotu kulturního dědictví po předchozích generacích. Také časová hranice pro „památky“ zůstávala dlouho hluboko v minulosti a šířka záběru se dosud neustálila; od prvotního značně úzkého pohledu stále narůstá, takže některé druhové kategorie se objevily až v období po druhé světové válce.⁴

Drobné sakrální památky ve smyslu drobné krajinné architektury zahrnují kříže a křížky, kapličky, boží muka, křížové cesty.⁵ V odborné literatuře najdeme další vymezení a rozšíření o obrázky a pamětní kameny.⁶ Metodika dokumentace drobných památek Národního památkové ústavu uvádí že, „do této skupiny památek patří sochařské památky

¹ Srov. Hájek – Bukačová 2006, s. 9.

² Chodura – Kříšťan – Klimešová 2001, s. 86.

³ Blažíček 1962, s. 151.

⁴ Herout 1986, s. 275.

⁵ Srov. Hájek – Bukačová 2006, s. 9.

⁶ Frolec 1974, s. 212–214.

volně umístěné v krajině, boží muka, kříže (s korpusem Ježíše Krista i bez něj), výklenkové kaple, ale i samostatné obrazy, zvoničky, reliéfy či soubory jednoho typu – křížové cesty s jednotlivými zastaveními.⁷ Typy a množství těchto památek se může v různých regionech lišit. Ve své práci se zabývám pouze těmi památkami, které jsou na území města Lanškroun. Více o tomto tématu pojednávám v kapitole 1.6. Základní typologie památek.

1.2.1. Důvody vzniku drobných sakrálních památek

Lidé žijící před staletími ve zdejší krajině, se snažili do svého okolí zakomponovat i prvky a objekty, které zdůrazňovaly smysl života. Na význačných místech tak stavěli různé křížky, kaple, kapličky, Boží muka či pomníky a památníky. Nacházely se při cestách, na křižovatkách, uprostřed obcí či před jednotlivými domy. Každý z těchto objektů měl svůj důvod, proč stojí na určitém místě. Žil svým vlastním životem a jeho historie byla předávána nejčastěji ústním podáním, které je dnes z velké části zapomenuto. Mohou se k nim vztahovat pověsti, legendy či pověřivá vyprávění. Jsou za nimi ukryty osudy našich předků, kteří žili ve zdejší krajině.⁸

Pokud bychom se podrobněji zastavili nad důvodem vzniku těchto drobných památek, našli bychom jich hned několik. Jednak byly stavěny ze zbožnosti prostými lidmi jako projev vděčnosti Bohu nebo jako vzpomínka na tragickou událost, což se týká například smírčích křížů. Místa byla vybírána s ohledem na nějakou osobní nebo veřejnou událost. Další souvislost je s církví, která tuto drobnou architekturu začala stavět na místech, která byla významná již v předkřesťanské době nebo poblíž pohanských symbolů s odkazem na novou víru v jednoho Boha.⁹

Metodika dokumentace drobných památek Národního památkového ústavu definuje vznik sakrálních památek takto:“ Sakrální památky jsou takové objekty, které vznikly díky bezprostřednímu či zprostředkovanému působení církve a mají připomínat osobu či děj důležitý pro šíření kultu dané církve.“¹⁰

Nově postavená drobná sakrální architektura v Lanškrouně nabízí ještě jiný důvod svého vzniku. Nesouvisí již bezprostředně s působením církve, jde spíše o akt jednotlivců. K výstavbě této architektury byli vedeni různými úmysly. U všech ale hraje

⁷ Hrubý – Altová – Kadlec 2015, s. 13.

⁸ Štogrová 2006, s. 12.

⁹ Srov. Hájek – Bukačová 2006, s. 84.

¹⁰ Hrubý – Altová – Kadlec 2015, s. 13.

roli důraz na spirituální rozměr člověka. Podrobněji tyto motivy shrnuji ve třetí kapitole práce.

1.3. Charakteristika lokality – město Lanškroun

Město Lanškroun se nachází na východě Čech pod nejnižnějšími výběžky Orlických hor. Ve znaku má královskou korunu, která souvisí s jeho historickým názvem „Landeskrona“ což v překladu znamená Zemská koruna. Landeskrona byl významným sídlem ležícím na rozhraní Čech, Moravy a Slezka. Historie města sahá do 2. poloviny 13. století. Z iniciativy krále Přemysla II. a jeho kolonizační činnosti vzniká toto město „patřící koruně (králi)“ a stává se městským centrem rozsáhlého lanškrounsko-lanšperského panství.¹¹ Z doby jeho vzniku se mnoho památek nezachovalo, ale odkazuje na ně jeho celkové středověké založení se čtvercovým náměstím, uprostřed kterého stojí renesanční radnice. V současné době má Lanškroun takřka 10 000 obyvatel a je pro okolních 22 obcí v okrese Ústí nad Orlicí správním a hospodářským centrem tzv. regionu Lanškrounsko. Je městem rychle se rozvíjejícím, je sídlem mnoha firem z oblasti elektroniky, strojírenství či papírenského průmyslu.¹²

1.4. Rozmístění památek

Město Lanškroun má dvě katastrální území. Jedná se o katastrální území Lanškroun a katastrální území Dolní Třešňovec. Drobné sakrální památky jsou rozmístěné na obou těchto územích. Pro lepší ilustraci je k dispozici mapa v příloze (viz. obrázek 43) Naprostá většina památek spadá pod katastrální území Lanškroun. Jedná se o třicet jedna památek a z tohoto počtu jich nejvíce najdeme v intravilánu města. Ty vzdálenější se nalézají u hlavních příjezdových cest nebo v rekreační oblasti Lanškrounských rybníků. Na katastrálním území Dolní Třešňovec připadá sedm památek a jsou rozmístěné po celé délce této městské části.

Ohledně umístění samotných památek – většina má své původní místo až na sedm z nich, které byly přemístěny. Jde o tyto památky:

¹¹ Srov. Borkovcová 2017, s. 12-14.

¹² Srov. Ondryášová 2015.

1. Kaplička Panny Marie u Mackovy vily. (viz. obrázek 13) Majitel vily přemístil kapličku v roce 2009 asi o 50 m níže a situoval ji do pravého svahu na přístupové cestě k vile.
2. Sloup se sochou Panny Marie s Ježíškem. (viz. obrázek 16) Sloup se nachází uprostřed náměstí Al. Jiráska ve středu kruhové dlažby, kam byl přemístěn při rekonstrukci náměstí v roce 2002. Původně stál jižněji, přibližně o 20 m blíže k děkanství na zatravněné ploše pod jehličnatými stromy.
3. Socha sv. Donáta.¹³ (viz. obrázek 21) Socha byla dovezena do strojovny Lichtenštejnského pivovaru z panské budovy na Laudoně roku 1753 a umístěna do výklenku vnější zdi pivovaru. V současnosti se socha nachází v prosklené vstupní hale městského muzea.
4. Socha sv. Jana Nepomuckého. (viz. obrázek 36) Původním stanovištěm byl most přes Jánský potok ulice Lidická a předchozím byl most v ulici Nádražní. Nyní stojí na zámeckém nádvoří.
5. Socha sv. Jana Sarkandera. (viz. obrázek 37) Původním stanovištěm byl most přes Jánský potok ulice Lidická a předchozím byl most v ulici Nádražní. Nyní stojí na zámeckém nádvoří.
6. Socha Panny Marie Lurdské.¹⁴ (viz. obrázek 38) Socha původně stála v ulici Nádražní asi 30 m za železničním přejezdem směr Rudoltice vpravo u silnice v soukromé zahradě u rodinného domu a umístěna na sloupu. Do dnešní doby se zachovala pouze socha, která byla před lety vyzvednuta v kamenictví a zadní částí vzděna do zdi přístřešku na farní zahradě římskokatolické farnosti v Lanškrouně.
7. Pieta v areálu svaté Anny. (viz. obrázek 29) Původně tato pieta stála na křižovatce u Krčmy na Malém náměstí, ale byla z tohoto frekventovaného místa přemístěna v roce 1959 ke kostelu svaté Anny.

1.5. Historický vývoj památek

Knihy příběh drobných památek od Tomáše Hájka a Ireny Bukačové uvádí: „Památky s křesťanským kultem tvoří členitou skupinu; její výskyt začíná ve středověku, vrcholí

¹³ Poche 1978, s. 207.

¹⁴ Maxová – Nejedlý 1998, s. 88.

v raném novověku a plynule pokračuje přes baroko do 19.století s vyzníváním ve století dvacátém.“¹⁵

Drobné sakrální památky, které představuje tato diplomová práce, byly zhotoveny převážně v rozmezí 18. – 19. století, spadají tedy do období baroka až klasicismu. Ráda bych krátce charakterizovala toto období. V 18. století je Lanškroun poddaným městem Lichtenštejnů a úředním jazykem je zde němčina. Příliv občanů německé národnosti nastal po bitvě na Bílé Hoře a následné rekatolizaci, ke které došlo i na Lanškrounsku. Koncem 18. století se Lanškroun stává svobodným municipálním městem v čele s purkmistrem. Právní závislost obyvatel města na Lichtenštejnech zaniká až se zrušením roboty po revolučních událostech ve druhé polovině 19. století, kdy se Lanškroun stává také sídlem okresního hejtmanství a okresního soudu. Dochází také k hospodářskému a kulturnímu rozvoji města. Naprostá většina obyvatel je v této době německé národnosti.¹⁶

Pokud bych se podívala na památky samotné, v tabulce níže a grafu v příloze je přehledně vidět, v jakém časovém rozmezí byla tato díla v Lanškrouně postavena. Nejvíce jich bylo zhotoveno zhruba v první polovině 18. století a ve druhé polovině 19. století. Dvacáté století se výstavbou nových sakrálních památek v Lanškrouně nezabývá. Další následují až po roce 2000 v počtu pěti kusů. U pěti památek se datum zhotovení nepodařilo zjistit a muselo by se stát součástí dalšího případného výzkumu.

PAMÁTKA	ROK VÝSTAVBY	PAMÁTKA	ROK VÝSTAVBY
1. Boží muka – výjezd směr Ústí n./O.	nezjištěn	20. Socha sv. Donát – muzeum	1753
2. Kříž – ul. Dvořáková	1850	21. Socha Kajcíník - u kostela sv. Václava	2016
3. Kříž – ul. Nádražní	1762	22. Kaplička Panny Marie – v Dolním Třešňovci	nezjištěn
4. Sloup Ecce Homo – směr Luková	1749	23. Kříž – hřbitov	nezjištěn
5. Sloup – torzo u Somy	1750	24. Pamětní Kříž – Kotyza D. Třešňovec	2018
6. Sloup morový – náměstí J.M. Marků	1684	25. Kříž – u čp.82 Dolní Třešňovec	1869

¹⁵ Hájek – Bukačová 2006, s. 48.

¹⁶ Srov. Borkovcová 2017, s. 15.

7. Kříž – ul. Komenského	1864	26. Kříž – u kostela sv. Anny	nezjištěn
8. Kříž – u kostela sv. Václava	1880	27. Pieta – u kostela sv. Anny	1750
9. Kříž – směr Nepomuky	1798	28. Socha sv. Antonína Paduánského – u kostela sv. Anny	1717
10. Pieta – u hasičské zbrojnice v D. Třešňovci	1866	29. Socha Mater Dolorosa – u kostela sv. Anny	1719
11. Socha Panny Marie Immaculaty – směr Nepomuky	1802	30. Kříž – park u kostela sv. Máří Magdaleny	1850
12. Kříž – Dolní Třešňovec	1864	31. Kříž – v Houští	nezjištěn
13. Kaplička Panny Marie – Kypuše	1829	32. Socha Madona s dítětem – u Somy	2016
14. Kříž – u DOTY	1848	33. Sloup s Josefem – ul. Polská	2018
15. Sloup – se sochou Panny Marie s Ježíškem - náměstí A. Jiráska	1705	34. Socha Jan Nepomucký – zámecké nádvoří	1714
16. Sloup Nejsvětější Trojice - křížovatka u Dělnického domu	1720	35. Socha Jan Sarkander – zámecké nádvoří	1722
17. Kříž – u kostela sv. Anny, ulice Dobrovského	1714	36. Socha Panny Marie – farní zahrada	1850
18. Sloup Panny Marie Immaculaty – ulice Kralická	1730	37. Kaple Panny Marie – u Mackovy vily, Kypuše	2016
19. Pilíř s marián. motivy – směr Albrechtice	1811	38. Socha Krista Zmrtvýchvstalého – u kostela sv. Anny	2. pol.19. stol

Tabulka 1: Památky dle data výstavby

Histogram dat výstavby DSP¹⁷ v Lanškrouně naleznete na Obrázek 44: Histogram dat výstavby DSP v Lanškrouně.

¹⁷ DSP – drobné sakrální památky

1.6. Základní typologie památek

Drobné sakrální památky na katastru města Lanškroun lze rozdělit do několika typů. Pro lepší přehled jsem vytvořila tabulku s jednotlivými typy památek v našem městě a jejich početním zastoupením.

Typ památky	Počet kusů na katastru města Lanškroun
Boží muka	1
Kříže	14
Sochy svatých	18
Sousoší	1
Kapličky	3
Torzo sloupu	1

Tabulka 2: Typologie památek - město Lanškroun

V odborné literatuře najdeme toto rozdělení dle typů památek:

Sakrální památky jsou zároveň nejpočetnější skupinou drobných památek, která je u nás dochována. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o velkou skupinu, nacházejí se zde památky typově rozdílné, i když je jejich funkce stejná. Do této skupiny památek patří sochařské památky volně umístěné v krajině, boží muka, kříže (s korpusem Ježíše Krista i bez něj), výklenkové kaple, ale i samostatné obrazy, zvoničky, reliéfy či soubory jednoho typu – křížové cesty s jednotlivými zastaveními.¹⁸

Sochařské památky:

Patří sem sochařské práce volně umístěné v krajině nebo v intravilánu obcí. Náleží sem jednotlivé sochy nebo sousoší, které upomínají na křesťanské světce nebo důležité křesťanské události. Materiálem těchto památek bývá zpravidla místní kámen.¹⁹

Typologie památek v Lanškrouně:

1. **Boží muka** – v minulosti termín označoval téměř všechny volně umístěné památky v krajině, v současnosti jsou Boží muka chápána jako přímá upomínka Kristova utrpení, které bývá vyobrazeno buď slovem, obrazem nebo reliéfem. Podoba Božích muk bývá obdobná, soklová část, dřík a vrcholová hlavice s možnou reliéfní výzdobou v případě sloupkových muk. Zděná Boží muka bývají malé čtyřstěnné stavby s výklenky pro umístění obrazů. Použitý materiál a

¹⁸ Hrubý – Altová – Kadlec 2015, s. 13.

¹⁹ Srov. tamtéž s. 13.

výtvarné zpracování Božích muk mohou mít různou podobu.²⁰ Město Lanškroun má jednu tuto památku sloupkového typu.

2. **Kříže** – kříže byly původně stavěny na křižovatkách či trasách cest, které spojovaly významná místa. Později na místech významných z důvodů náboženských.²¹ Ve Slovníku památkové péče najdeme, že kříže jsou prastaré znamení, od křesťanské antiky zobecnělé jako symbol Kristovy smrti. Může jít o kříže řecké – s rameny téže délky, latinské – běžný tvar s prodlouženým svislým ramenem, ondřejské – s břevny šikmo zkříženými, egyptské či antonínské – v podobě velkého T, vidlicové kříže ve tvaru Y, patriarchální – se dvěma příčnými břevny z nichž spodní je delší, papežské kříže – se třemi příčnými břevny, z nichž spodní je nejdelší, pravoslavné kříže – se třemi příčnými břevny, z nichž dolní je šikmé, maltézske kříže – se čtyřmi rozšiřujícími rameny, na koncích v tupém úhlu vyřiznutými, dvojité kříže – hvězdovitě zdvojené řecké kříže a hvězdové kříže – čtyřcípá hvězda.²² Kříže mohou mít co do podoby i použitého materiálu velmi různé zpracování od jednoduchých – například dřevěných až po poměrně složité. V případě složitých křížů se už mnohdy jedná o sochařskou památku.²³ V Lanškrouně se jedná o tento typ sochařských památek. Nalezneme tu kříže kamenné v počtu deseti kusů a litinové na podstavci v počtu čtyř kusů.
3. **Kapličky** – mají připomínat osobu konkrétního světce či světců. Rozlišujeme kapličky výklenkové a kapličky s vnitřním prostorem. Výklenkové nemají vnitřní prostor. Obrazy, sochy či reliéfy jsou umístěny v přístupném výklenku, někdy krytém mříží. Oproti Božím mukám mívají pouze jednu niku.²⁴ V Lanškrouně nalezneme dvě výklenkové kapličky zasvěcené Panně Marii a jednu kapli s vnitřním prostorem. Jedná se o hrázděnou kapli se zvonící, která je na soukromém pozemku v lokalitě Kypuše a je zasvěcená Panně Marii.
4. **Sochy** – samostatné sochy stojící v krajině i sochy v intravilánu obce. V Lanškrouně se nachází celkem osmnáct soch stojících na podstavcích nebo na sloupech. Většinu tvoří sochy Panny Marie – celkem jde o deset památek. Pieta – Marie s tělem mrtvého Krista v počtu dvou kusů, Panna Marie Immaculata

²⁰ Srov. Hrubý – Altová – Kadlec 2015, s. 14.

²¹ Srov. Hájek – Bukačová 2006, s. 56.

²² Srov. Blažíček 1962, s. 107-108.

²³ Srov. Hrubý – Altová – Kadlec 2015, s. 15.

²⁴ Srov. <https://adopcepamatek.cz/blog-veskere-prispevky/od-smircich-krizu-po-nepomuka-na-moste-poznejte-zakladni-typy-drobnych-pamatek/>, vyhledáno 18. 2. 2022.

v počtu čtyř kusů, Mater Dolorosa jeden kus, Marie Lurdská jeden kus, Madona s dítětem jeden kus a Pilíř s mariánskými reliéfy při výjezdu z Lanškrouna směrem na Albrechtice. Další sochou na katastru města je socha Kajičníka u kostela svatého Václava a v areálu kostela sv. Anny socha Krista Zmrtvýchvstalého. Zbývající počet tvoří sochy světců. Jedná se o svatého Josefa s dítětem, svatého Jana Nepomuckého, svatého Jana Sarkandera, svatého Donáta a svatého Antonína Paduánského. Při výjezdu z města na Lukovou nalezneme ještě sochu Ecce Homo. Jednu památku tvoří pouze kamenné torzo, jde o bývalý sloup Panny Marie Immaculaty.

5. **Sousoší** – ve Slovníku památkové péče se uvádí, že sousoší jsou „sochařské útvary vzniklé seskupením dvou nebo více postav, ideově a skladebně vázaných.“²⁵ V Lanškrouně najdeme toto sousoší: Sloup Nejsvětější Trojice u Dělnického domu.

1.7. Ikonografie konkrétních památek

Ikonografie památek je pro pastorační práci jedním z důležitých bodů, jak uvádím ve druhé části své práce v kapitole 3.1.1. Sochy svatých nebo reliéfy na podstavcích křížů a na jiných místech památek odkazují k životu světců, je důležité znát jejich ikonografii a životopisná data. V této kapitole uvádím základní ikonografická data jednotlivých památek v Lanškrouně, vycházím přitom z kapitoly 1.6. Podrobnější věnování se všem zobrazením na jednotlivých památkách by bylo tématem jiné práce a součástí dalšího možného výzkumu.

1. Mariánská ikonografie – jde o „úhrn zobrazení Panny Marie, která patří k hlavním námětům náboženské ikonografie.“²⁶ V období gotiky odraz mariánského kultu v řadě lyrických i tragických typů, také v souvislosti se zpodobňováním Krista. Příkladem může být Pieta, Bolestná matka, Madona. Dalším odraz ve zpodobňování Marie matky Ježíšovy nalézáme ve výjevech ze života Panny Marie. Příkladem je Narození, Zvěstování či Smrt Panny Marie nebo celé cykly – sedm radostí a sedm bolestí Panny Marie. V období baroka je zobrazována Panna Marie často jako Immaculata.²⁷

²⁵ Blažiček 1962, s. 195.

²⁶ Srov. tamtéž. s. 119.

²⁷ Srov. tamtéž. s. 119.

V Lanškrouně nalezneme tyto zobrazení Panny Marie:

- a) Immaculata – Neposkvrněná – stojící na zemském globu a srpku měsíce, přišlapující nohama hada, kolem hlavy dvanáct hvězd. Morový sloup na náměstí J.M. Marků, sloup v ulici Kralická, sloup směrem na Nepomuky a sloup na náměstí A.Jiráska, který je ikonograficky zajímavým spojením mariánských typů Immaculaty a Madony – Matky s Ježíškem v náruči.²⁸
- b) Pieta – Panna Marie s mrtvým Kristovým tělem na klíně. V Dolním Třešňovci u hasičské zbrojnice a před kostelem svaté Anny.
- c) Panna Marie Bolestná – Mater Dolorosa – plačící, s mečem v srdci. V areálu kostela svaté Anny²⁹ a na podstavci kříže u sv. Václava.
- d) Čenstochovská Panna Marie – matka s Ježíškem, známá také jako „Černá Madona“. Zbožná tradice je přisuzuje sv. Lukášovi.³⁰ Na památce Pilíř s mariánskými reliéfy.
- e) Panna Marie Pomocná, též Pasovská – ikonograficky jde o variantu něžně milující. Matka s malým Ježíšem v náruči, na hlavách s korunou. Na památce Pilíř s mariánskými reliéfy a kapličky Panny Marie v Třešňovci.
- f) Panna Marie Lurdská – postava Marie ve splývavém bílém rouchu s modrou šerpou kolem pasu, na sepjatých rukou visí růženec. Socha Panny Marie³¹ – zazděná zadní částí ve zdi přístřešku na farní zahradě.

2. Ecce Homo – v překladu Ejhle člověk. Slova, která pronesl podle Janova evangelia Pilát Pontský k davu poté, co dal Ježíše zbičovat. (J 19,5) Ikonografický typ Ecce Homo je častým devočním typem zobrazení. Ježíš je na soše zachycen s pláštěm v pase a trnovou korunou na hlavě, ve tváři zmučený výraz. Spoutané ruce má překřížené. Sochu na sloupu nalezneme při výjezdu z Lanškrouna směrem na Lukovou.

3. Svatý Donát – římský voják, mučedník ze 2. století. Je mu připisován zázrak, vysvobození z nepřátelského obležení za pomoci božské bouře přivolané jeho modlitbami. Roku 1652 převezeny jeho ostatky do jezuitské koleje v Münstereifelu, bývá proto nazýván Donát z Münstereifelu. Je považován za patrona proti ohni a

²⁸ <https://pamatkovykatalog.cz/sloup-se-sochou-panny-marie-s-jeziskem-13930905>.

vyhledáno 18. 3. 2022.

²⁹ Cíbulka – Sokol 1935, s. 146; Poche 1978, s. 207.

³⁰ Remešová 1991, s. 42. bod a) až d).

³¹ Maxová – Nejedlý 1998, s. 88.

hromu, patrona úrody. Atributy: blesk, římská zbroj, mučednická palma, vinná réva.³² Jeho socha se v Lanškrouně nachází v Městském muzeu Lanškroun. Zobrazen je jako vousatý muž v sukničce (voják v římské zbroji). V zdvižené pravici drží blesk.

4. Svatý Jan Nepomucký – mučedník ze 14. století. Generální vikář pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna, hájil práva církve proti Václavu IV. Byl umučen a vhozen do Vltavy. Podle jiného podání mučen pro nevyzrazení zpovědního tajemství královnou Žofie.³³ Je považován za patrona české země, patrona zpovědníků, lodníků a mlynářů.³⁴ Atributy: pět hvězd kolem hlavy, kněz v rochetě, v náručí krucifix, prst přes ústa, palma. V Lanškrouně ho nalezneme na Zámeckém nádvoří.

5. Svatý Jan Sarkander – mučedník ze 17. století, farář v Holešově. Zemřel na následky mučení, když odmítl prozradit zpovědní tajemství. Je považován za patrona Moravy a zpovědního tajemství.³⁵ Atributy: kniha, kříž, klíče, zobrazován s prstem u úst. V Lanškrouně ho nalezneme na Zámeckém nádvoří. Světec je zobrazen v dlouhém zvlněném plášti, rochetě a štole. Na hlavě má biret, pravíci tiskne k prsům klíč a v levici drží knihu na zámek uzavřenou. U nohou andílek s prstem na ústech.

6. Svatý Antonín Paduánský – františkánský mnich a církevní učitel ze 13. století pocházející z Lisabonu, vynikající kazatel. S odkazem na zázračné události v jeho životě jsou jeho speciálními atributy ryba, osel, ale především malý Ježíšek, kterého světec ve františkánském roucho chová v náručí. Nejčastějšími atributy jsou kniha a lilie.³⁶ Je považován za patrona Padovy, patrona manželství, žen a dětí, pekařů a horníků. Je znám také jako pomocník při hledání a znovunalezení ztracených věcí.³⁷ V Lanškrouně ho nalezneme v areálu kostela svaté Anny.³⁸

7. Svatý Josef – pěstoun Páně, tesař v Nazaretě – jako samostatná postava je nejčastěji zobrazován s malým Ježíškem v náručí a s lilií, symbolem čistoty. Jeho dalšími

³² Srov. https://cs.wikipedia.org/wiki/Svat%C3%BD_Don%C3%A1t_z_M%C3%BCnsterfeldu, vyhledáno 8. 1. 2022.

³³ Srov. Remešová 1991, s. 31.

³⁴ Ravik 2006, s. 297.

³⁵ Srov. tamtéž. s. 300.

³⁶ Srov. Remešová 1991, s. 11.

³⁷ Srov. Ravik 2006, s. 142.

³⁸ Poche 1978, s. 207.

atributy bývá tesařské nářadí, případně rozkvetlá hůl.³⁹ Je považován za patrona církve, patrona rodin, řemeslníků, dřevorubců, dobré smrti. V Lanškrouně ho najdeme na sloupu v ulici Polská.

8. Socha Krista Zmrtvýchvstalého – Kristovo vzkříšení je základním prvkem křesťanské víry. Zobrazení Krista jako vítěze nad smrtí je častým devočním typem ikonografického zobrazení. Socha zobrazuje Krista, který stojí vzpřímeně na špičce pravé nohy, levou má pokrčenou a zanoženou. Pravou paži má pokrčenou v lokti zdviženou vzhůru, v pokrčené levici drží Kristus korouhev na žerdi v podobě kříže. Hlava s dlouhým vlnitým vlasem a vousem je obrácena tváří vzhůru. Kolem hlavy je okrouhlý nimbus (svatozář). Přes levé rameno, pravý bok, záda a stehna je přehozen plášť. Sochu najdeme v rohu západní stěny jižní sakristie kostela sv. Anny.⁴⁰

9. Svatá Trojice – společné označení trojjediného Boha – tři božské osoby tvoří Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch svatý. Toto sousoší najdeme v Lanškrouně na křižovatce ulic Dobrovského a Třešňovecké. Sedící Bůh Otec drží před sebou ukřižovaného Krista, pod ním je holubice na oblacích, v nich hlavičky andělů. Ikonograficky patří tento sloup mezi starý, již od středověku se vyskytující typ trojičního sousoší.

³⁹ Remešová 1991, s. 34.

⁴⁰ Cibulka – Sokol 1935, s. 107.

2. Péče o drobné památky v Lanškrouně

V této kapitole vymezuji základní pojmy v oblasti restaurátorské péče o drobné sakrální památky a seznamuji s konkrétními druhy dotací a programů k jejich obnově. Přináší také konkrétní přehled restaurovaných památek, jejich zařazení a stručný popis procesu restaurování.

2.1. Kulturní památky a památky místního významu

Na katastru města Lanškroun se nachází celkem 38 drobných sakrálních památek. Z tohoto počtu čtrnáct z nich lze definovat jako kulturní památky. Ostatní spadají do kategorie tzv. památek místního významu nebo náleží k novodobé drobné sakrální architektuře. Skutečnost zda dílo je či není kulturní památka má významný dopad do práv a povinností jeho vlastníka. Považuji proto za důležité objasnit si nejprve některé základní pojmy související s tímto tématem.

Kulturní památky rozlišujeme na **movité a nemovité**. Za movité se považují ty, co nejsou spojeny pevným základem se zemí, jde tedy o předměty nikoli stavby. Patří k nim umělecká výtvarná díla malířská, sochařská, díla uměleckého řemesla, liturgické předměty, hudební památky, ale i technická díla, architektonické články ze zaniklých staveb, archeologické nálezy a podobně. Ve své práci se zabývám nemovitými kulturními památkami, tedy těmi, co jsou spojené pevným základem se zemí. V případě nemovitých památek jde v obecné rovině o stavby, pozemky, hrady, zámky, tvrze, kostely, kláštery, kaple, fary, městské domy, paláce, historicky cenná díla, venkovskou lidovou architekturu, technické a průmyslové stavby, divadla, muzea, morové sloupy, křížky, boží muka apod.⁴¹ Evidenci těchto památek nalezneme v **Ústředním seznamu kulturních památek České republiky**, který vede **Národní památkový ústav**. Evidence je vedena jak v papírové formě, tak ve formě digitální v celostátní on-line databázové aplikaci Památkový katalog.

Památkový katalog je evidenční systém obsahující údaje ke kulturním památkám, národním kulturním památkám, památkově chráněným územím, ochranným pásmům a k dalším objektům, jichž se zájem památkové péče dotýká.⁴²

⁴¹ <https://www.npu.cz/nemovite-pamatky>, vyhledáno 10. 3. 2022.

⁴² <https://pamatkovykatalog.cz/>, vyhledáno 10. 3. 2022.

V souvislosti s kulturními památkami a památkovou péčí nelze nezmínit **Zákon o státní památkové péči 20/1987 Sb.**, který „přesně vymezil, na které objekty kulturní hodnoty se vztahuje péče státu jako na kulturní památky, kdy kulturní památky prohlašuje Ministerstvo kultury, určil, že kulturní památky se zapisují centrálně do Ústředního seznamu kulturních památek, zřídil památkovou inspekci jako složku Ministerstva kultury, která dohlíží na dodržování zákona o státní památkové péči a stanovil sankce za porušení zákona.“⁴³ Zákon chrání především materiální podstatu, hmotný základ objektu.

„Co je kulturní památka upravuje již zmíněný zákon o státní památkové péči a definuje ji v ustanovení § 2 jako věc (není rozhodné, zda jde o věc movitou či nemovitou) nebo soubor věcí včetně jejich součástí, které splňují některou ze dvou níže uvedených charakteristik (znaků): jsou dokladem historického vývoje, životního způsobu a prostředí člověka od nejstarších dob do současnosti nebo mají přímý vztah k významným osobnostem nebo historickým událostem.“⁴⁴

Pokud památka není kulturní památkou, spadá do kategorie tzv. **památek místního významu**.

Národní památkový ústav se ke kategorii těchto památek vyjádřil takto:

Naše urbanizovaná sídla a krajina oplývají značným bohatstvím minulosti, které dokládají vnímání, chápání a užívání světa a materiálu kolem nás. Jen část tohoto bohatství je však zapsána nebo prohlášena jako kulturní památka a státem chráněna. Velká část hmotného kulturního dědictví tak spadá do kategorie tzv. památek místního významu, které nejsou zahrnuty do evidence Ústředního seznamu kulturních památek. Jejich evidence tak byla do nedávné doby spíše okrajovou agendou Národního památkového ústavu (dále jen NPÚ). Postupem digitalizace v NPÚ (v roce 2004 vznikem Geografického informačního systému PaGIS, v roce 2015 spuštěním aplikace Památkový katalog) mohlo být zahájeno systematické zpracovávání dat o památkách místního významu, získaných terénními průzkumy od 90. let 20. století do současnosti, a to za využití nejmodernějších technických prostředků.⁴⁵

Okolnost, zda konkrétní dílo je kulturní památkou či památkou místního významu, rozhoduje o tom, jakým způsobem a z jakých finančních prostředků bude konkrétní památka restaurována. Více o tématu v kapitole 2.3.

⁴³ <https://www.mkcr.cz/pamatkovapecevcr-244.html>, vyhledáno 2. 3. 2022.

⁴⁴ Varvařovský – Seitlová – Gregorová – Hanák – Plotová – Vašíková 2012, s. 12.

⁴⁵ <https://www.npu.cz/cs/uop-olomouc/pro-media/48898-pamatky-mistniho-vyznamu>, vyhledáno 2. 3. 2022.

2.2. Vlastníci drobných sakrálních památek

Občanský zákoník z roku 2014 měl velký dopad na určování vlastnictví drobných památek. Podle tohoto zákoníku je vlastníkem památky ten, komu patří pozemek. Cituji:

V § 506 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník se praví, že součástí pozemku je prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení (dále jen „stavba“) s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech.⁴⁶

Před platností tohoto nového občanského zákoníku bývalo problémem, kdo se o tyto drobné a často bezprizorní památky má na konkrétním místě starat. Samotní vlastníci drobných památek mohou být z okruhu jak fyzických osob, tak městských či obecních úřadů, případně církevních institucí.⁴⁷

Drobné sakrální památky na katastru města Lanškroun vlastní v největším počtu město, následují soukromí vlastníci a hned poté Římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun. Konkrétní počty jsem zaznamenala v tabulce:

Vlastník památky	Město Lanškroun	Soukromí vlastníci	Římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun
Počet kusů	21	9	8

Tabulka 3: Vlastníci památek

2.3. Druhy dotací a programů k obnově památek

V této podkapitole bych ráda přiblížila druhy dotací a programů k obnově památek a uvedla příklady jejich využití u konkrétních památek v Lanškrouně. Nejprve se zaměřím na objasnění základních pojmů.

Dotace:

„Dotací se rozumí poskytování peněžních prostředků na veřejně prospěšný účel, obvykle je možné tuto podporu získat na základě předloženého projektu.

Hlavním cílem **dotáčnických programů** v oblasti památkové péče je snaha pomoci při obnově a zachování hodnot nemovitého kulturního dědictví. Některé dotace lze využívat na celém území České republiky, jiné se věnují jen určitému regionu. Dotace lze

⁴⁶ Stanovisko Ministerstva kultury, odboru památkové péče, č.j. 11357/2005 ze dne 9. srpna 2005, s. 1-2.

⁴⁷ Srov. Hrubý – Altová – Kadlec 2015, s. 9.

rozlišovat na časově omezené nebo průběžné a dělí se podle druhu a výše finančních prostředků.⁴⁸

Druhy dotačních programů k obnově sakrálních staveb v České republice:⁴⁹

1. **Ministerstvo kultury ČR** – ministerstvo poskytuje dotace na obnovu kulturních památek v rámci těchto svých hlavních programů:
 - Program záchrany architektonického dědictví
 - Havarijní program
 - Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón
 - Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny
 - Program obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností
2. **Ministerstvo zemědělství ČR** – vyhlašuje dotační titul 129 662 Údržba a obnova kulturních a venkovských prvků, který je určen na opravy drobných památek (kapliček, křížových cest, zvoníček, božích muk, křížů, exteriérových soch) v obcích do 2.000 obyvatel, popř. místních částech obcí do 5.000 obyvatel, pokud tyto místní části mají do 500 obyvatel. Žádost o dotaci se vyplňuje elektronicky prostřednictvím portálu RISPF, vytištěné žádosti se zasílají na Ministerstvo zemědělství ČR.
3. **Ministerstvo pro místní rozvoj ČR** – ministerstvo poskytuje dotace na opravu sakrálních staveb v rámci programu Podpora obnovy a rozvoje venkova, dotační titul č. 4 Podpora obnovy drobných sakrálních staveb v obci.
4. **Krajské úřady** – dotace na podporu oprav sakrálních staveb poskytují kraje z těchto zdrojů:

- z vlastních prostředků poskytují dotace na opravu prohlášených památek, ve většině krajů také dotace na opravu památek místního významu

⁴⁸ <https://www.propamatky.info/cs/financovani/celacr/dotace/>, vyhledáno 8. 3. 2022.

⁴⁹ <http://www.znicenekostely.cz/index.php?load=dotace>, vyhledáno 8. 3. 2022.

- z vlastních prostředků poskytují dotace na opravu sakrálních staveb v rámci Programu obnovy venkova

Obnovy památek v Lanškrouně byly hrazeny v prvním případě plně z vlastních prostředků majitelů jednotlivých děl, k nimž patří soukromí vlastníci, město Lanškroun a Římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun. Příkladem může být restaurování Kříže v ulici Komenského, jehož obnovu plně uhradilo město. Druhou možností bylo podílet se finančně na opravách jenom z části a využít příspěvky dotačních programů. Při restaurování památek v Lanškrouně byly využity tyto dotační programy:

- **Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón Ministerstva kultury ČR** – využito při restaurování památky Kříž u kostela sv. Václava, restaurování Morového sloupu se sochou Panny Marie Immaculaty v Lanškrouně, restaurování soch sv. Jana Nepomuckého a sv. Jana Sarkandera, restaurování sloupu se sochou Panny Marie s Ježíškem, restaurování sloupu se sousoším Nejsvětější Trojice a restaurování kříže v ulici Dobrovského.
- **Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností Ministerstva kultury ČR** – využito při restaurování sloupu se sochou Ecce Homo a restaurování sochy Piety v areálu kostela sv. Anny.
- **Dotace Pardubického kraje – Podprogram 3, Podpora památkové péče v Pardubickém kraji** – využito při restaurování Kříže v dolním Třešňovci na křižovatce u SZeŠ a při restaurování sloupu s Pannou Marií Immaculatou směrem na Nepomuky.

2.4. Restaurované památky – přehled

Tato část práce přináší přehled a stručný popis procesu restaurování sedmnácti drobných sakrálních památek. V patnácti případech za jejich obnovou stálo město, ve dvou případech římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun. Časové období, ve kterém byly opravy realizovány, spadá do doby od počátku nového tisíciletí a tedy roku 2000 až do současnosti. Další dvě památky byly obnoveny soukromými vlastníky, celkově tedy v našem městě nalezneme devatenáct restaurovaných drobných sakrálních památek, což tvoří přesnou polovinu z celkového počtu památek ve městě. Další do budoucna uvažovanou památkou, která by potřebovala projít procesem obnovy, je kříž po pravé straně komunikace při výjezdu z města v ulici Dvořákova. V současnosti město vyjednává o odkupu této památky s majitelem pozemku.

Restaurované památky:

1. Kříž – u kostela sv. Václava, nám. Al. Jiráska (viz. obrázek 8)

Kříž z roku 1880 stojí před kostelem svatého Václava na náměstí A. Jiráska. Památka je dokladem duchovního života lidí zdejšího regionu v polovině 19. století a zároveň dokladem života a kultury německé národnostní menšiny a dotváří tak obraz místní historie.⁵⁰ V přední části podstavce je v nice vyobrazena Panna Marie Bolestná. V dolní části podstavce je úryvek z Matoušova evangelia z 27. kapitoly: „To byl skutečně Boží Syn“ psaný v německém jazyce. Na zadní části podstavce najdeme nápis v německém jazyce: „Modlete se za zakladatele tohoto kříže“ a dataci 1880. Na podstavci stojí latinský kříž s postavou ukřižovaného Ježíše Krista, zobrazeného podle tradičního ikonografického vzoru v podživotní velikosti.

Na díle bylo patrné mechanické poškození, koroze, zašpinění kamene a viditelné byly i černé fleky, které byly způsobeny biologickým napadením použitého materiálu. Obnova kříže probíhala od poloviny srpna 2020 do konce října 2020. Práce prováděl sochař a restaurátor Hynek Bláha. Šlo mimo jiné o tyto práce: očištění kamene, sejmutí krusty, odstranění dožívajících doplňků a spárování, zpevnění zkorodovaných partií, zhotovení

⁵⁰ Srov. Restaurátorská dokumentace k restaurování kamenného kříže s figurou ukřižovaného Krista na náměstí A. Jiráska v Lanškrouně v roce 2020.

armatury z nerezové oceli pro vyztužení tmelů, doplnění chybějících částí a spár umělým kamenem, lokální lazurní barevná retuš, zvýraznění nápisů a závěrečná konzervace díla.⁵¹

2. Socha Panny Marie Immaculaty – u silnice na Nepomuky⁵² (viz. obrázek 11)

Památka z roku 1802 je zdařilá kamenická práce a nachází se po levé straně silnice 311 mezi lipami směr Nepomuky asi 600 m za městem. Trojdílný podstavec má výrazný vyklenutý rizalit. Sokl je zdobený se zřetelným nápisovým polem a nad textem je rostlinný reliéf. Volutový dřík s rostlinnými motivy, girlandami a rozetami. Profilovaná, nahoru vyklenutá římsa s volutkami. Na římsě nástavec, zdobený střípci a reliéfem na obláčku sedící Panny Marie Wartské. Nástavec je také zakončen profilovanou nahoru vyklenutou římsou zdobenou girlandami. Na tom stojí na obláčku socha Panny Marie Immaculaty v dlouhém našaseném rouchu a v pravé ruce drží dítě. Na soklu je vpředu nápis a také ještě vzadu na dříku. Vzadu je uvedena datace 1802. Socha byla výrazně mechanicky poškozena, jak časem, tak i vandalskými zásahy, chyběly hlavy figur a pravá paže Ježíška. Socha byla nakloněna a otočena směrem od silnice směrem k jihozápadu. Objekt byl pokryt mechem a nesl stopy opakovaného vyspravování a místa oprávků byla výrazně viditelná. Nedávná renovace stav radikálně napravila. Restaurátorské práce zahrnovaly zhotovení nového betonového základu, odstranění zkorodovaných částí, očištění kamene, sejmutí nevhodných a dožívajících tmelů, zhotovení nerez armatury pro vyztužení doplňků sochy, zpevnění zkorodovaných částí, doplnění chybějících hlav figur, paže a ostatních chybějících partií umělým kamenem, barevnou retuš a závěrečnou konzervaci. Práci prováděl pan Hynek Bláha od dubna do srpna 2019.⁵³

Na zadní straně pilíře se nacházejí vytesaná slova: AVFGESETZT WORDEN DVRRCH JOSEPH FRANZ IGNAZ PHILIP VND WINZENZ OHNSORG 14 AVGVSTI A. 1802“ „A.189?“ A zpráva obsažená v městské kronice Vincence Pernikarze z roku 1936 informuje k roku 1802 o nápisu na pilíři: „Aufgestellt worden durch Joseph, Franz, Ignatz, Philipp und Vincenz Ohnsorg 4. Aug. 1802. renovirt 1825“ Dle kroniky byl Josef Ohnsorg purkmistrem a putoval každoročně jako zbožný věřící do Vambeřic. Prý padesátkrát po dobu padesáti let. Jeho pět synů zřídilo tuto památku z dětské lásky a ke

⁵¹ Srov. Heinrichová 2021, s. 24-25.

⁵² Poche 1978, s. 207; Maxová – Nejedlý 1998, s. 93.

⁵³ Srov. Heinrichová 2021, s. 22-23.

cti Matky Boží.⁵⁴ V rozporu se zprávou je však vytesán vpředu reliéf Panny Marie Vartské. Pernikarz, který psal zprávu 34 let po postavení pilíře si spletl dvě poutní místa, Vartu a Vambeřice.⁵⁵

3. Lanškroun, Sloup morový se sochou Panny Marie Immaculaty, nám. J. M. Marků⁵⁶ (viz. obrázek 6)

Památka z roku 1684 se nachází na náměstí J. Marka Marků. Je ohraničena nízkými sloupy, které jsou propojeny kovanými řetězy. Dříve místo nich bývala železná mříž pořízená roku 1825 a čtyři sloupy. V devadesátých letech století dvacátého už bylo sloupů osm a místo mříže jsou řetězy. Kameny na zhotovení byly dovezeny z Maletína. Byl vybudován za odvrácení moru a Turků roku 1684 Andreasem Castellim. Na třístupňové základně na níž je robustní hranolová podnož je třídílný podstavec. Podstavec je složen z dvoustupňového soklu s reliéfní výzdobou a nápisy. Hranolovitého dříku a profilované římsy. Na římsě je vysoký pilíř zakončený korintisující hlavicí, na němž je socha Immaculaty. Podstavec obsahuje ze všech stran řadu latinských textů. Po svém vztyčení v roce 1684 byl sloup opravován až v roce 1825 a poté 1936 o čemž se dozvídáme z nápisu na památce. Další opravy se realizovaly v roce 1997, 2000 a poslední v roce 2015. Sloup se nacházel ve špatném stavu, kámen byl zašpiněný a v dolní části mechanicky poškozený, byly popraskané tmely a socha Panny Marie měla ve spodní části trhlinu. Obnova zahrnovala opravu sochy, očištění a doplnění kamene, opravu spár, finální retuš a hydrofobizaci. Také výrobu nové svatozáře a obnovu držáku. Práce prováděl pan BA. Jaroslav Vrbata v roce 2015.⁵⁷

Na sloupu jsem velmi četné nápisy na těle, podstavci i v kartuších. Dle nich je možné zjistit, že sloup nechala pořídit lanškrounská obec. Nápis velebí Pannu Marii jako ochránkyni před ohněm, morem a válkou a připomíná vítězství dosažené předešlého roku u Vídně. Písemné prameny jsou dochované smlouvy se sochařem, kameníkem a stavitelem. Kameník pocházel z Kladska a jmenoval se Karel Wolff. Na zpracování sochy a hlavice se podílel sochař z Kladska Hans Adam Beyerhoff a smlouva byla uzavřena

⁵⁴ Srov. SOkA Ústí nad Orlicí, Sbirka kronik, sign. 152, fol. 169v. in Maxová – Nejedlý 1998, s. 93.

⁵⁵ Srov. Maxová – Nejedlý 1998, s. 93.

⁵⁶ Cibulka – Sokol 1935, s. 165; Šorm – Krajča 1939, s. 155; Maxová – Nejedlý 1998, s. 70.

⁵⁷ Srov. Heinrichová 2017, s. 32.

městskou radou a byly mu poskytnuty k ruce nádeníci i kámen. Stavitel, s kterým byla uzavřena smlouva se jmenoval Ondřej Chastellim a pocházel z Kyšperka (nyní Letohradu). Stavitel se zaručil na dobu šesti let, že případné závady bezplatně odstraní. Kámen na stavbu byl pořízen z nedalekých maletínských kamenolomů, k jeho odvozu se vypravilo šest vozů a cena byla 100 zl. rýn.⁵⁸ Původně železná mříž, která byla po renovaci v poč. 19. století instalována se měnila v polovině dvacátého století za sloupky spojené masivními ocelovými řetězy.

Vpředu na podstavci je nápis: „SACROSANCTAE VNITATI IN SVBSTANTIA SANCTOSANCTAE TRINITATIS IN PERSONIS DEO TRINO AC VNI CIVITAS LANDSKRONENSIS DEIPARAE VIRGINI SINE LABE ORIGINAL CONCEPTAE A PESTE BELLO IGNE SERVATRICIS CIVITAS LANDSKRONENSIS“⁵⁹

4. Sochy s. Jana Nepomuckého a s. Jana Sarkandera⁶⁰ (viz. obrázky 36 a 37)

Obě sochy stojí na zámeckém nádvoří, kam byly v minulosti přemístěny. Původním stanovištěm byl most přes Jánský potok ulice Lidická a předchozím byl most v ulici Nádražní. Obě sochy stojí na trojdílném trojbokém hranolovém podstavci. Světec Jan Nepomucký je zobrazen v dlouhém řasnatém rouchu s levou nohou nakročenou, v ruce drží kříž s Ukřižovaným, na hlavě má biret, kolem hlavy svatozář. Byl zhotoven v roce 1714. Světec Jan Sarkander je zobrazen v dlouhém zvlněném plášti, rochetě a štole. Na hlavě má biret, pravicí tiskne k prsům klíč a v levici drží knihu na zámek uzavřenou. U nohou andílek s prstem na ústech. Byl zhotoven v roce 1722. Vzadu na sousoších jsou velmi krátké restaurované latinské nápisy. Ten delší je na soše sv. Jana Sarkandera a poukazuje na jeho ctnosti: „HONORI PERPETVO MAGNI JOANNIS SILENTIARIJ VENERABILIS SARCANDRI POSITA 1722“.

K opravě památek došlo v roce 2016. Kámen obou soch byl zašpiněn a porostlý zelenou řasou, lišejníky, byly na něm černé depozity a krusta, pískovec byl mírně zvětralý a byly viditelné mechanické poškození a praskliny v rozích soch. Obnova zahrnovala nahrazení

⁵⁸ Srov. SOkA Ústí nad Orlicí, Sbirka kronik, sign. 152, fol. 84 r-85 r. in Maxová – Nejedlý 1998, s. 73.

⁵⁹ Maxová – Nejedlý 1998, s. 70.

⁶⁰ Cibulka – Sokol 1935, s. 169; Poche 1978, s.207.

betonového soklu soklem z pískovce, sochy byly očištěny a rozebrány. Hlavice obou soch byly v havarijním stavu. Restaurování prováděl pan BcA. Jaroslav Vrbata.⁶¹

5. Kříž – ulice Komenského, před č.p. 324 (viz. obrázek 7)

Památka z roku 1864 se nachází pod kopcem v místě rozdvojení silnice Komenského. Dílo tvoří pískovcový kříž s postavou ukřižovaného Krista a podstavcem složeným ze tří částí. Na přední straně jsou pilastry s korintskými hlavicemi a mezi nimi je v mělké nise reliéf Panny Marie Bolestné. Podstavec ukončuje lomená římsa na níž byla upevněna kovová lucerna, v současnosti je tam pouze fragment kovového držáku. Postava Ježíše Krista a Panny Marie Bolestné byly původně pozlacené. Kříž nebyl nikdy odborně restaurován. K jeho opravě došlo až v roce 2012. Povrch byl téměř bez barevných vrstev, znečištěný tmavými depozity, vegetací a povětrnostními vlivy. Patrné bylo i poškození mechanické, železná konzole poškodila kamennou část pod křížem, kovová lucerna na konzole byla zničená a nešla již opravit.

Dílo restauroval pan Mgr. Filip Novotný. Došlo k očištění povrchu, ke zpevnění pískovce a injektování trhlin, hmotovému doplnění a k plastické retuši včetně barevné retuše povrchu. Byla provedena i závěrečná konzervace povrchu díla. Kovová konzole byla opravena, aby byla později osazena kopií nové lucerny. K tomu však již nedošlo, protože kovovou konzoli neznámý vandal poničil společně s římsou a soklem ani ne rok od restaurování v roce 2013 a proto byla sejmuta a o jejím zpětném usazení se již neuvažuje.⁶²

6. Lanškroun, pieta v areálu kostela sv. Anny⁶³ (viz. obrázek 29)

Sousoší piety na podstavci se nachází v areálu kostela sv. Anny – před vchodem do kostela. Na jednostupňové základně je dvoudílný podstavec. Vysoký sokl přechází v dřík na jehož přední straně je profilovaný rám na němž byla nápisová deska. Na baňatém nástavci je postava Panny Marie s Kristovým tělem na klíně. Na zadní části podstavce je nápis o renovaci z roku 1799, sama památka pochází z poloviny 18. století. Sousoší a část podstavce pod ním spadají do doby baroka, hranolová část a sokl jsou patrně mladší. Dílo

⁶¹ Srov. Heinrichová 2017, s. 33.

⁶² Srov. Heinrichová 2014, s. 23.

⁶³ Poche 1978, s. 207.

nebylo dlouho udržováno. Bylo poškozeno povětrnostními vlivy, mechy a řasami, chyběly svatozáře nad hlavou Panny Marie a Krista, u nějž došlo i k odlomení obličejové části. Nejzávažnějším poškozením bylo roztrhání části podstavce přímo pod sochou. Vzhledem k havarijnímu stavu bylo nutné sousoší i část podstavce sejmout a opravit je v ateliéru restaurátora Mgr. Filipa Novotného. Práce probíhaly v roce 2009. Povrch památky byl očištěn od krust a biologického znečištění, trhliny byly injektovány. Rozpadlý podstavec byl slepen a nahrazen z části novým kamenem. Byla provedena i rekonstrukce poškozených částí těl za pomoci tmelu, přesně napodobujícího maletínský pískovec. Byly vytvořeny nové svatozáře z mědi a opatřeny ochrannými nátěry. Při opětovném usazení soch a části podstavce byly nahrazeny železné čepy silonovými čepy a vlepeny do materiálu. Byla provedena i závěrečná konzervace povrchu díla.⁶⁴

7. Lanškroun, Kříž u kostela sv. Anny, ulice Dobrovského⁶⁵ (viz. obrázek 18)

Pískovcový kříž u kostela sv. Anny se nachází na vnější straně hřbitovní zdi u silnice – ul. Dobrovského a je majetkem římskokatolické farnosti. Jedná se o plastiku ze světlešedého pískovce vysokou 6 m. Podstavec je trojdílný a čtvercového půdorysu s vyběhajícími rameny volutových pilastrů v rozích. Podstavec je složen z jednoduchého soklu, dříku s reliéfní a textovou výzdobou a jednoduché profilované zalamované římsy. Na přední části podstavce je zobrazena monstrance s kalichem a kovovým křížkem. Na tom je konický volutový nástavec obdobného tvaru a členění jako podstavec a na něm je ještě jeden drobný volutový nástavec. Dolní nástavec je zdoben kartušemi a reliéfem Srdce Páně, horní nástavec čabrakami a mušlí. Na pilastrech jsou mušle, střapce, pásy. Vzadu na podstavci nápis s datací. Na horním nástavci je kamenný jetelový kříž s tělem Krista. Dílo pochází z roku 1714. Povrch kříže byl biologicky znečištěn mechy a lišejníky, na povrchu byly patrné černé krusty a depozity. Byla patrná i koroze kamene a jeho úbytek. Koroze železných čepů způsobila vodorovné praskliny, které narušily statiku horní části plastiky. Restaurátorské práce byly dokončeny v roce 2001 akademickým sochařem Petrem Dufkem. Povrch kamene byl očištěn, praskliny injektovány. Chybějící partie byly doplněny umělým kamenem podobným originálu. Horní část podstavce byla demontována, slepena a osazena zpět za použití nových nerezových čepů. Zkorodované

⁶⁴ Restaurátorská zpráva Sousoší piety Mgr. Filipa Novotného 10/ 2009.

⁶⁵ Poche 1978, s. 207.

partie byly stabilizovány zpevňující látkou. Byla provedena také barevná retuš a nátěr biocidní přísadou.⁶⁶

V zadní části pískovcového podstavce v těsné blízkosti hřbitovní zdi je obtížně dostupný a nezřetelný německý nápis popisující co bylo zhotoveno a kým. Název donátora je obtížně čitelný a konec celého nápisu zcela nečitelný, ale při podrobné analýze je zjištělé jméno Joseph Grösfeter.

8. Lanškroun, Kříž – Dolní Třešňovec na křižovatce u SZEŠ (viz. obrázek 12)

Kříž pocházející z roku 1864 se nachází na křižovatce pod SZEŠ (Střední zemědělskou školou) na samostatném ostrůvku před čp. 20. Před renovací, která proběhla v roce 2018 byl obklopen vzrostlými tújemi, výrazně korodován, porostlý lišejníkem, postrádal vrchní kovový kříž a byl tak zachován pouze pseudogotický podstavec. Absence kříže s postavou Krista jako ústředního motivu značně snižovala, jak estetickou, tak duchovní hodnotu této památky. Při renovaci byly jehličnany odstraněny a podstavec opatřen litinovým křížem. Podstavec je složen ze soklu s vpadlými poli na třech stranách, dříku s okosenými hranami, který má vpředu vpadlé pole s motivem gotického okna a nad ním drobná římsa a nad ní pruh s rozetami. A nad tím opět římsa ukončující podstavec. Vzadu na soklu je německý nápis a datace. Nápis je poměrně nevýrazný a místy obtížně čitelný navzdory nedávné renovaci, zřejmě byl tento objekt velmi dlouho zanedbáván, a tedy i obtížně restaurovatelný. Nápis zní - „Zur Ehre Gottes errichtet in Jahre 1864 von den Wittwen Anna Duschek Nro 79 und Johanna Anderle Nro 91.“ V roce 1864 se tedy zasloužily o postavení tohoto kříže dvě vdovy, Anna Dušková a Johana Andrllová. Tyto dvě donátorky vystupují i v případě dalšího objektu – Pieta (u hasičské zbrojnice Dolní Třešňovec).

Na vrcholu objektu se nachází druhotně umístěný litinový kříž s nápisovou deskou „Dokonáno jest“. V patě litinového kříže plastika sv. Jana Evangelisty. Památce byl utvořen nový betonový základ, rozlomený pískovec byl slepen a byly zpevněny zkorodované části kamene. Došlo k odstranění krust a depozitů. Sejmuly se dožívající prvky, chybějící partie a spáry byly vyspraveny umělým kamenem, byla provedena i

⁶⁶ Srov. Restaurátorská zpráva Restaurování krucifixu v areálu kostela sv. Anny, Petr Dufek 3/2001.

barevná retuš doplňků a závěrečná konzervace. Práci prováděl pan Hynek Bláha v roce 2018.⁶⁷

9. Lanškroun, Pilíř s mariánskými reliéfy, po pravé straně silnice do Albrechtic⁶⁸ (viz. obrázek 20)

Pilíř s mariánskými reliéfy je kvalitním architektonicko-sochařským dílem z doby klasicismu. Památka z roku 1811 se nachází na výjezdu z Lanškrouna směrem na Albrechtice, po pravé straně silnice v ulici Dobrovského. Nachází se mezi silnicí a cyklostezkou. Ikonografická plastika je dílem Christiana Hahna. Na jednostupňové základně stojí třídlílný podstavec složený z dvoustupňového soklu, volutového dřívku zdobeného festony a palmetami, na kterém je vpředu v kartuši reliéf svatého Lukáše, malující P. Marii a holubice, vzadu mariánský monogram a mušle. Podstavec ukončuje zvlněná bohatě profilovaná římsa, na římse je nástavec, na kterém je oboustranný reliéf (Panna Maria Čenstochovská a Panna Maria Pomocná). Vpředu tři andělé v mracích nesou rám zdobený festony, s rozetami v rozích, v rámu reliéfní obraz Panny Marie s loktuší a korunou, nesoucí dítě. Vzadu reliéf české Madony s rouškou a dítětem hladícím ji tvář. Orámování podobné. Na podstavci jsou různé nápisy. Okolo vrchní části je výrazná paprskovitá svatozář po obvodu mariánských obrazů.

Tato kulturní památka byla poničena při vichřici padajícím stromem. V důsledku této události se přistoupilo k celkovému restaurování památky, ke kterému došlo v roce 2019. Restaurátorské práce provedl BcA. Jaroslav Vrbata. Byl zhotoven nový betonový základ pilíře. Došlo k citlivému očištění povrchu kamene, zpevnění a doplnění bloku kamene a zajištění trhlin injektáží. Také k opravě a lepení uražených částí – socha Panny Marie i dítěte Ježíše měly ulomenou hlavu, chyběly i jiné partie soch. Zhotovené chybějící doplňky byly osazeny na skulpturu a spoje fixovány armaturou z nerez oceli. Také byla opravena a pozlacena svatozář. Byla provedena i závěrečná konzervace povrchu díla.⁶⁹

Tento pilíř s mariánskými reliéfy je oboustranný a poměrně výjimečné dílo postavené zbožnými mariánskými ctiteli a vlastní zhotovení provedl zdejší kamenický mistr

⁶⁷ Srov. Heinrichová 2019, s. 11.

⁶⁸ Cibulka – Sokol 1935, s. 170; Poche 1978, s. 207; Maxová – Nejedlý 1998, s. 82.

⁶⁹ Srov. Restaurátorská dokumentace k restaurování Světeckého pilíře se sochou postavou Panny Marie Immaculaty na podstavci s reliéfem Panny Marie Wartské s dítětem Ježíš v Lanškrouně v roce 2019.

František Melnitzky / Melnický. Současně byla vysázena alej mladých stromů sahající od sochy až k městským stodolám.⁷⁰ Vzadu na podstavci oboustranného pilíře je nápis se jmény těch, kteří se na obnově především účastnili. Konec nápisu není čitelný. Viz. zmiňovaný nápis: „Diese Statua ist von den marianischen Verehrern 1811 errichtet, und den 3. Juny von Herrn Bernard Arzt Dechant mit Begleitung seiner H: Kapläne Maxmilian Finger und Winzenz Bibus, wie auch eines löbl. Magistrats H: Joseph Ohnsorg Bürgermeister H: Franz Schwab geprüf= ten Rath H: Franz Werner und H: Karl Wernhart Rätthe und der sämmtlichen Bürgerschaft der Stadt Landskron /nečitelná slova/ renowirt“.

10. Lanškroun, Sloup Ecce Homo – po pravé straně u silnice z Lanškrouna na Lukovou⁷¹ (viz. obrázek 4)

Sloup se nachází na katastru města na půl cesty z Lanškrouna do Lukové. Dílo bylo vytvořeno neznámým autorem v roce 1749. Na výrobu byl použit středně zrnitý pískovec „miletínského“ typu. Jednoduchý podstavec je složen z mohutného soklu, čtyřbokého kónického dříku a drobné profilované římsy. Na podstavci je zhruba 2 metry vysoký toskánský sloup zdobený kartuší s monogramem IHS. Vlastní socha Krista s trnovou korunou na hlavě a svázanýma rukama před tělem spočívá na hlavici tohoto sloupu.

Podstavec byl poznamenán rozsáhlejšími vrypy a rytých graffiti, socha poškozena střelbou, narušena byla statika celého sloupu. Plastika byla restaurována akademickým sochařem Mgr. Filipem Novotným v roce 2008. Byla doplněna obličejová část Krista i chybějící ruce. Celá památka byla rozebrána a zpětně osazena na nový betonový základ, pískovec byl očištěn a zpevněn, trhliny byly injektovány a železné čepy byly vyměněny za nové nerezové. Byla provedena i závěrečná konzervace povrchu díla. Rekonstrukce poškozených míst probíhala s co největším ohledem na zachování autenticity památky podle historické fotografie.⁷²

Nápis na sloupu ukazuje na donátora a zakladatele sloupu a tím byl Paul Thomas, mlynář /či Müller? /. Informuje o tom lanškrounská městská kronika Vincence Pernikarze. Byl postaven na zadní polní cestě A. Woleze.⁷³ Na této památce došlo v poválečných letech

⁷⁰ Srov. SOkA Ústí nad Orlicí, Sběrka kronik, sign. 152, fol. 185 v-186 r. in Maxová – Nejedlý 1998, s. 82.

⁷¹ Cibulka – Sokol 1935, s. 166; Poche 1978, s. 207; Maxová – Nejedlý 1998, s. 90.

⁷² Srov. Heinrichová 2010, s. 34-35.

⁷³ Srov. SOkA Ústí nad Orlicí, Sběrka kronik, sign. 152, fol. 127 r. in Maxová – Nejedlý 1998, s. 90.

k přebroušení německých nápisů vzniklých v 19. století na základě dotazu Místního národního výboru směrem k Státnímu památkovému úřadu v roce 1946. Zůstal tak jen starší nápis, který nám podává zprávu o době vzniku a fundátorovi. „ECCE HOMO DEVS TOMAS PAVL MILLER HAT LA SEN DIESE STA TVR AVFSETZEN LASEN 1749.“⁷⁴ Na zbytku sloupu podstavci jsou vidět výrazné vandalské zásahy a rytiny svědčící o tom, že se památka nacházela vzdálena od centra města a tak byla vystavena častějším zásahům nenechavců.

11. Lanškroun, Boží muka – výjezd z Lanškrouna směrem na Ústí nad Orlicí

(viz. obrázek 1)

Památka se nachází za městem po levé straně silnice směr Ústí nad Orlicí na těsném okraji katastru města.

Vysoký kónický čtyřhranný zděný pilíř, po výšce dělený na tři části drobnými římsami. Horní část má ve třech stranách niky. V nickách sochy chybí. Pilíř ukončuje pískovcová jehlancová stříška s římsovitým přesahem na jejímž vrcholu je jetelový kamenný kříž s tělem Krista. Před restaurováním byly kamenné prvky na vrcholu stavby částečně mechanicky poškozeny, kámen byl znečištěn mechy a lišejníky, objevovaly se černé depozity. Horní část břevna a paže Krista byly odlomeny. Restaurátorské práce v roce 2010 zahrnovaly ošetření a očištění kamene vhodnými prostředky, praskliny byly injektovány, chybějící hmota doplněna umělým kamenem. Část břevna a paže byly nově vytesány z miletínského pískovce a zpatinovány tak, aby nenarušily barevnost celku. Provedena byla i závěrečná konzervace díla. Restaurátorské práce prováděl pan Luděk Špatenka.⁷⁵

12. Lanškroun, Pieta – u hasičské zbrojnice Dolní Třešňovec (viz. obrázek 10)

Památka z roku 1866 stojí v bezprostřední blízkosti hasičské zbrojnice a vzrostlých stromů po pravé straně silnice procházející Dolním Třešňovcem od Lanškrouna, vedle čp. 98. Na jednostupňové základně je trojdílný podstavec. Sokl má okosené rohy, nad ním je hranolový dřík a plochá, profilovaná, silně vysazená římsa. Na římsě profilovaný

⁷⁴ Srov. SÚA, SPS, kart. 286 in Maxová – Nejedlý 1998, s. 91.

⁷⁵ Srov. Restaurátorská dokumentace k akci Restaurování Sloupových Božích muk u Lanškrouna v roce 2010.

soklík a na něm na obláčcích sedící Panna Marie v nařaseném rouchu a na klíně má Kristovo tělo v bederní roušce. Tělo soklu v čelní ploše je zdobeno basreliéfem Krista klečícího v Getsemanské zahradě. Na přední straně soklu a zadní straně dřívku je nápis v německém švabachu. Na zadní straně soklu je výrazná datace 1866.

Vlivem podloží byla plastika nakloněna vzad. Na povrchu byla patrná koroze kamene a biologické znečištění. Spáry byly uvolněné a částečně vypadané, viditelné bylo i mechanické poškození. Pravá paže Krista byla nad loktem ulomena. Při restaurování byl zhotoven nový betonový základ památky. Při osazování byly vyměněny železné čepy za nové nerezové. Byly odstraněny krusty a depozity. Chybějící paže byla zhotovena z umělého kamene a vyztužena nerezovou armaturou. Písmo v přední ploše bylo vypsáno zlatou barvou a na zadní části černou barvou. Hlava Panny Marie byla doplněna třemi zlacenými paprsky svatozáře. Provedena byla i závěrečná konzervace díla. Dílo restauroval pan Luděk Špatenka v roce 2007.⁷⁶

Památka má na zadní části výrazný německý nápis informující o zhotovitelích - „Zur Ehre Gottes errichtet worden von den Wittwen Anna Duschek Nro 79 und Johanna Anderle Nro 91. mit Fundaeion belegt“ V roce 1866 se zasloužily o postavení tohoto kříže dvě vdovy, Anna Dušková a Johana Andrlová a bylo to pokryto fondem na obnovu. Tyto dvě donátorky vystupují o dva roky dříve i v případě dalšího objektu – Kříž (u SZeŠ Dolní Třešňovec). Je zde zajímavé, že restaurátor díla udělal v nápise chybu a místo Fundaeion napsal Fundaeion.

13. Lanškroun, Kříž v ulici Nádražní směr Rudoltice (viz. obrázek 3)

Kříž je umístěn v ulici Nádražní na výjezdu z Lanškrouna směr Rudoltice v místech, kde se ulice Nádražní rozdvouje a je křížena cyklostezkou. Památka má trojdílný válcový podstavec s čtyřmi pilastry v rozích a páskovými ornamenty. Podstavec je složen z vyššího soklu, dřívku, který má bohatou reliéfní výzdobu. Vpředu reliéf monstrance, vzadu delší německý nápis s letopočtem 1762. Po stranách kartuše z boltců a pentlí.

⁷⁶ Srov. Restaurátorská dokumentace k akci Restaurování Sousolí Pieta v obci Dolní Třešňovec v roce 2007.

Podstavec ukončen drobnější profilovanou římsou. Na ní vysoký konický nástavec v podobném provedení jako podstavec, volutové pilastry drobnější. Na tomto umístěn jetelový kříž s tělem Krista a nápisovou deskou INRI.

Na památce byly patrné stopy biologického znečištění a četná mechanická poškození. Kámen měl na některých místech korozi a černé depozity. Cementové spáry byly uvolněné či místy vypadané. Restaurátor pan Luděk Špatenka v roce 2009 dílo biocidně ošetřil, spáry byly opatrně odstraněny, trhliny injektovány. Mechanicky poškozená místa byla doplněna umělým kamenem obdobné struktury jako původní maletínský pískovec. Byla provedena i závěrečná konzervace díla.⁷⁷

Nápisy v zadní části jsou německé, nevýrazné a takřka nečitelné. Nelze sestavit komplexní popis. Je zřejmé, že na podstavci jsou různé vrypy, ornamenty, vandalské zásahy a zřejmě i povětrnostní vlivy a dlouhá doba, kdy dílo nebylo restaurováno se na tomto stavu podepsalo. Obtížně čitelná, ale ještě rozlišitelná je i datace 1843 v zadní části díla, která by mohla ukazovat na jedno z datumů restaurování této památky.

14. Kříž – Dolní Třešňovec – vpravo u cesty u čp. 82 (viz. obrázek 27)

Kříž z roku 1869 se nachází po pravé straně cesty v Dolním Třešňovci u čp. 82. K základně kříže vede pět schodů. Základna je ukončena římsou, na které je litinový kříž s tělem Krista. U paty kříže jsou dvě postavy – P. Marie a sv. Jan Evangelista, na spodním břevnu kruhová deska s nápisem – Dokonáno jest! V křížení deska s nápisem INRI. Na přední straně dřívku podstavce německý nápis z roku 1869. Na zadní straně datum renovace 1937 a jména donátorů.

Restaurátorské práce proběhly v roce 2021. Kříž včetně figurálních prvků byl po celé ploše narušený korozi. Pozůstatky nápisu na kartuši se nedochovaly. Hlavice podstavce byla prasklá vlivem koroze čepu, povrch kamene byl biologicky znečištěn a prokazoval korozi. Celkově byla památka v havarijním stavu díky narušené statice. Sochař a restaurátor pan Hynek Bláha restauroval litinový kříž, jednotlivé prvky byly pozlaceny. Povrch kamene byl očištěn od nečistot a krust a biocidně ošetřen, doplněn byl kámen v přední části základové desky a také byly doplněny chybějící partie a spáry na podstavci. Došlo k slepení rozlomené hlavice podstavce, srovnání a zajištění schodišťových stupňů,

⁷⁷ Srov. Restaurátorská dokumentace k akci Restaurování pískovcového kříže v Lanškrouně.

zkorodované ocelové kramle byly nahrazeny novými z nerez oceli. Restaurátorské práce zahrnovaly i závěrečnou konzervaci díla.⁷⁸

Na přední části díla je uveden výrazný německý nápis: Gott zu Ehren Euch Zum Frommen -.- 1869 (Bohu ke cti, vám ke zbožnosti) Na zadní části díla je uvedeno černým písmem, kdo se zasloužil o rekonstrukci památky a datace. „Renoviert durch Johann a Marie Hamerle 1937.“ Ohledně posledního čísla v letopočtu je nejistota (193?). Před restaurováním v roce 2021 byl nápis na zadní straně značně nevýrazný v důsledku narušení povrchu kamene korozí, jak uvádí restaurátorská zpráva.

15. Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice – křižovatka ulic Dobrovského a Třešňovecká (u Dělnického domu)⁷⁹ (viz. obrázek 17)

Sloup Nejsvětější Trojice z roku 1720 stojí na křižovatce ulic Dobrovského, 28. října a Třešňovecká. Na dvoustupňové základně je trojdílný podstavec složený z krychlového soklu na kterém jsou ze všech stran nápisy informující o tom, kdo a kdy dal sloup zhotovit a také nápisy popisující reliéfy. Ve vrchní části podstavce je vpředu reliéf s Pannou Marií, vlevo reliéf se sv. Janem Nepomuckým a vpravo reliéf se sv. Floriánem. Podstavec ukončuje drobná profilovaná římsa. Na ní je vysoký pilíř s entazí, vpředu reliéf „IHS“ v rámu ze dvou ratolestí a koruny. Na sloupu je sousoší: sedící Bůh Otec drží před sebou ukřižovaného Krista, pod ním je holubice na oblacích, v nich hlavičky andílků.

Restaurátorské práce probíhaly v roce 2001. Povrch celého díla byl pokryt usazenými nečistotami, mechy a lišejníky. Patrná byla i koroze a plošný úbytek materiálu zapříčiněný vlivem povětrnostních vlivů. Koroze železných čepů způsobila praskliny v oblasti soch a na boku menšího podstavce. Schodišťové stupně byly rozestoupeny a rozlámány na řadu částí. Patku a dřík držela k sobě pouze zrezivělá železná obruč, stav celé památky byl havarijní. Památku restauroval akademický sochař René Tikal. Bylo přistoupeno k demontáži celého díla. Byl zhotoven nový základ, na který byl sloup znovu osazen a jednotlivé prvky spojeny čepy z nerezové oceli. Praskliny byly zajištěny pomocí injektáže, odlomené partie kamene byly přilepeny. U rozsáhlejších chybějících částí byla

⁷⁸ Srov. Restaurátorská dokumentace k restaurování Kovového kříže na kamenném podstavci v Lanškrouně Dolním Třešňovci za hasičskou zbrojnicí.

⁷⁹ Cibulka – Sokol 1935, s. 168; Poche 1978, s. 207; Šorm – Krajča 1939, s. 162; Maxová – Nejedlý 1998, s. 76.

pro větší stabilitu použita nerezová armatura – patka sloupu, římsy, schodišťové stupně. Dílo bylo očištěno od usazených nečistot a krust. Schodišťové stupně byly seskládány a zajištěny nerezovými kotvami, chybějící části doplněny Maletínským pískovcem. Závěrem byla provedena lokální lazurní retuš a konzervace díla.⁸⁰

Dobře zachovalé nápisy na díle informují, že sloup dal zhotovit 11. května 1720 pan Matěj Chmel (Khmel), měšťan, primátor a také císařský výběrčí hraničního cla a ungeltu, tržního poplatku. Vlastní autor díla není známý. Později byla socha renovována náklady obce a částečně dobrodinci. V roce 1826 měl sloup kamenné zábradlí se železnými mřížovými dveřmi, které bylo dovezeno z náměstí od mariánského sloupu. V roce 1927 byl sloup přemístěn a posunut o 4.5 metru z důvodu zřízení zámecké zahradní silnice. V roce 1945 se po celé republice odstraňovaly německé nápisy a Místní národní výbor v Lanškrouně zaslal dotaz na Státní památkový úřad 15. února 1946. Bylo doporučeno „jemně zbrousit“ nápisy pocházející z 19. století, a naopak bylo prý žádoucí ponechat starší nápisy, poněvadž jméno primátora je české – Matěj Chmel a dokazuje to germanizaci území. Vzadu dole na podstavci je nápis: „ANNO 1720 DEN 11 MAY IST DIESE BIELDNVS ZU EHREN DER H. DREIFALTIGKEIT DURCH DEN WOL WEISEN HERN MATHIAM KHMEL DER ZEIT BURGER VND PRIMATOR AUCH KAYSERLICHER GRANITZ ZOL UNDT VNGELDTTEINEHMER IN LANDTSCRON ALS WOHLTETER ERHOBEN VNDT AUFGERIECTET WORDEN“⁸¹

16. Socha Panny Marie Immaculaty – ulice Kralická⁸² (viz. obrázek 19)

Sloup z roku 1731 se nachází u frekventované křižovatky před čp. 436 na ulici Kralická směřující k Nepomukám. Na dvojdílné základně je trojdílný hranolový podstavec s akantovou kartuší zakončený římsou. Na podstavci jsou ze všech stran nápisy. Vpředu je uvedena datace zhotovení a na zbývajících stranách, kdo dílo renovoval. Na dříku sloupu je orámovaný nápis „IHS“. Rámování složeno z ratolestí a koruny. Na sloupu je socha Neposkvrněného Početí Matky Boží se sepjatýma rukama. Celé dílo bylo staticky narušeno a vychýleno dozadu. Bylo pokryté černými depozity a biologickými nečistotami, patrný byl i úbytek kamene a koroze. Na zeměkouli a hlavici byly četné

⁸⁰ Srov. Restaurátorská dokumentace – Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice v Lanškrouně.

⁸¹ Srov. Maxová – Nejedlý 1998, s. 76.

⁸² Maxová – Nejedlý 1998, s. 79.

vertikální praskliny, největší poškození vykazovala patka dřívku sloupu, odpadnutí velkých kamenných částí. Dílo bylo rozebráno, zrezivělé čepy a kotvy vyměněny za nerezové. Starý základ byl nahrazen novým, nerezovým. Povrch kamene byl očištěn, praskliny byly zajištěny injektáží. Chybějící části kamene byly nahrazeny kamenem umělým podle originálu, zkorodovaná svatozář byla nahrazena novou z měděného plechu opatřeného plátkovým zlatem. Byla provedena i závěrečná konzervace díla. Práce prováděli akademičtí sochaři René Tikal a Petr Dufek v roce 2001.⁸³

Na tomto díle je několik zajímavých nápisů o renovaci uvedené na podstavci. Nejlépe čitelný a velmi dobře zachovaný je nápis na zadní, severní straně, kde je chráněn před klimatickou erozí a negativním vlivem blízké komunikace. Je poměrně hluboký a nepoškozen. „RENOVIERT WORDEN VON FRANTZ PERNIKARZ IN LANDSKRON DEN 15. SEPT. 1772“

Na čelní straně je nápis informující o tom, že socha byla postavena p. Fridrichem Matersdorfferem a z kroniky Vincence Pernikarze se dozvídáme, že šlo o měšťana a radního, který tuto sochu postavil na pozemku Joh. Langeru.⁸⁴ Nápis vpředu na podstavci: „ZU EHREN DER VNBEFLECK TER EMPFAENGNIS MARIAE AUFGE RICHTET VON FRIDRICH MARTERS DORFER EIN BVRGER ALHIER DEN 30. MAY 1731“

17. Sloup se sochou Panny Marie s Ježíškem – náměstí A. Jiráska⁸⁵ (viz. obrázek 16)

Sloup z roku 1705 se nachází uprostřed náměstí Al. Jiráska ve středu kruhové dlažby, kam byl umístěn při rekonstrukci náměstí v roce 2002. Původně stál blíže děkanství na zatravněné ploše pod jehličnatými stromy.

Na jednodílném hranolovém podstavci, v jehož přední stěně je nika je vysoký pilíř s výraznou entazí zakončený korintizující hlavicí. Na pilíři stojí na zeměkouli s hadem a půlměsícem Madona s Ježíškem. Na hlavách mají korunky. Maria má bohatě zřasený šat a vlající plášť kolem pasu. Socha je ikonograficky zajímavým spojením mariánských typů Immaculaty a Madony.

⁸³ Srov. Restaurátorská dokumentace – Sloup se sochou Immaculaty v Lanškrouně.

⁸⁴ Srov. SOKA Ústí nad Orlicí, Sběrka kronik, sign. 152, fol. 116 r. in Maxová – Nejedlý 1998, s. 79.

⁸⁵ Cibulka – Sokol 1935, s.167; Poche 1978, s. 207; Šorm – Krajča 1939, s. 160; Maxová – Nejedlý 1998, s. 78.

Celé dílo se dochovalo v uspokojivém stavu. Restaurátorský zásah byl veden spíše konzervačním způsobem. Bylo odstraněno biologické znečištění, drobné prasklinky byly vyplněny zpevňovači, doplněna byla chybějící hmota minerálními tmely. Kovový křížek na říšském jablku, který drží Ježíšek byl zbaven oxidačních produktů a pozlacen plátkovým zlatem. Byla provedena také hydrofobní úprava díla. Restaurátorské práce prováděl BcA. Jaroslav Vrbata v roce 2018.⁸⁶

Na tomto sloupu je zajímavé, že jde o archaický typ statue charakteristický pro kamenosochařská díla stavěná v českých obcích a krajině v posledních desetiletích 17. století. V uměleckohistorické literatuře je jeho vznik nedopatřením vztažen k roku 1705. Z kroniky Vincence Pernikarze se dozvídáme, že tento sloup stál ovšem již v roce 1705, kdy bylo stavěno probošství a autor není znám. Záznamy Františka Weinlicha, který pokračoval v psaní městské kroniky informují, že v roce 1842 nákladem některých dobrodivek byla renovována socha Matky Boží na náměstí před děkanstvím.⁸⁷

⁸⁶ Srov. Restaurátorská zpráva a dokumentace – Sloup Panny Marie na nám. A. Jiráka v Lanškrouně.

⁸⁷ Srov. SOkA Ústí nad Orlicí, Sběrka kronik, sign. 152, fol. 99v. in Maxová – Nejedlý 1998, s. 78.

3. Pastorační využití drobných sakrálních památek

V této kapitole předkládám analyticko-interpretaci výzkumnou část. Zabývá se významem drobných sakrálních památek a na konkrétních příkladech ilustruje jejich využití v pastorační praxi.

3.1. Význam drobných sakrálních památek

Dříve než se dostanu ke kapitole Využití drobných sakrálních památek v pastoraci, je důležité zamyslet se nad tím, jakou funkci a význam mají tyto památky pro člověka, protože od toho se odvíjí i jejich využití v pastoraci. K vyvození potřebných závěrů použiji níže uvedený text.

Z prohlášení Václava Havla ve Spolkovém sněmu v Bonnu 24.dubna 1997 je vidět jeho kladný vztah k drobným sakrálním památkám. Cituji:

Krajinu, kterou prožíváme jako nezaměnitelný znak naší vlasti a kterou milujeme, bychom měli stále zřetelněji vnímat jako nezaměnitelnou součást a ukázkou celkového zázraku přírody, součást stejně nezaměnitelnou, jak nezaměnitelné jsou četné jiné krajiny. Boží muka u polní cesty by pro nás neměla být jen tradiční ozdobou naší krajiny známou ze všech vlasteneckých kalendářů, ale hmotným výrazem spirituality našich předků.⁸⁸

Z textu vyplývá:

1. Krajinu, ve které žijeme, bychom měli vnímat jako něco, co nás identifikuje a dotváří. Vnímat jako „nezaměnitelnou součást a ukázkou celkového zázraku přírody“, jako Boží dar. Naši předkové se snažili tento sakrální rozměr krajiny vyjádřit tím, že do ní zakomponovali prvky a objekty, které zdůrazňovali smysl života.
2. Další možností je vnímat památky jako „tradiční ozdobu naší krajiny“. Plní tak funkci estetickou a kulturní. Stávají se cílem kulturních i společenských akcí i cílem soukromých výletů. Jsou také důležitými orientačními body.
3. Z textu dále vyplývá, že je možné památky vnímat také z hlediska národní hrdosti. Jak píše Václav Havel, známé „ze všech vlasteneckých kalendářů“. Jsou nejen ozdobou, ale i nositeli paměti českého národa.

⁸⁸ Bárta – Dejmalová – Kotalík 2001, s. 7.

4. Důvodem vzniku těchto drobných sakrálních památek byla často lidová zbožnost. Jsou tedy i „hmotným výrazem spirituality našich předků“. Spiritualita tedy přímo souvisí s podstatou drobných sakrálních památek. K české spiritualitě našich předků uvádí Jaroslav Mončal v Časopise Spolku přátel starožitností z roku 1990 toto:

Lid český býval vždy upřímně nábožný. Do krve a kostí vnikalo jeho přesvědčení náboženské a stávalo se částí jeho charakteru národního. Kdykoli výklady náboženské byly mu podávány cestou mírnou, upřímně myšlenou, přesvědčující a umravňující, brzo stával se z něho nejhornlivější zastánce hlásané nauky.⁸⁹

3.1.1. Využití drobných sakrálních památek v pastoraci

Tato část práce čerpá z přednášek ThLic. Ing. Stanislava Příbyla, Th.D., který vyučuje předmět Pastorální teologie na KTF UK. Přednášky byly pro mě cenným zdrojem podnětů ke zpracovávanému tématu.

Většina sakrálních památek české země pochází z období baroka. Barokní princip zachovává pokoru vůči Boží přírodě, ale zároveň chce být v krajině vidět. Baroko kontempluje Boha na základě stvořeného.

Nejenom obrazy, knihy, vnitřní památky, ale samotná krajina je svědectvím o křesťanství. Víra našich předků se zhmotnila a byla předána další generaci. Je škoda nevyužít toto kulturní dědictví pro pastorační účely.

Je několik hledisek, jak toto kulturní dědictví v pastoraci využít. Každá památka má nějaký kontext různých vztahů, které se k ní vážou. Za jakých okolností a kdy vznikla, kdo ji zhotovil, koho či co zobrazuje, často se k ní váže nějaký příběh nebo legenda. Podíváme se podrobněji na některé z nich:

1. **Dějinný kontext** – i k té nejdrobnější památce se většinou váže nějaký příběh či legenda. Jsou to často silné příběhy víry, které můžeme při pastoraci využít. Může oslovit jak samotný příběh, tak jeho stáří. Skutečný příběh osloví vždy více, než obecné povídání o věcech víry.
2. **Životní příběhy donátorů** – příběhy často dramatické. Příkladem můžou být smírčí kříže, které se stavěly na místech, kde došlo k vraždě či neštěstí. Ve

⁸⁹ Jaroslav Mončal, Boží muka na Humpolecku, Časopis Spolku přátel starožitností, Praha 1900, s. 72 in Hájek – Bukačová 2006, s. 85.

středověku bylo vytesání a vztyčení součástí trestu podle smírčího práva. Životní příběhy donátorů mohou oslovit ty, kterým chceme křesťanství přiblížit.

3. **Ikografie památek** – sochy svatých nebo reliéfy na podstavcích křížů a na jiných místech památek odkazují k životu světců. Můžeme na jejich příběh v pastoraci navázat a seznámit posluchače s životem světců i s tím, jakým způsobem oni žili pro Krista. Jsou nejrůznější oblasti, které si člověk může pohledem na sochy uvědomit, v souvislosti se svým životem. Sochy a obrazy světců jsou důležité i pro pastorační působení ve farnosti. Každý kostel či kaplička bývají někomu zasvěceny, v době svátku světce bývají v těchto místech poutě, kam mohou přijít lidé, jak věřící, tak nevěřící. Je to velký prostor pro dialog a vnímavost vůči sobě navzájem.
4. **Zobrazení biblických výjevů** – typologicky se zde nabízí křížové cesty. Můžou být například součástí kostelní výzdoby, ale mohou také jako samostatné celky lemovat cestu vedoucí k poutním místům nebo místní kapličky ukryté v lesích. Znovuprožívání toho, co zažil Kristus, je silným momentem v nitru člověka, přivádí člověka k pokoře, lásce a vděku. Umělecká díla, ať už ve formě sakrálního umění, v beletristickém pojetí biblických příběhů nebo v hudebním zpracování nám dávají z jiné strany nahlédnout do Písma a to očima autora, tak jak on chápe Písmo.
5. **Nápisy** – například na hrobech, kapličkách, křížích či jiných památkách. Nad významem nápisů je možno přemýšlet, připravit si o nich katechezi, vyhledávat spojitosti. Příkladem pro ilustraci může být nápis „Dokonáno jest!“, který často najdeme na křížích. Nachází se i u nás v Lanškrouně na kříži v Dolním Třešňovci.
6. **Církevní dějiny** – sakrální památky mohou připomínat církevní dějiny. Můžeme na nich nalézt popis toho, jak se žilo křesťanství, jak žila církev, znamení té doby. Pokud neznáme latinu, řečtinu, je to problém a je nutné si informace doplnit, pokud chceme dále bádát.

Samotná krása památek často nedonutí člověka padnout na zem, ale když ho upozorníme na hloubku a podstatu těchto věcí, může se v něčem myšlenkově a informačně posunout a začít vnímat věci novým pohledem.

3.2. Využití sakrálních památek v pastoraci – praktické příklady

Tématem této kapitoly je uvedení praktických příkladů využití drobných sakrálních památek v pastoraci. Zvolila jsem pět příkladů, které reprezentují různé způsoby duchovního směřování a zacílení. Jedná se o příklady jednotlivců i celých skupin a příklady vycházející z prostředí věřícího i nevěřícího.

1. Drobné sakrální památky v areálu svaté Anny

Noc kostelů je každoročně pořádaná celostátní akce, při které má široká veřejnost možnost nezávazného seznámení se s křesťanstvím při návštěvě jednotlivých kostelů, ve kterých bývá připraven program. Stejnou možnost měli v době před epidemií koronaviru i lidé v Lanškrouně. Noc kostelů se zde konala několikrát a v různých církevních objektech. Jedním z nich byl i kostel svaté Anny, v jehož blízkosti se nachází šest památek zmiňovaných v této práci – socha Piety (viz. obrázek 29), socha Mater Dolorosa (viz. obrázek 31), socha Antonína Paduánského (viz. obrázek 30), socha Krista Zmrtvýchvstalého (viz. obrázek 42), kříž u hřbitovní zdi (viz. obrázek 28) a kříž v ulici Dobrovského (viz. obrázek 18). Mimo těchto děl zde návštěvníci naleznou velmi zajímavé náhrobní pomníky ojedinělé sochařské kvality. Kostel sv. Anny býval hřbitovním kostelem.⁹⁰ Všechny zmiňované okolnosti mohou být využity v pastoraci a k možné preevangelizaci, například při zmiňované Noci kostelů. Jaké jsou praktické náměty pro tuto akci a tyto památky? Mohou se vytvořit letáčky s životopisy svatých k rozdávání, kvíz s úkoly plněný formou hry přímo v areálu kostela, omalovánky pro děti s postavami světců a vytvoření i naučného pexesa. Areálem může provázet průvodce, který bude odborně seznamovat příchozí s historií místa i samotných památek. Kostel se může stát i místem výstavy fotografií dokumentující sakrální památky na území našeho města.

⁹⁰ Srov. <https://www.turistika.cz/mista/lanskroun-kostel-sv-anny/detail>, vyhledáno 12. 2. 2022.

Kříž u kostela sv. Václava, nám. A. Jiráka

Konkrétní příklad využití drobné sakrální památky v pastoraaci mohou ilustrovat i na památce Kříž u kostela svatého Václava. (viz. obrázek 8) Není to dlouho, co byly naše kostely zavřené v době pandemie koronaviru. Bylo tomu tak i v době Velikonočních svátků. V době první vlny koronavirové epidemie nebyla možnost slavení těchto svátků a kostel byl uzavřen. Výjimkou byla pouze možnost tichého rozjímání u Božího hrobu na Bílou sobotu. Jeden z farníků inicioval akci – rozsvícení svící u paty kříže před kostelem svatého Václava na Velký pátek, jako projev úcty a věrnosti Bohu. Rozsvícení svíce mělo vést především k sounáležitosti věřících, když nebylo možné společné slavení velikonočních obřadů. Akce byla předem oznámena na farním webu a přímo u sochy byl vystaven doprovodný text s vysvětlením pro kolemjdoucí. Akce se opakovala i v následujícím roce, kdy nebylo stále možné slavit velikonoční svátky v úplném společenství. Rozsvícené svíce u paty kříže se mohly stát svědectvím i podnětem k přemýšlení pro lidi nevěřící i kolemjdoucí, přestože tato činnost byla zacílena spíše na farní společenství.

2. Mariánské sloupy a jiné drobné památky ve městě

Pastorace je v širším smyslu chápána jako poskytování duchovního provázení, což zahrnuje i záležitosti společenské a mravní edukace.⁹¹ Do této oblasti spadá i tento příklad, který ilustruje využití tématu sakrálních památek v již zmiňované edukaci.

V rámci projektu MAP II. vznikla unikátní regionální učebnice Lanškrounsko určená pro pedagogy a žáky 1. stupně ZŠ z celého území Lanškrounska. Učebnice zahrnuje tři oblasti. Jednou z nich je část nazvaná Putování v čase, která je tvořena 15 lekcemi, v elektronické podobě je navíc 12 lekcí z kapitoly Za památkami naší obce. V lekci Za památkami naší obce – Lanškroun se pracuje mimo jiné se 14 památkami, o kterých se zmiňuje tato diplomová práce.

Co je cílem přístupu k těmto památkám pochopíme z anotace:

Žák si uvědomí, co lze považovat za památku, pochopí význam památek, seznámí se s hlavními památkami v místě svého bydliště prostřednictvím pracovních listů. Jejich cílem není naučit se velké

⁹¹ Srov. Procházka 2016.

množství faktografických informací, ale zevrubně vnímat podobu místních památek, pochopit důvod, proč vznikly a co znázorňují.⁹²

Lekce Za památkami naší obce – Lanškroun vyžaduje interaktivní přístup, přináší informace a donutí člověka nad tématem přemýšlet a aktivně spolupracovat. Jednotlivé pracovní listy jsou kvalitně provedeny, vykazují odborný přístup a výraznou rozmanitost, která působí přitažlivě pro toho, kdo s nimi pracuje. Tématu se mohou věnovat jak děti tak dospělí.

Tento příklad edukace je vhodnou cestou, jak zpřístupnit téma sakrálních památek nejenom mladým lidem.

3. Pilíř s mariánskými reliéfy, po pravé straně silnice do Albrechtic

Následující příklad využití drobných sakrálních památek v pastoraci spadá opět do oblasti edukace.

Mezi nejkrásnější sochařská díla v Lanškrouně patří bezesporu sakrální památka Pilíř s mariánskými reliéfy. (viz. obrázek 20) Nachází se v bezprostřední blízkosti jak cyklostezky, tak i významné frekventované silnice 1.třídy I/43 směřující z Lanškrouna do Albrechtic. Tato památka je pozoruhodná tím, že obsahuje řadu symbolických zobrazení a reliéfů, které jsou umístěny po všech stranách. Díky své poloze se může s památkou seznámit každý kolemjdoucí. Stejně tak se s ní může seznámit kdokoli podrobnějším způsobem ve Vlastivědném sborníku Lanškrounsko z roku 2014. Mgr. Marie Heinrichová, referentka památkové péče, zde uvedla příspěvek s názvem Svatý Lukáš, kde seznamuje čtenáře s konkrétní částí tohoto mariánského pilíře a podrobněji rozvádí hlubší souvislosti. Autorka článku přibližuje osobu evangelisty sv. Lukáše a uvádí nejen jeho životopisná data, ale také význam Lukášova evangelia a Skutků apoštolů. Důležitou součástí památky je totiž rokajová kartuš s reliéfem svatého Lukáše malujícího Pannu Marii. A právě tato kartuš byla významným důvodem k sepsání zmiňovaného článku, který je ukázkou toho, jak lze k pastoraci využít tematiku sakrálních památek. K prosté edukaci laické veřejnosti nebo i obyčejné informovanosti může sloužit článek v regionálních tiskovinách nebo i v odborných věstnících.

⁹² Hrubešová – Novák – Tenenková – Vychytová 2021.

4. Socha Kajícíníka/hříšníkíka, před kostelem sv. Václava

Socha Kajícíníka (viz. obrázek 22) náleží do oblasti moderní drobné sakrální architektury a vzhledem ke svému umístění i provedení se jeví způsobem svého ztvárnění jako kontroverzní moderní sochařské dílo. Je dalším příkladem využití drobných sakrálních památek v pastoraci a její role byla v tomto ohledu poměrně specifická.

Po instalaci sochy v roce 2017 proběhla, jak ve farnosti, tak při veřejné debatě ve městě širší diskuse, která se rozšířila i na jednání městského zastupitelstva. Tématem instalace sochy se na podnět farníků zabývalo i Biskupství královehradecké.

Ve své práci bych se zaměřila na to, jakým způsobem zmiňovaná plastika Kajícíníka, umístěná před křížem u kostela sv. Václava působí na své okolí. Jakým způsobem oslovuje lidi věřící či nevěřící nebo jak se dotýká zbožnosti věřících, případně jaké emoce, názory a postoje vzbuzuje.

Informace mohu poskytnout ze své vlastní zkušenosti, jako člen lanškrounské farnosti a tehdy ještě existující pastorační rady. K celému dění jsem měla velmi blízko z výše uvedených důvodů a současně kvůli tomu, že manžel byl členem zastupitelstva města, kde se o tématu jednalo. Zúčastnila jsem se i zmiňované veřejné debaty, organizované městem, kde měli občané možnost vyjádřit své názory, ale i dalších setkání, která se ve spojitosti s dílem odehrávala.

Socha Kajícíníka se nachází na Jiráskově náměstí u kostela sv. Václava před pískovcovým křížem. Je zhotovená z betonu a vznikla v rámci sochařského symposia Hlínafest 2016 určeného začínajícím umělcům. Jedná se o klečící obnaženou depersonalizovanou sochu zobrazující muže s rukama rozevřenými v klíně. Skloněná hlava je zčásti kryta hranatou maskou. Její umístění bylo některými vnímáno jako nepatřičné nebo přímo kontroverzní. Původní umístění mělo být mezi obřadní síní a kostelem sv. Václava, uprostřed kruhové dlažby.

Autor plastiky Matouš Háša dokázal svým dílem probudit emoce a stejně tak lanškrounský farář Dr. Zbigniew Czendlik, který se svým rozhodnutím zasloužil o finální umístění díla, aniž by ovšem akceleroval možnou diskusi ve farním společenství a tím z možného dialogu vytěsnil nemalou skupinu lidí. Klečící socha na exponovaném místě zhotovená z betonu a zcela obnažená a na hlavě s hranatou masku byla určitým překvapením nejen pro farní obec. Jsou lidé, kterým je to jedno a nemají potřebu se jakkoli vymezovat, ale i ti, kteří své okolí vnímají podstatně intenzivněji a není jim jedno čím se obklopují. Socha byla tedy vnímána různě. Od nepříjemného nevkusu až po

plnohodnotnou akceptaci díla. Jedni to vnímali jako snahu umělecky šokovat, jiní spíše vnímali ignoraci v tom, že umístění díla nebylo projednáno, další byli pobouřeni a jiní zase umístění schvalovali a to i pod vlivem respektu k tomu, který o finálním umístění rozhodl a tedy správci farnosti. Reakce ve farnosti na sebe dlouho nenechaly čekat a dalo se to i očekávat s ohledem na způsob umístění „o nás, bez nás“. Část farníků upozornila na neexistenci možného spolurozhodnutí o instalaci takového druhu sochy, která vyvolává kontroverze a otázky. Vadila jim absence komunikace, ať už na úrovni farní rady nebo širší představení díla ještě před instalací. Chyběla jim diskuse se samotným autorem a seznámení s tematikou dříve, než vůbec bude rozhodnuto o umístění na předpokládaná místa.

Dovolila bych si zdůraznit, že nedávný synodální proces vyhlášený papežem Františkem ukazuje na důležitost setkávání, vzájemného naslouchání, umění diskutovat a respektovat druhé. Zdůrazňuje se tímto komunikační prvek v církvi. Myslím si, že tento prvek zde výrazně chyběl, anebo byl vědomě ignorován. O to více se rozvlnila diskuse následná, ke které by v takové míře nemuselo dojít, pokud by lidé byli seznámeni, jak se sochou, tak s autorem nebo místem instalace.

Ve farnosti se utvořily zhruba tři skupiny lidí. Jednu skupinu tvořili lidé, kterým se dílo líbilo nebo ho dokonce považovali za geniální ve spojení s místem před křížem. Další skupina byli lidé nespokojení, jak se samotným dílem, tak s umístěním před křížem. Anonymní nahá plastika byla pro ně těžko snesitelná před křížem, který tam již staletí stál a byl zdrojem úcty a nyní místo před ním začala „okupovat“ betonová socha. Jako by doslova kámen převzal místo živým. Tito by raději sochu přemístili na jiné místo, buď v nedalekém parku, středovém zatravněném kruhu na náměstí anebo do rohu náměstí, kde se protínají stavby bývalého augustiánského kláštera a kostela sv. Václava. Další skupinou byli lidé, kterým bylo jedno, zda tam socha je či není a celá záležitost pro ně nebyla nijak zásadní a téma je nezajímalo.

Socha Kajčnicka nezaujala, ať už pozitivně či negativně, pouze lidí věřící, ale objevil se i okruh dalších lidí, kteří se chtěli k tématu vyjádřit. Ve městě následně proběhla veřejná debata, které se účastnil i samotný autor sochy. Vyslechl si názory, jak odpůrců, tak příznivců instalace díla, ale argumentačně nebyl příliš výrazný a slovo si za něj vzali často jiní, kteří dílo obhajovali. František Teichmann v článku internetového periodika Lanškrounsko píše o tomto setkání následujícím způsobem:

Polarita názorů a výkladů neměla ostrou hranici a nevedla vysloveně mezi těmi, co chodí na bohoslužby do kostela a těmi co nechodí, byť právě ty socha oslovuje asi nejvíce. Kající se hříšník poodhalil také dlouhodobý fenomén české společnosti ohledně víry. K nějaké církvi se hlásí jen okolo 13% populace a toto číslo klesá. Jenže pro ty ostatní neplatí, že jsou to jen ateisté, velká část z nich připouští hledání Boha nebo dejme tomu životní síly, která nás přesahuje. Ve smyslu hledání víry a touze po odpuštění nachází socha porozumění nejen u té „nekostelové“ části veřejnosti, ale třeba i u dětí, které podle ředitelky ZŠ A. Jiráska Moniky Duškové dokáží o soše velmi zajímavě diskutovat.

Starosta Radim Vetchý řekl, že o soše definitivně rozhodne zastupitelstvo v květnu. Rozhodování nebude snadné a v každém případě bude potřeba velké míry osobní odvahy, protože přes vstřícná gesta z obou stran a závěrečné podání rukou je zřejmé, že kompromis není dost dobře možný. Pokud socha zůstane na místě, část věřících se s tím bude jen těžko smířovat a nevím, jestli nakonec dokáží soše odpuště. Přemístění sochy na jiné místo vyústí s největší pravděpodobností k tomu, že si autor sochu odveze. Byla by to škoda, protože právě ona má tu moc připomínat lidem, kde jsou kořeny naší kulturní identity, jak podstatná je v životě víra, pokání i hledání odpuštění.⁹³

Děkan lanškrounské farnosti Zbigniew Czendlik se k možnosti přemístění sochy vyjádřil v dopisu zastupitelům a „potvrdil svůj názor, že její umístění před křížem je tím nejvhodnějším místem. Samotná socha obohacuje veřejný prostor Jiráskova náměstí a diskuse kolem jejího umístění obohatila i myšlenkový veřejný prostor. Je tak přínosem a obohacením života v našem městě.“⁹⁴ V další části dopisu apeluje na otevřenost k přijetí této nové sochy.

Z článku Františka Teichmanna i dopisu Zbigniewa Czendlika můžeme vyvodit některé závěry týkající se pastorače. Diskuse kolem sochy Kajícího vnesla téma víry a zbožnosti do veřejné debaty a donutila lidi zamyslet se nad podstatou vlastní sochy ve smyslu viny a odpuštění. Stejně tak ale i nad formou vzájemné komunikace a téma také dokázalo rozkrýt některé myšlenkové přístupy na ryze personální úrovni. Ve farnosti tato tematika ukázala, jakým způsobem zde lidé komunikují a kde má tato komunikace své mezery i limity. Socha také vedla k hlubšímu zamyšlení se nejen nad sochou i samotným křížem naproti ní, ale každý člověk se mohl cítit být nějak osloven. Například – jak dokážu akceptovat nové věci, jak dokážu tolerovat názory jiného, ale i jak dokážu vyjádřit

⁹³ Teichmann 2017.

⁹⁴ Hubený 2017.

svůj názor, jak se dají hledat východiska a co dokážu udělat pro společný konsensus a jaké kořeny má lidská víra.

Veřejná debata ukázala různost názorů a postojů a schopnost vedení dialogu. Došlo také k protnutí různých názorových proudů a pohledů, jak z hlediska věřících či nevěřících anebo lidí co vnímají umění jako akt jistého liberálního a prvoplánového symbolického vzepětí a jiní co mohou spíše stavět na osvědčených konzervativních formách. Autor v samotném základu tvorby změnil původní představu své plastiky a nakonec i samotné místo instalace a tedy geneze díla byla poněkud nesourodá. Při umístění sochy došlo k absenci diskuse, přestože to bylo velmi exponované veřejné místo v těsné blízkosti kostela i základní školy. Koneckonců, kdyby ovšem k tomuto nedošlo, pak by nemohla proběhnout následná debata, která mohla být i přínosem pro výměnu názorů, postojů a vytvořit určitou diskusní platformu i zpětnou vazbu ve smyslu – až budete prosím příště něco tvořit anebo o něčem rozhodovat, neignorujte lidi, kterým na jejich okolí záleží... Žijí zde, chodí do kostelů, škol, parků a chtějí mít možnost se vyjádřit...

3.3. Využití sakrálních památek v pastoraci – rozhovory

Tato kapitola představuje výzkumnou část práce, při které byla využita metoda výzkumného polostrukturovaného rozhovoru k získání potřebných informací od vlastníků nebo autorů jednotlivých děl. Podkladem rozhovoru byly otázky, které se týkaly motivace k zhotovení nebo obnově díla. Stejně tak, jakým způsobem byla oprava nebo samotné dílo realizováno a také, zda v sobě tyto památky nesou, vlastními slovy autorů, nějaké poselství. Data byla získaná v terénu za pomoci diktafonu a následně převedena na textový materiál se zachováním autenticity výpovědí.

První podkapitola 3.3.1. nabízí rozhovor s dvěma vlastníky drobných sakrálních památek, kteří nechali tato díla obnovit z vlastních zdrojů. Ve druhé podkapitole 3.3.2. nalezneme rozhovory s majiteli či autory pěti novodobých děl spadajících do oblasti drobné sakrální architektury 21. století.

Výpovědi jsou v kapitole 3.5. shrnuty a zpracovány s ohledem na pastorační využití těchto památek.

3.3.1. Rozhovory o obnově památek u soukromých vlastníků

1. Kříž – po pravé straně při výjezdu z města směrem na Nepomuky

(viz. obrázek 14, 15)

– rozhovor s panem Jindřichem Kysilkou (dne 13. srpna 2021)

Jaký jste měl motiv k obnově tohoto kříže a jakým způsobem bylo dílo realizováno?

V první řadě musím říct, že kříž беру jako věc veřejnou, ačkoli leží na soukromém pozemku. Pozemek jsem koupil a kříž už tam byl. Nikdo se o kříž nezajímal. Ležel v rozvalinách a zedníci si o to pucovali boty. Děcka z toho měly zábavu, stálo to nakřivo, pak došlo následně k povalení kříže. Tím povalením se díly oddělily od sebe a tak to tam bezvládně leželo. Stalo se to před více než dvaceti lety.

V roce 1999 se započalo s obnovou kříže. Rozvaliny kříže se kompletně odvezly do kamenictví na paletě. Renovaci prováděl pan Pícek a pan Chládek. Opravili poničené části, vyčistili je a vše uvedli do původního stavu. Opravili také uraženou hůlku. Pak se to přivezlo sem, podstavec se zrekonstruoval a na něm byl znovu vztyčen kříž. Jednotlivé

díly se slepily. Restauraování trvalo rok. Od kameníků, pana Picka a Chládky jsem dostal impregnační kapalinu na údržbu památky.

A proč jsem se snažil tuto věc opravit? Tyto záležitosti by se neměly zkrátka přehlížet a stavět se k nim jako ke kusu pouhého kamene, ale je to především velký kus historie. Věřím, že to význam má a máme se k tomu chovat důstojně. Beru to i jako ochranu tohoto území.

2. Kaplička Panny Marie – Kypuše (viz. obrázek 13)

– rozhovor s JUDr. Radomilem Mackem (dne 11. srpna 2021)

Jaký jste měl motiv k obnově této kapličky a jakým způsobem bylo dílo realizováno?

V roce 2006 jsme koupili s manželkou vilu. Jak vila, tak okolí bylo nesmírně temné místo, kam by se člověk doslova bál přijít. A to se týkalo i těch Božích muk.⁹⁵ Byla na okraji lesní cesty, nyní již původní místo není znatelné. Vše spíše připomínalo původní Sudety, než současnost. Zajímavé na nich bylo, že si u nich kdysi dávali lidé dostaveníčka a je tedy na nich vytesáno dost nápisů z poloviny devatenáctého století – rok 1840, 1858 atd. V současnosti jsou bohužel dobové staré rytiny v kameni částečně vymlácené výrostky a místo dobových nápisů je tam vyryt z doby socialismu například indián a nějaký nehezky monogram. Boží muka byla cílovým objektem lidí, kteří chodili okolo a chtěli si z nich udělat ve své bezohlednosti svoji vlastní památku. Časem tak byla fazóna znehodnocená nápisy a vrypy. Největší problém bylo hrozící zborcení Božích muk, která stála nakřivo. Přemýšlel jsem také, proč právě na tomto odlehlém místě u lesní cesty někdo tyto muka postavil.

Z vytesaného nápisu jsem zjistil, že byla vytvořena v roce 1820 a že donátorem stavby byl Franz Schmeiser, lanškrounský rodák. Původní podoba měla dvířka, za kterými něco bylo, nejspíš socha Panny Marie. Šlo tedy o místo mariánské úcty. Vysvětlení jsem našel v práci místního historika pana Šlahory. Citace z publikace – Kypuše, má láska: „Ten v historických pramenech zjistil, že autor či donátor tohoto pomníku objevil při své cestě po Kypuši tři nové průzračné prameny vody, které vytryskly ze skály právě v okamžiku, kdy procházel kolem. Byl to jev tak nezvyklý, že v něm byl spatřován projev zvláštní

⁹⁵ Majitel používá výraz Boží muka, v minulosti tento termín označoval téměř všechny volně umístěné památky v krajině. V dnešním chápání jde o kapličku Panny Marie.

přízně, kterou tomuto místu udělila sama Panna Marie. Tyto prameny pak od svého objevitele dostaly jméno: „Slzy Panny Marie“ a jejich vodě se přikládala zázračná léčivá schopnost.“⁹⁶

Místo, na kterém se naše vila nachází, v sobě skrývá kouzlo zvláštní pozitivní energie, dřív se nestavěli domy jen tak. Doktor Pifl musel mít nějaký důvod ke stavě v tomto zarostlém místě. Místo musí mít nějaký náboj, potenciál. Nalezením příběhu o pramenech Panny Marie jsem pochopil, že jde o místo vymodlené. Cítím se pod zvláštní ochranou Panny Marie. Vděk za přízeň Panny Marie k tomuto místu jsme se rozhodli projevit ve dvou stavbách, které se k popsáným událostem přímo či nepřímo vztahují. Opravou kamenných Božích muk a výstavbou nové kaple se zvonicí.

Co se týká samotné obnovy Božích muk. Při rekonstrukci vily se opravovalo i okolí, památka se tedy opravovala v rámci této širší rekonstrukce. Práci vykonávala firma z Litomyšle. V roce 2009 jsme po souhlasu města Lanškrouna přenesly zbytky kamenných Božích muk na místo před vstupní branou do areálu vily. Na tomto místě jsme nechali dílo kameníky opravit. Muka byla rozebrána na kusy, udělal se nový fundus s trnem, základ, na ten se to posadilo, znovu sestavilo a celkově obnovilo. Došlo také k očištění kamene a nabarvení prvků. Šlo o zvláštní barvy, které používají památkáři, ladily se podle zbytku barev, které tam byly. Působí jemně, ne kýčovitě. Také jsem dokoupil Příbramskou sošku PM a umístil ji do výklenku. Pro přístup k památce byly vybudovány schody. Vysvětit jsme ji nechali v roce 2011 místním lanškrounským děkanem Zbigniewem Czendlikem.

3.3.2. Rozhovory o výstavbě drobné sakrální architektury 21. století

1. Socha Kajícníka/hříšníka, před kostelem sv. Václava (viz. obrázek 22)

Jaké motivy k vytvoření této sochy měl autor pan Matouš Háša a jakým způsobem bylo dílo realizováno? Jaké poselství tato socha obsahuje?

Na výše uvedené otázky se mi nepodařilo získat odpověď od samotného autora sochy, potřebné informace jsem dohledala z více dostupných zdrojů.

⁹⁶ Macek 2021, s. 44.

Socha Kajčnřka se nachází na Jiráskově náměstí u kostela sv. Václava před pískovcovým křížem. Je zhotovena z betonu a vznikla v rámci sochařského symposia Hlínafest 2016 určeného začínajícím umělcům. Jedná se o klečící obnaženou depersonalizovanou sochu zobrazující muže s rukama rozevřenými v klíně. Skloněná hlava je zčásti kryta hranatou maskou. Její umístění bylo některými vnímáno jako nepatřičné nebo přímo kontroverzní. Původní umístění mělo být mezi obřadní síní a kostelem sv. Václava, uprostřed kruhové dlažby. Z provozních důvodů však socha nakonec stojí před křížem.

Autor sochy pan Matouš Háša se specializuje na realistické figurální plastiky, které naplňuje současnými obsahy, opakovaně se zabývá tématem identity. Studoval na Akademii výtvarných umění v Praze. Samostatné výstavy měl v Chrudimi, v Praze. Autor projektu Hlínafest architekt Přemysl Kokeš považuje sochu Kajčnřka za dosud nejlepší instalaci Matouše Háši.⁹⁷ Socha symbolizuje pocit viny moderního člověka tápajícího v duchovní oblasti života. Zároveň se instalace zabývá prvotním hříchem a jeho otazníky (úzká spojitost s rajskou zahradou).

Jaké poselství socha obsahuje vyjadřuje citace Matouše Háši:

Socha hřišnika, která bude instalována na místě, kde bývala rajská zahrada kláštera Augustiniánů, to znamená na prostranství před zámekem a kostelem sv. Václava, je nahá, modlí se. Vidím to tak, že je to rozhovor s někým vyšším. Zásadní je to, že klečí před kostelem a ne uvnitř kostela a distancuje se od oficiální víry a zároveň v Boha věří. Je to pro mě takový dobový obraz. Obličej má zčásti zakrytý maskou, aby byl jakoby nadosobní, idealizovaný, aby to nebyl žádný konkrétní obličej. Tím, že tam je ta maska, tak člověk neví, kdo pod ní je. Ta maska symbolizuje takovou pózu, kterou člověk musí mít, když chce člověk fungovat v nějaké sociální skupině. Neumíme chodit v botách druhých a koukáme na lidi moc profilově. Pokud to není někdo hodně blízký, tak ho ve skutečnosti pod maskou, kterou si nasazuje, neznáme.⁹⁸

2. Sloup se sochou sv. Josefa s dítětem Ježíšem, Polská ulice (viz. obrázek 35) – rozhovor s Ing. Miroslavem Kutákem (29. března 2022)

Proč jste se rozhodl tento sloup se sochou instalovat (vytvořit), případně zda v sobě obsahuje nějaké poselství, příběh?

⁹⁷ Teichmann 2017.

⁹⁸ Hrynečková 2017.

Jako lidé se často obklopujeme zcela funkčními věcmi a pragmaticky je využíváme nebo spotřebováváme. Máme ploché stěny svých domů, rovné stěny zateplených paneláků, nekonečné zámkové dlažby před hypermarkety. Bývá to občas bez fantazie a beze jména, do jisté míry anonymizující. Nepochybně účelové, ale postrádající architektonickou či urbanistickou "kudrlinku". A za drobný doplněk našeho světa a tedy onu kudrlinku považuji například sakrální památky u cest nebo na pozemcích. Jsou většinou nenápadné, je v nich kus historie a mají své poselství i svou "tvář".

Jednoho dne jsem se rozhodl, že se pokusím vytvořit něco, co by mohlo být součástí prostoru, ve kterém žiji, a tento prostor takto ozvláštnit či kultivovat. Jako zcela nekonfliktní místo jsem využil zahrady u svého rodinného domu. Základem pro mě byl především probarvený beton a kov. Bylo nutné vytvořit pevný základ a na vrchol ve finále umístit sochu sv. Josefa s dítětem Ježíšem. Základem byl čtverhranný podstavec nesoucí Davidovu hvězdu. Z ní vystupuje sloup vzhůru, který je přerušen a následuje skleněné obložení pro umístění světla či svíce. Nad tímto je blok se čtyřmi reliéfy zlaceného kříže na každé straně a poté už následuje úložiště pro sochu z umělého pískovce. Poselství díla tedy vyjadřuje křesťanskou chronologii, kdy zvěst o příchodu Mesiáše prostupovala skrze židovskou historii a tradici až k samotnému příchodu Mesiáše v podobě malého dítěte. Symbolika světla má v židovsko – křesťanské tradici své místo. Svatý Josef drží v ruce Dítě a tím je vlastně osa příběhu pilíře ukončena, ale současně je to začátek něčeho co má další pokračování a co nalézáme na dalších sakrálních památkách v různých zobrazeních. Ale koneckonců každý si může v této symbolice a zpracování díla objevit to své. Nešlo jen o samoúčelné stvoření nějakého díla, ale o poděkování Bohu, který člověku umožňuje žít a také snít na tomto světě.

Jakým způsobem bylo dílo realizováno, kde a kdy to bylo?

Dílo bylo realizováno v roce 2018. Byl využit kov, probarvený beton, sklo, různé formy pro vytvoření tvarů a také notná dávka trpělivosti a vynalézavosti, protože s něčím takovým jsem neměl žádné zkušenosti a vše se jelo tzv. „naostro“. Třešinkou na dortu byla socha z umělého pískovce, která jakoby vystupuje z neživých symbolů a všemu dává tvář a život. Místo na zahradě před rodinným domem ve stínu stromů mi připadalo jako ideální.

3. Socha Madony s dítětem, po levé straně silnice na Lukovou u SOMY s.r.o. (viz. obrázky 5 a 34)

– rozhovor s Ing. Ladislavem Vernerem (dne 16. února 2022)

Proč jste se rozhodl toto sousoší instalovat, případně zda v sobě obsahuje nějaké poselství, příběh?

Jakým způsobem bylo dílo realizováno, kdy a kdo se na realizaci podílel?

K místu jsem měl vztah již jako malý kluk. Je tam lípa a když jsme chodili na Smetanku do školy, tak z toho kopečka jsme jezdili po škole na sněhu na pytlíku, ve kterém jsme nosili bačkory nebo cvičky. Ta socha, celý socialismus, tak jak ji znám, je vlastně stejná jako dnes a tedy kamenné torzo. Nevím, zda bylo někdy vyšší, domnívám se, že spíš nikoli.

Co se týká příběhu. Nejdřív jsme se zajímali, jak to původně vypadalo, nějaké fotky sháněli, něco bych našel i z třicátých let. Ta socha nějak iritovala minulý komunistický režim a našlo se pár aktivistů, kteří údajně traktorem a řetězem sloup obvázáli a strhli. Ve kterém roce to sundali, kdo to byl jsou jen fámy. Pár lidí z toho mělo radost, pár lidí si řeklo, co je tohle za režim. Pak se území po roce 1989 zprivatizovalo a koupilo. (pozn. budova bývalých Mrazíren Lanškroun)⁹⁹ Musel jsem bojovat o část parcely, aby se udělal vjezd z Husovy ulice ke školce. Kousek jsme museli přikupovat a vyměňovat za jiný pozemek. Poté jsme to začali rekonstruovat, celou tu část, tu vilu. (pozn. vila pod budovou SOMA GLOBE – rekonstruována v roce 2014, architekt Přemysl Kokeš) Nastala otázka, co s torzem sloupu. První varianta byla, že to nějak obnovíme. Druhá varianta byla, že bychom to mohli nechat jako memento té doby a tu Pannu Marii nechat udělat nově a postavit ji kousek od původního místa, s tím, že se bude ohlížet na to místo, kde byla dříve. Tento příběh by měl svou sílu a byl by tak živoucím důkazem toho, co to bylo dříve za systém. Druhá varianta byla zrealizována. Kolem nové sochy je nyní krásná zahrada, a obrazně řečeno se zkrátka dostala do lepšího prostoru, nechce se vrátit na původní místo, kde byla. Ale nezapomněla na něj, tak se stále ohlíží. Panna Marie se tak vlastně vrátila na své místo, lepší místo, byť o kus dál, ale na své původní nezapomněla. Původní model, který sochař Matouš Háša udělal ze sádry, byla klasická socha Panny Marie v šatech.

⁹⁹ V roce 2012 byla na původním pozemku a na základu obvodové konstrukce Mrazíren dostavěna nová budova SOMA s názvem SOMA GLOBE, která ukončila předchozí historii a začala na tomto místě psát historii novou – viz. <https://www.lanskrounsko.cz/cz/historie/pohledy-do-historie/9044-mrazirny>

V tom provedení jak je teď, jde o moderní pojetí, které sochař dotvořil později (pozn. žena oděná do džín a mikiny s kapucí, v náručí drží dítě) Někdo v tom může vidět symbol uprchlíků, kteří někam odcházejí, Hášovi i tento význam nevadí. Časem bude socha ještě posvěcena, jednám o tom s místním děkanem Zbigniewem Czendlikem.

Celkově pokud bych to shrnul. Celých 40 let to vydrželo v zanedbaném stavu, nikomu to nevadilo a nikdo to neřešil, chováme se tak ke své historii. V rámci privatizace jsme se snažili být jiní a myslím si, že tady ta zóna Lanškrounu prospívá. Dříve to tady bylo časovaná ekologická bomba, zanedbaný objekt, mrazírny byly plné čpavku. Teď je z toho pěkný kout Lanškrouna.

Architekt MgA. Přemysl Kokeš, který celý areál navrhoval, včetně nové budovy SOMY GLOBE, se k soše a jejímu poselství vyjádřil takto:

Co se torza týče, nebylo k dohledání jak plastika původně vypadala a když jsme do toho zapojili Matouše, došli jsme k řešení, že je zde prostor pro interakci, kde torzo zůstává a Madona s dítětem je na cestě. Symbolicky, tak jako před dvěma tisíci let, tak i nejprve české ženy s dětmi byly vyhnané, později židovské ženy a nakonec i ty německé. Symbol vyhnání a odchodu byl v době vzniku přítomen ve společenské otázce „uprchlíků“ s tím, že toto téma zde přetrvává a je živeno mnohými...a i kdyby nebylo, jistě se opět rozhoří. Proto ji Matouš oděl do současných šatů. Ale je to symbol odchodu duchovní a mravní hodnoty. Torzo, které v naší společnosti zůstává, je zde hmotným ztělesněním.¹⁰⁰

4. Kaple Panny Marie – Kypuše (viz. obrázky 40 a 41)

– rozhovor s JUDr. Radomilem Mackem (dne 11. srpna 2021)

Proč jste se rozhodl na svém pozemku nechat vystavět tuto kapli, případně zda v sobě obsahuje nějaké poselství, příběh?

Kaple Panny Marie na Kypuši se zvonící byla postavena v roce 2016 a to rozhodnutí, proč jsem ji já a moje žena Táňa nechali postavit, pramenilo z našeho vděku za přízeň Panny Marie k tomuto místu. Chtěli jsme ho vyjádřit nějakým počinem. Prvním byla rekonstrukce zbytků kamenných Božích muk. (více o tomto tématu v kapitole 3.3.1). Jako druhý počín jsme se rozhodli nechat vystavět zcela novou kapli Panny Marie přímo pro tu vilu. Hlavním autorským záměrem bylo vybudovat pro Kypuši velký otevřený oltář, který by duchovně a vizuálně doplnil charakter místa.

¹⁰⁰ Citováno ze soukromé korespondence.

Jakým způsobem bylo dílo realizováno, kdy a kdo se na realizaci podílel?

V roce 2015 vypracoval architekt Přemysl Kokeš stavební plány pro kapli, která by měla stát asi 50 m jižním směrem od vily na vyvýšenině u lesa. Jednalo se o hrázděnou stavbu s doškovou střechou a vysokou zvonící. Výška stavby devět metrů. Výstavba započala na podzim roku 2015. Střecha je vyrobena ze slámy, která byla dovezena od Neziderských jezer v Rakousku. Zvonaři z Kostelce nad Orlicí vyrobili pro kapli zvon s rodovým znakem a nápisem „Ora pro nobis“. Kaple je zvenku čtvercová, ale uvnitř má kruhový půdorys, kopuli. Strop je vymalován symbolem nočního nebe a podlaha je pokryta mozaikou ztvárňující symbolicky čtyři apoštoly. Uprostřed mozaiky je vytvořeno slunce vrhající paprsky na čtyři světové strany. Ve středu kaple je starobylá plastika Panny Marie z konce 18. století, plastika svatého Jana a svatého Floriána. Vstup do kaple je skrze dubové dvoukřídlé dveře s vnitřní výzdobou, po jejich otevření vytvářejí tyto plastiky dojem prostorného venkovního oltáře. Kaple byla dostavěna roku 2016 a v srpnu téhož roku byla vysvěcena biskupem Mons. Janem Vokálem.¹⁰¹

5. Pamětní Kříž – Dolní Třešňovec u čp. 191 (viz. obrázky 25 a 26) – rozhovor s Ing. Petrem Kotyzou a Janem Frankem (dne 7. února 2022)

Proč jste se rozhodli obnovit kapličku v této podobě Pamětního Kříže, obsahuje v sobě nějaké poselství?

Prvním iniciátorem stavby byla Jiřka Vosátková, člověk, kterého jsme si velmi vážili. Od ní jsme dostali obrázek, který jsme zavěsili na kaštan naproti místu, kde stávala kaplička a vlastně tím to všechno začalo. U toho kříže je strom a na tom stromě byl historicky obrázek Madonky, který byl v průběhu času poničen. Paní Vosátková měla na půdě nový obrázek, co tam nyní visí a dala ho na místo starého původního obrázku. Dalším impulzem bylo, že je to místo mého bydliště. Když máš něco přes cestu, tak to nehodíš za hlavu a chceš vědět něco o tom, co tam bylo. To byl ten prvotní impulz, pak se to přerodilo v něco hlubšího. Vadí mi, když se zničí něco, co funguje desítky, stovky let, co generace předků využívala a pak přijde režim... Pátral jsem, co tam vůbec bylo postavené, kdy to vzniklo atd. Obešel jsem muzeum, městský úřad. V muzeu jsem sehnal

¹⁰¹ Srov. Macek 2021.

čtyři fotografie té kapličky, co tam stávala, byla zasvěcená Panně Marii.¹⁰² Podle jedné z těchto fotografií je nyní namalovaný obrázek na desce Pamětního kříže. Pak jsem jel do okresního archivu v Ústí nad Orlicí a tam se mi podařilo z nějaké staré kroniky sehnat jenom pár řádků, kdy vlastně ta kaplička byla postavená a že to bylo v roce 1714 statkářem Kreutzigrem, který bydlel v podstatě hned za námi. Dokonce jsem znal jednu paní, která do té kapličky chodila na přípravu k 1. svatému přijímání.

Jan Frank k tomu dodává, že Petr jednou do hospody ke Kadům donesl okopírovaný obrázek kapličky. Tam mezi kaštany stála taková krásná kaplička... a po třetím pivu u Kadů si řekli – tak ji tam znovu postavíme. Chvilí trvalo, než jsme se rozhoupali k činu. Pak jsme si řekli, že je problém sehnat zedníky a ten materiál. Byli jsme dost zapálení, že bychom to zafinancovali, ale pak jsme říkali, že postavíme jenom Boží muka jako připomínku a ne celou kapli. Pak jsme ale zjistili, že z té zedničiny toho opravdu moc neumíme. Bylo by to nad naše síly a časové možnosti... couvnout jsme z toho ovšem nechtěli a tak jsme přemýšleli a vymýšleli až jsme vytvořili podobu, co tam teď stojí. Když přišla konečná myšlenka a blížila se realizace, byly jsme tou myšlenkou úplně zapálení. Cítili jsme se nenaplnění, všude jsme už byli snad desetkrát jako turisté a chtěli jsme se zkrátka pustit do něčeho, co jsme nikdy nedělali. To byl impulz, zkusit zkrátka něco nového.

Jakým způsobem bylo dílo realizováno, kdy a kdo se na realizaci podílel?

Byli jsme přesvědčeni, že když hrábneme do země, objevíme nějaké staré panty, kování nebo staré základy nebo něco takového. Pozvali jsme si i někoho s hledačkou kovů a nenašlo se nic. Na fotkách je starý nápis nad kapličkou – Sladké srdce Mariino, oroduj za nás... kdyby se tam našel alespoň nějaký takový kámen... ale nenašlo se nic. Lidé nám nabízeli i kameny z okolí na stavbu, např. sázavský starosta. Ale říkali jsme si, že by to bylo hezký mít nějaké místní kameny. Kousek od Petra u statku měli Bísovi hromadu kamení a mezi nimi i pískovcové kvádry. Petr k nim zašel, stará paní Bísová kolem osmdesáti let, jim kameny dala, když je to na takovou věc, pro panenku Marii... Byla za svůj dar později pozvána na svěcení. Obecně to prezentujeme a zdůrazňujeme jako místo mariánské úcty na kterém teď Památný kříž stojí.

¹⁰² Foto zaniklé kapličky v příloze na obrázku č. 26.

Protože oba máme rádi stará řemesla, tak je tam práce se dřevem, kamenem a také práce kovářská. Samotný Památný kříž tvoří dvě fošny. Do realizace jsme zapojili spoustu svých kamarádů. Když se kolem toho utvořila parta lidí, pak to jde skoro samo, když nadchneš ty lidi a je kolem toho atmosféra, tak se dílo daří. Fošny vyráběl kamarád z Moravy a konstrukci z nerezů svařoval Tomáš Mikula. Kříž, který má uprostřed ambulatní uzel, zhotovil Petr Mačát, místní kovář. Obrázek na plechu je od malířky z Němčic Jany Roskové a předloha pro Pannu Marii byl ten Jiřčin obrázek – Nejsvětější srdce Panny Marie. Nepodařilo se zjistit konkrétně, jaké Panně Marii (ikonografický typ) byla kaplička zasvěcená. V základech pamětního kříže se nachází schránka s poselstvím budoucím generacím. Slavnostní svěcení pamětního kříže proběhlo 20. října 2018 děkanem Zbigniewem Czendlikem. Na svěcení byl pozván dokonce i ten, o kom jsme věděli, že zbouřil kapličku buldozerem, ale nepřišel.

Česká krajina je unikát, je hrozná škoda, že se spousta památek zničila a mě to hrozně mrzí. My jsme turisté a je tak krásné kráčet českou krajinou a tuhle kaplička, Boží muka nebo smírčí kříž... neujdeš 5 km, aby tam něco nebylo... Mě osobně velmi mrzí, že jich spousta zaniklo a já to naše snažení беру jako jeden malý střípek, že jsme něco obnovili a budu rád, že nás to přetrvá.

3.5. Shrnutí poznatků z rozhovorů

Osobní rozhovory, které jsem uskutečnila s majiteli nebo tvůrci sakrálních památek, se ukázaly jako důležitý a cenný zdroj informací. Šlo o práci s primárními zdroji informací na základě přímých výpovědí zhotovitelů. Pro tuto část práce se forma výzkumného polostrukturovaného rozhovoru ukázala jako vhodná metoda získávání dat. Bylo pro mne významným přínosem mít možnost získávat informace o konkrétní památce přímo od vlastníků či autorů děl, než pouze vyhledávat zprostředkované a do jisté míry neúplné informace z dostupných zdrojů. I k tomuto vyhledávání samozřejmě došlo z důvodu doplnění některých částí textu reáliemi a hlavně pro ucelení dat.

Rozhovory byly nejenom hodnotným zdrojem informací, ale také příležitostí k osobnímu setkání a seznámení se s konkrétními díly, ale především s autory či vlastníky samotnými. Tato setkání považuji za cennou zkušenost a obohacení, jak z lidského tak z profesionálního hlediska.

Z jednotlivých výpovědí jsem učinila závěrečné shrnutí, ve kterém lze spatřovat, jakou funkci a význam mají sakrálních památky pro své vlastníky nebo tvůrce. Je možné

definovat také jejich postoje, které k těmto památkám zaujaly a jejich motivaci k výstavbě nebo rekonstrukci. Z výpovědí vyplývají i některé závěry týkající se pastorage.

Závěrečné shrnutí:

1. Důvodem k opravám byla v první řadě úcta a respekt k těmto objektům. Nebyly považovány pouze za kus kamene, ale za živý kus historie, který vypovídá nejenom o životě našich předků.
2. Dalším důvodem k opravám byla vděčnost za ochranu území, ve kterém se nacházejí. Ukazuje to na určitou míru regionální zbožnosti.
3. Bylo považováno za samozřejmost, pokud se na mém území nachází poničená památka, tak ji nechám opravit. Ukazuje to na zodpovědný a ochranný postoj k těmto památkám a také na to, že tito vlastníci mají touhu památky udržovat a obnovovat.
4. Památky, ač leží na soukromém pozemku, jsou vzhledem ke své historicitě považovány za věc, která by měla sloužit veřejnosti, měla by k nim mít přístup. Ukazuje to na postoj k těmto památkám jako k věci veřejné a dostupné i jiným.
5. Vlastníci konkrétních opravených děl se nepovažují za věřící v tom smyslu, že by se účastnili života církve ve společenství věřících, nepovažují se ale ani za ateisty. Opravená díla jsou důkazem jejich vztahu k těmto památkám i k tomu, co představují. Opravou těchto památek se zároveň stávají příkladem pro ostatní lidi.
6. Nově postavená drobná sakrální architektura nabízí jako důvod svého vzniku několik možností. Jedním je vyjádření dobového obrazu pomocí sochy, která svým ztvárněním nutí lidi k přemýšlení. Jde o způsob autorova sebevyjádření a postoje ke světu.
7. Dalším důvodem k výstavbě této architektury byla vděčnost Bohu za velký dar, kterého se nám dostalo v Jeho Synu. Ukazuje to na autorův vztah k Bohu, na jeho náboženskou zkušenost, kterou chtěl tímto způsobem ztvárnit.
8. U všech památek hrála roli estetická funkce těchto děl. Díla ozvláštnila či zkrášlila území vlastníků, nabídla podněty k přemýšlení, příběh... Ukazuje to na tu část lidské osobnosti, která je schopná vnímat krásu a tvořit ji, přenášet dál... Člověk je bytost vnímavá, má schopnost ocenit krásu a prožívat ji v každodenním životě, i v uměleckých dílech. Tato díla přispěla k rozvoji lidského vnímání v oblasti umělecké a spirituální.

9. Člověk je tvor zvědavý a tvořivý. Dalším důvodem ke vzniku bylo zkusit si něco nového, být tím, kdo do prostoru vnese něco nového, co ho přežije. Tento postoj deklaruje také schránka s poselstvím budoucím generacím zabudovaná např. v patě Pamětního kříže. (viz. Ing. Kotyza) Ukazuje to také na schopnost člověka promýšlet své činy do budoucna a nežít pouze přítomností.
10. Vytvoření nového díla bylo také reakcí na období minulého komunistického režimu, který se k těmto památkám choval spíše macešsky a památky mnohdy ničil zub času a vandalové. V té době byly drobné památky často opomíjeny nebo devastovány. Příkladem je kaplička v Dolním Třešňovci či torzo sloupu u SOMY GLOBE. Postavení nových památek je tedy i upomínkou na tyto časy a vyjádřením tvořivého postoje a přístupu, který s touto devastací památek nesouhlasí.
11. Důležitou součástí tvorby byl i společenský prvek. Do realizace např. Pamětního kříže byli zapojeni kamarádi autora, kteří se spolupodíleli na obnově. Zároveň se tím myšlenka díla dostala do širšího povědomí. Podobně tak v případě sloupcové Kapličky Panny Marie na Kypuši, která byla přemístěna z nestabilního místa, usazena na místo stabilní a zrenovována.
12. Láska k české krajině, k tomu jakým způsobem jsou v ní drobné sakrální památky rozesety, byla dalším motivem. V tomto bodě se např. ukazuje vlastenecký postoj autora díla a cit pro propojení krajinné a náboženské kompozice.
13. U všech vlastníků i autorů hrál roli spirituální rozměr člověka, ať už se jednalo o lidi z prostředí věřícího či nevěřícího. Byla zjevná důvěra v to, že nad námi něco či Někdo je, kdo nás převyšuje a kdo nám dává naději do budoucna. Tento postoj, domnívám se, tvořil u respondentů jeden z motivů k vytvoření či obnově díla

Sakrální památky svou přítomností v krajině nebo městské zástavbě přinášejí příběh, který může zasahovat lidi, kteří v jejich blízkosti žijí. Kamenné symboly dokáží mluvit desetiletí i staletí, jejich pastorační výpověď není často závislá na formě a stylu zhotovení, ale naopak jejich příběh může být oslovující, jak v jejich v monumentalitě nebo naopak zanedbání, kdy se člověk cítí být pohnut k nějaké činnosti, například k obdivu, záchraně, zamyšlení, pomoci... Kámen nikam nespěchá, nesnaží se někoho přemlouvat, ale snaží se mluvit za jakéhokoli počasí i režimu k tomu, kdo kolem jde a má zájem naslouchat a dívat se. Pastorační výpověď se tak stává nenápadnou, ale trvalou, stabilní. Kamenná památka má své místo, příběh a historii. Potkává se tam často osobní snaha člověka, jak

poděkovat Bohu, jak jej oslavit, jak ztvárnit něco spirituálního nebo něco co se odlišuje od čistě profánní tvorby. Bohatá bývá také ikonografie a symbolika, která může vést a ukazovat k osobám světců a jejich životům, vytváří se tak výpověď o životě předků a kamenná památka tímto ožívá.

Doba postmoderní je příliš bohatá na prvoplánové podněty a emoce. Zážitky a spěch se jeví jako primární palivo současnosti a mnohdy je o to více třeba trpělivosti ve snaze rozklíčovat příběhy, které nás obklopují. A zrovna sakrální památky nabízejí mnoho podkladů ke studiu pro ty, kteří chtějí naslouchat. Stejně tak mohou mít sakrální památky i dopad na osobní život člověka. Člověk je bytost spirituální a cit pro krásu, estetiku a harmonii je jeho součástí a tento cit může být kultivován a rozvíjen. Pokud člověk zůstane sám v blízkosti nějaké památky, tak ji může buď zcela míjet anebo může přemýšlet o příběhu, který je zobrazen příp. o příběhu tvorby této památky a její historii. Může být vnitřně s těmito věcmi konfrontován a objevovat možné vrstvy poselství nebo zkušeností. Památky obsahují mnohdy symboly, obrazy, písmo, citáty, grafické ztvárnění. Je hezké, pokud jsou památky občas vyzdobeny květy a tím se vytváří malý a nenápadný můstek mezi příběhem živého člověka a příběhem vytesaným do kamene. Kámen tímto ožívá a každá ruka, která dokáže položit květinu, rozsvítit svíci, očistit nános mechu na kameni nebo i restaurovat již zašlé prvky, jako by ukazovala na to, že kámen a samotná památka skutečně mluví. A to navzdory jakémukoli režimu, času, nebo nepřízni osudu. Krása sakrálních památek stále žije a důkazem toho je nemnoho těch, kteří se o ně starají a jejich krásu zachraňují i pro budoucnost anebo tvoří nové a pomáhají jim žít a stejně tak i příběhům, které se k nim váží.

Závěr

Tématem mé diplomové práce byly drobné sakrální památky města Lanškroun. Pokusila jsem se zpracovat tuto tematiku způsobem, který zahrnuje nejenom komplexní kategorizaci drobných sakrálních památek na katastrálním území města, ale současně jsem se snažila do tématu zakomponovat pastorační hledisko. Při tvorbě práce byla uplatňována rozmanitá hlediska, s jejichž pomocí bylo možné docílit komplexního pohledu na sakrální památky. Důležité byly i informace získané formou rozhovoru s tvůrci a majiteli těchto děl. Jedním z cílů práce bylo vytvoření uceleného a především aktualizovaného soupisu všech primárně dochovaných drobných sakrálních památek na území města. Tento cíl představuje přehledná tabulka v příloze, která obsahuje aktualizovaný soupis všech 38 památek ve městě, včetně jejich GPS lokalizace. Součástí přílohy je také fotodokumentace těchto děl.

První část práce obsahuje charakteristiku a typologii drobných sakrálních památek. Konkrétní díla tak mohla být řazena dle kategorií. Zabývala jsem se podrobněji městskými lokalitami, v kterých se tyto památky nacházejí a také vlastním rozmístěním na území města. Památky je potřebné vidět v kontextu konkrétního místa, kde se nacházejí, případně zaznamenat i případy, kdy byly přemístěny a znát také její původní místo. V dalších kapitolách byl nastíněn historický vývoj a stáří památek, což umožnilo jejich zasazení do historického kontextu. K tomuto účelu byla vytvořena tabulka s daty vzniku památek a také histogram, který je součástí přílohy. Kapitola o ikonografii památek představila základní ikonografické typy, které se v Lanškrouně nacházejí. Ovládat ikonografii a životopisná data konkrétních světců u jednotlivých památek je významným předpokladem při dalším využití v pastorači.

Druhá kapitola splňuje další z cílů práce, přináší soupis restaurovaných památek na území města, jejichž obnovy probíhaly v časovém období počínaje rokem 2000 do současnosti. Soupis obsahuje kromě obecných informací o památce také stručný popis restaurátorských prací. Vlastnímu soupisu předcházejí kapitoly, které pro lepší orientaci v restaurátorské problematice uvádějí základní pojmy. Definují vlastníky děl, rozlišují pojem kulturní památka a památka místního významu, citují ze Zákona o státní památkové péči a uvádí, kde jsou tyto kulturní památky centrálně evidovány. Součástí druhé kapitoly práce je i podkapitola o možných způsobech financování těchto oprav,

kteřá vyjmenovává základní dotační programy na opravu sakrálních památek a uvádí příklady jejich užití u konkrétních památek ve městě.

Třetí kapitola práce se věnuje pastoračnímu využití památek. Jaký význam mají drobné sakrální památky pro člověka a jak je lze využít v pastoraci? Na tyto otázky odpovídá úvod třetí kapitoly. Navazuje část s praktickými příklady využití drobných sakrálních památek. Příklady byly voleny z tematicky různorodého okruhu pro ilustraci možného širšího využití těchto památek v pastoraci. Součástí třetí kapitoly jsou i přepisy rozhovorů, které jsem uskutečnila s vlastníky nebo autory jednotlivých děl, abych získala odpovědi na výzkumné otázky. Výpovědi byly shrnuty do bodů a vyhodnocena byla nejen motivace a postoj vlastníků či autorů k opraveným či nově postaveným památkám, ale také některé závěry týkající se pastorace.

Každá památka vyjadřuje svůj pastorační charakter již tím, co představuje nebo jen tím, že na svém místě léta stojí. Tím, že tato díla vyplňují prostor kolem nás, stávají se naší součástí, ať už je potkáme v městské zástavbě nebo jako turisté v přírodě. Drobné sakrální památky zprostředkovávají nenásilnou formu pastorace založenou na statické přítomnosti. Já jsem tady a je na tobě, zda si mě všimneš. Jsou trvalým poselstvím. Příběh, který je vtělen v kameni, vypráví historii našich předků a je nejen ukázkou paměti a zbožnosti národa a jednotlivců. Stav, ve kterém se památka nachází, může vybízet k obdivu, ale i zamyšlení. Člověk se může cítit osloven k nějaké činnosti. Tak, jak tomu bylo i v případě vlastníků a autorů děl, uvedených v této práci. Silná vazba k místům, ve kterých žijí, zároveň s touhou udělat něco pro obnovu poničené památky nebo touhou po vystavění památky nové byly společně s vědomím spirituálního přesahu těchto věcí základním společným jmenovatelem u všech rozhovorů.

Obnovy těchto drobných sakrálních památek jsou často v rukou aktivních jedinců. Je zvláště hodnotné, když se opravy ujme jednotlivec nebo když se najde v městské radě, odboru památkové péče nebo zastupitelstvu někdo, kdo tyto opravy podpoří.

Seznam vyobrazení

➤ fotografie

- 1. **Lanškroun**, Boží muka – výjezd z Lanškrouna směrem na Ústí nad Orlicí, pohled od jihozápadu. Foto: autor
- 2. **Lanškroun**, Kříž – po pravé straně silnice ul. Dvořákova, polovina 19. století, pohled od jihovýchodu. Foto: autor
- 3. **Lanškroun**, Kříž v ulici Nádražní směr Rudoltice, 2. polovina 18. století, pohled od jihozápadu. Foto: autor
- 4. **Lanškroun**, Sloup Ecce Homo – po pravé straně u silnice z Lanškrouna na Lukovou, polovina 18. století, pohled od jihovýchodu. Foto: autor
- 5. **Lanškroun**, Sloup – torzo, dříve se sochou P. Marie Immaculaty, po levé straně silnice mezi lipami směr Luková (u SOMY s.r.o.), polovina 18. století, pohled od jihovýchodu. Foto: autor
- 6. **Lanškroun**, Sloup morový se sochou P. Marie Immaculaty, náměstí J.M. Marků, konec 17. století, pohled od západu. Foto: autor
- 7. **Lanškroun**, Kříž v ulici Komenského, 2. polovina 19. století, pohled od východu. Foto: autor
- 8. **Lanškroun**, Kříž – u kostela sv. Václava, nám. Al. Jiráska, 2. polovina 19. století, pohled od jihozápadu. Foto: autor
- 9. **Lanškroun**, Kříž – po pravé straně silnice směr Nepomuky, konec 18. století, pohled od jihozápadu. Foto: autor
- 10. **Lanškroun**, Pieta – u hasičské zbrojnice Dolní Třešňovec, 2. polovina 19. století, pohled od jihozápadu. Foto: autor
- 11. **Lanškroun**, Socha Panny Marie Immaculaty, směr Nepomuky, 1. polovina 19. století, pohled od východu. Foto: autor
- 12. **Lanškroun**, Kříž – Dolní Třešňovec na křižovatce u SZeŠ, 2. polovina 19. století, pohled od východu. Foto: autor
- 13. **Lanškroun**, Kaplička Panny Marie – Kypuše, 1. polovina 19. století, pohled od severovýchodu. Foto: autor
- 14. **Lanškroun**, Kříž – při výjezdu z města směrem na Nepomuky (u DOTY), 1. polovina 19. století, pohled od severozápadu. Foto: autor
- 15. **Lanškroun**, původní stav kříže (u DOTY) před restaurováním, pohled od západu. Foto: archiv autora
- 16. **Lanškroun**, Sloup se sochou Panny Marie s Ježíškem, nám. Al. Jiráska, počátek 18. století, pohled od západu. Foto: autor
- 17. **Lanškroun**, Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice, křižovatka Dobrovského a Třešňovecká, 1. polovina 18. století, pohled od jihovýchodu. Foto: autor
- 18. **Lanškroun**, Kříž u kostela sv. Anny, ulice Dobrovského, 1. polovina 18. století, pohled od jihovýchodu. Foto: autor
- 19. **Lanškroun**, Sloup se sochou P. Marie Immaculaty v ulici Kralická, 1. polovina 18. století, pohled od jihovýchodu. Foto: autor
- 20. **Lanškroun**, Pilíř s mariánskými reliéfy, po pravé straně, silnice do Albrechtic, 1. polovina 19. století, pohled od jihozápadu. Foto: autor
- 21. **Lanškroun**, Socha sv. Donáta – městské muzeum Lanškroun, 2. polovina 18. století, pohled od západu. Foto: autor

- 22. **Lanškroun**, Socha Kajícího/hříšního, před křížem u kostela sv. Václava, 1. polovina 21. století, pohled od severovýchodu. Foto: autor
- 23. **Lanškroun**, Kaplička P. Marie po levé straně silnice v Dolním Třešňovci, pohled od východu. Foto: autor
- 24. **Lanškroun**, Kříž – hřbitov Lanškroun, pohled od severozápadu. Foto: autor
- 25. **Lanškroun**, Pamětní Kříž – Dolní Třešňovec po levé straně cesty u čp. 191 (Kotyzovi), 1. polovina 21. století, pohled od jihovýchodu. Foto: autor
- 26. **Lanškroun**, Zaniklá kaplička Panny Marie v Dolním Třešňovci. Foto: archiv autora
- 27. **Lanškroun**, Kříž v Dolním Třešňovci u čp. 82, 2. polovina 19. století, pohled od severozápadu. Foto: autor
- 28. **Lanškroun**, Kříž uvnitř areálu kostela sv. Anny, u hřbitovní zdi, pohled od jihu. Foto: autor
- 29. **Lanškroun**, Pieta v areálu kostela sv. Anny, polovina 18. století, pohled od severu. Foto: autor
- 30. **Lanškroun**, Socha Antonína Paduánského, areál sv. Anny vstupní brána, 1. polovina 18. století, pohled od severu. Foto: autor
- 31. **Lanškroun**, Socha Mater Dolorosa – areál kostela sv. Anny, 1. polovina 18. století pohled od severu. Foto: autor
- 32. **Lanškroun**, Kříž v parku u kostela sv. Máří Magdalény, polovina 19. století, pohled od severovýchodu. Foto: autor
- 33. **Lanškroun**, Kříž v Dolním Třešňovci, Houští č.p. 2, pohled od jihovýchodu. Foto: autor
- 34. **Lanškroun**, Socha Madona s dítětem, po levé straně silnice směr Luková u SOMY s.r.o., 1. polovina 21. století, pohled od jihu. Foto: autor
- 35. **Lanškroun**, Sloup se sv. Josefem s dítětem, ulice Polská 1073, 1. polovina 21. století, pohled od východu. Foto: autor
- 36. **Lanškroun**, Socha sv. Jana Nepomuckého, Zámecké nádvoří, 1. polovina 18. století, pohled od severu. Foto: autor
- 37. **Lanškroun**, Socha sv. Jana Sarkandera, Zámecké nádvoří, 1. polovina 18. století, pohled od severu. Foto: autor
- 38. **Lanškroun**, Socha Panny Marie – zazděná zadní částí ve zdi přístřešku na farní zahradě, polovina 19. století, pohled od severozápadu. Foto: autor
- 39. **Lanškroun**, Původní umístění Panny Marie zazděné ve zdi v ulici Nádražní. Foto: autor
- 40. **Lanškroun**, Kaple Panny Marie – Kypuše – u Mackovy vily, 1. polovina 21. století, pohled od severu. Foto: autor
- 41. **Lanškroun**, detail kaple Panny Marie – Kypuše – u Mackovy vily. Foto: autor
- 42. **Lanškroun**, Socha Krista Zmrtvýchvstalého v rohu západní stěny jižní sakristie kostela sv. Anny, 2. polovina 19. století, pohled od jihu. Foto: autor

Seznam použitých pramenů a literatury

Primární:

CIBULKA – SOKOL 1935

Josef Cibulka, Jan Sokol, *Soupis památek historických a uměleckých v okrese Lanškrounském*, Praha 1935.

JAKESCH

Radim Jakesch, *Soupis uměleckých a uměleckořemeslných děl na území města Lanškroun*, archiv odboru Investic a majetku (Památkové péče) v Lanškrouně. Lanškrounská farní kronika od roku 1945, archiv farnosti Lanškroun.

HEINRICHOVÁ 2010

Marie Henrichová, (Opravy památek v roce 2008), in *Vlastivědný sborník městského muzea Lanškroun: Lanškrounsko, 8.ročník*, Lanškroun 2010.

HEINRICHOVÁ 2014

Marie Henrichová, (Restaurování kříže v ul. Komenského), in *Vlastivědný sborník městského muzea Lanškroun: Lanškrounsko, 12.ročník*, Lanškroun 2014.

HEINRICHOVÁ 2017

Marie Henrichová, (Opravy památek v roce 2015 a 2016), in *Vlastivědný sborník městského muzea Lanškroun: Lanškrounsko, 15.ročník*, Lanškroun 2017.

HEINRICHOVÁ 2019

Marie Henrichová, (Obnova pískovcového soklu v Dolním Třešňovci), in *Vlastivědný sborník městského muzea Lanškroun: Lanškrounsko, 17.ročník*, Lanškroun 2019.

HEINRICHOVÁ 2021

Marie Henrichová, (Opravy památek v roce 2019 a 2020), in *Vlastivědný sborník městského muzea Lanškroun: Lanškrounsko, 18.ročník*, Lanškroun 2021, s.22–25.

MAXOVÁ – NEJEDLÝ 1998

Ivana Maxová, Vratislav Nejedlý, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Ústí nad Orlicí*, Praha 1998.

POCHE 1978

Emanuel Poche, *Umělecké památky Čech 2. K/O*, sv. 2, Praha 1978.

Restaurátorská dokumentace k restaurování Světeckého pilíře se sochou postavou Panny Marie Immaculaty na podstavci s reliéfem Panny Marie Wartské s dítětem Ježíš

v Lanškrouně v roce 2019, archiv odboru Investic a majetku (Památkové péče) v Lanškrouně.

Restaurátorská dokumentace k restaurování kamenného kříže s figurou ukřižovaného Krista na náměstí A.Jiráska v Lanškrouně v roce 2020, archiv odboru Investic a majetku (Památkové péče) v Lanškrouně.

Restaurátorská dokumentace k akci Restaurování Sloupových Božích muk u Lanškrouna v roce 2010, archiv odboru Investic a majetku (Památkové péče) v Lanškrouně.

Restaurátorská dokumentace k akci Restaurování Sousoší Pieta v obci Dolní Třešňovec v roce 2007, archiv odboru Investic a majetku (Památkové péče) v Lanškrouně.

Restaurátorská dokumentace k akci Restaurování pískovcového kříže v Lanškrouně, archiv odboru Investic a majetku (Památkové péče) v Lanškrouně.

Restaurátorská zpráva Restaurování krucifixu v areálu kostela sv. Anny, Petr Dufek 3/2001, archiv římskokatolické farnosti – děkanství Lanškroun.

Restaurátorská zpráva Sousoší piety Mgr. Filipa Novotného 10/ 2009, archiv římskokatolické farnosti – děkanství Lanškroun.

Restaurátorská dokumentace k restaurování Kovového kříže na kamenném podstavci v Lanškrouně Dolním Třešňovci za hasičskou zbrojnicí, archiv odboru Investic a majetku (Památkové péče) v Lanškrouně.

Restaurátorská dokumentace – Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice v Lanškrouně, archiv odboru Investic a majetku (Památkové péče) v Lanškrouně.

Restaurátorská dokumentace – Sloup se sochou Immaculaty v Lanškrouně, archiv odboru Investic a majetku (Památkové péče) v Lanškrouně.

Restaurátorská zpráva a dokumentace – Sloup Panny Marie na nám. A. Jiráska v Lanškrouně, archiv odboru Investic a majetku (Památkové péče) v Lanškrouně.

Stanovisko Ministerstva kultury, odboru památkové péče, č.j. 11357/2005 ze dne 9. srpna 2005, s. 1–2, cit. dle: https://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/kraje-a-obce/2005_11357.doc

ŠORM – KRAJČA 1939

Antonín Šorm, Antonín Krajča, *Mariánské sloupy v Čechách a na Moravě*, Praha 1939.

Sekundární:

BÁRTA – DEJMALOVÁ – KOTALÍK 2001

Jaroslav Bárta, Kateřina Dejmalová, Jiří T. Kotalík, *Tvář naší země krajina domova, kniha vydaná u příležitosti konference Tvář naší krajiny – krajina domova konané ve dnech 21. – 23. února 2001 na Pražském hradě a v Průhonicích*, Lomnice nad Popelkou 2001.

BLAŽÍČEK 1962

Oldřich Blažíček, *Slovník památkové péče: terminologie, morfologie, organizace*, Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1962.

BORKOVCOVÁ – UHLÍŘ 2017

Marie Borkovcová, Karel Uhlíř, *Lanškroun město polyhistora Jana Marka Marciho z Kronlandu (1595-1667)*, Zlín 2017.

FROLEC 1974

Václav Frolec, *Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku*, Brno 1974.

HÁJEK – BUKAČOVÁ 2006

Tomáš Hájek a Irena Bukačová, *Příběh drobných památek: od nezájmu až k fascinaci*, Lomnice 2006.

HEROUT 1986

Jaroslav Herout, *Jak poznávat kulturní památky*, Praha 1986.

HEROUT 1978

Jaroslav Herout, *Slabikář návštěvníků památek*, Praha 1978.

HRUBÝ – ALTOVÁ – KADLEC 2015

Petr Hrubý, Eva Altová a Antonín Kadlec, *Metodika dokumentace drobných památek*, Ústí nad Labem 2015.

CHODURA – KŘIŠŤAN – KLIMEŠOVÁ 2001

Radko Chodura, Alois Křišťan a Věra Klimešová, *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*, Kostelní Vydří 2001.

MACEK 2021

Radomil Macek, *Kypuše, má láska*, Lanškroun 2021.

RAVIK 2006

Slavomír Ravík, *O světcích a patronech*, Praha 2006.

REMEŠOVÁ 1991

Věra Remešová, *Ikonografie a atributy svatých*, Praha 1991.

ŠTOGROVÁ 2006

Jarmila Štogrová, Almanach konference Místní komunita a péče o drobné památky: *Kaplička na návsi, křížek v polích*, in: *Dokumentace památek* od Jaroslav Slabý, Česká Lípa 2006, s. 12.

VARVAŘOVSKÝ – SEITLOVÁ – GREGOROVÁ – HANÁK – PLOTOVÁ – VAŠÍKOVÁ 2012

Pavel Varvařovský, Jitka Seitlová, Jana Gregorová, Marek Hanák, Jana Plotová a Jana Vašíková, *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv, Památková péče*, Praha 2012.

Internetové zdroje:

ONDRYÁŠOVÁ 2015

Radka Ondryášová, *O městě Lanškrouně*, Lanškroun 2015;

<https://www.lanskroun.eu/o-meste-lanskroun/d-2328/p1=2546>

(poslední návštěva 30. 1. 2022).

PROCHÁZKA 2016

Pavel Procházka, *Pastorační péče se specifickým zaměřením*, Praha 2016;

https://www.researchgate.net/publication/313443596_Pastoracni_pece_se_specifickym_zamerenim (poslední návštěva 15. 12. 2021).

HRUBEŠOVÁ – NOVÁK – TENENKOVÁ – VYCHYTOVÁ 2021

Žaneta Hruběšová, Vlastimil Novák, Dagmar Tenenková, Miroslava Vychytová, *Regionální učebnice Lanškrounsko, Putování v čase, Za památkami naší obce – Lanškroun*, Lanškroun 2021;

<https://maslanskrounsko.cz/map-ii/regionalni-ucebnice-lanskrounsko/putovani-v-case/>

(poslední návštěva 5. 2. 2022).

TEICHMANN 2017

František Teichmann, *Listy Lanškrounska, Kajicník není žádná provokace!* Lanškroun 2017;

<https://www.lanskrounsko.info/nazory/kajicnik-neni-zadna-provokace>

(poslední návštěva 16. 1. 2022).

HUBENÝ 2017

Jaroslav Hubený, iDNES.cz ZPRAVODAJSTVÍ, Socha Kajícíka zůstane u lanškrounského kostela, 2017;

https://www.idnes.cz/pardubice/zpravy/kajicnik-socha-lanskroun-zbigniew-czendlik.A170526_134308_pardubice-zpravy_jah

(poslední návštěva 16. 1. 2022).

HRYNEČKOVÁ 2017

Marie Hrynečková, Lanškrounsko.cz, Socha Kajícíka konečně odhalena, Lanškroun 2017;

<https://www.lanskrounsko.cz/cz/zpravodaj/6787-socha-kajicnika-odhalena>

(poslední návštěva 16. 1. 2022).

Seznam příloh:

Aktualizovaný seznam drobných sakrálních památek v Lanškrouně

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památko
1 R	Lanškroun, Boží muka – výjezd z Lanškrouna směrem na Lanškroun, Boží muka – výjezd z Lanškrouna směrem na Ústí nad Orlicí,	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	8379 49.9138800N, 16.5862111E	NE
Památko se nachází za městem po levé straně silnice směr Ústí nad Orlicí na těsném okraji katastru města. Město Lanškroun mělo přiznanou soudcovskou pravomoc spojenou s hrdelním právem. 4. 1. 1684 proběhla jediná doložená poprava v historii lanškrounského popraviště. Byla zde mečem sřata Dorota Pekařová z České Třebové. R. 1696 měl být popraven Martin Mucha, ale pro dezolátní stav popraviště byla poprava odložena. Není známo, zda byla nakonec vykonána. Roku 1718 proběhly dvě lehčí exekuce: Václavu Johnovi bylo useknuto pravé ucho a jeho kumpánovi Václavu Kubovi levé. Popraviště stávalo nad Dlouhým rybníkem, bylo tvořeno šibenicí ze čtyř zděných sloupků na obvodu a jednoho uprostřed. Vše bylo zakryto stříškou. Nedaleko od něj bývala Boží muka. Vysoký kónický čtyřhranný zděný pilíř, po výšce dělený na tři části drobnými římsami. Horní část má ve třech stranách niky. V nickách sochy chybí. Pilíř ukončuje pískovcová jehlancová stříška s římsovitým přesahem na jejímž vrcholu je jetelový kříž s tělem Krista.					
2	Lanškroun, Kříž – po pravé straně silnice ul. Dvořákova	Lanškroun Lanškroun	EUROLIMEX s.r.o. Dvořákova 1000 563 01 Lanškroun	950/1 49.9128750N, 16.5965622E	NE
Kříž se nachází na vyvýšeném místě při pravé straně silnice (ul. Dvořákova) na výjezdu s města směr Ústí nad Orlicí. Je poměrně výrazně zdobený. Na jednostupňové základně je třídílný podstavec tvořený jednoduchým soklem, hranolovitým dřikem a profilovanou římsou. Hranolový dřík má na třech stranách ve vpadlých polích reliéfní vyobrazení světců: vlevo je svatý Florián vyobrazený v obleku římského vojáka, vpředu Panna Maria Sedmibolestná pod křížem, kolem kříže hlavy andělů a vpravo sv. František s křížem v ruce. Na římsce je vysoký kónický podstavec, který má na bocích reliéfní zobrazení nástrojů Kristova umučení, vpředu reliéf na obláčku sedící Panny Marie s dítětem a knihou. Nástavec zakončen profilovanou římsou na které je krychlový soklík a na něm jetelový kříž s tělem Krista. Vzadu je na dřiku německý nápis, datace 1850. Pískovec. Tělo kříže je značně korodované, tělo Ukřižovaného ulámané a horní vertikální část kříže zcela chybí. Předpokládá se, že Město provede do budoucna odkoupení parcely od soukromníka a provede renovaci památky. 1850					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památka
3 R	Lanškroun , Kříž – v ulici Nádražní směr Rudoltice, pravá strana u odbočky k bývalé cihelně	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	1550/8 49.9062733N, 16.5985811E	NE
Kříž je umístěn v ulici Nádražní na výjezdu z Lanškrouna směr Rudoltice v místech, kde se ulice Nádražní rozděluje a je křížena cyklostezkou. Památka má trojdílný válcový podstavec s čtyřmi pilastry v rozích a páskovými ornamenty. Podstavec je složen z vyššího soklu, dříku, který má bohatou reliéfní výzdobu. Vpředu reliéf monstrance, vzadu delší německý nápis s letopočtem 1762. Po stranách kartuše z boltců a pentlí. Podstavec ukončen drobnější profilovanou římsou. Na ní vysoký konický nástavec podobné provedení jako podstavec, volutové pilastry drobnější. Na tomto umístěn jetelový kříž s tělem Krista a nápisovou deskou INRI. Zhotovení 1762. Pískovec.					
4 R	Lanškroun , Sloup Ecce Homo – po pravé straně silnice z Lanškrouna na Lukovou	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	8615 49.8929108N, 16.6041644E	ANO
Sloup se nachází na katastru města na půl cesty z Lanškrouna do Lukové. Na sloupu socha Krista s překříženýma a svázanýma rukama před tělem. Na přední straně podstavce nápis: ECCE HOMO DEUS TOMAS PAUL MILLER HATLA SEN DIESE STA TUR AVF SETZEN LASEN 1749. Jednoduchý podstavec je složen z mohutného soklu, čtyřbokého kónického dříku a drobné profilované římsy. Na podstavci je vysoký toskánský sloup na němž je rozvilinová kartuše s monogramem INRI. Na sloupu stojí socha Ecce homo. podstavec poznamenán rozsáhlejšími vrypy a rytých graffiti, výška 500 cm. Zhotovení 1749, pískovec.					
5	Lanškroun , Sloup – torzo, dříve se sochou P. Marie Immaculaty, po levé straně silnice mezi lipami směr Luková (u SOMY s.r.o.)	Lanškroun Lanškroun	Verner Engineering Husova 78 Lanškroun 563 01	2137/7 49.9070103N, 16.6111933E	NE
Torzo sloupu se nachází mezi lipami po levé straně u silnice (ul. Husova) vedoucí směrem na Lukovou. Skládá se z hranolového soklu, dříku se zbytky latinského nápisu a podstavec ukončuje římsa. Na římsě je jednoduchý hranolový soklík a něm býval vysoký sloup s mariánským monogramem, ukončený hlavicí. Na něm byla socha P. Marie. K devastaci došlo v šedesátých letech dvacátého století. Zhotovení v 1. polovině 18. století, pískovec. Autor díla je neznámý a na podstavci jsou zbytky nápisu: „DEIPARAE SINE LABE VIRGINI PIAE SVAE SERVATRICI“ a dále následují tři zcela nečitelné poškozené řádky.					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památka
6 R	Lanškroun, Sloup morový – se sochou P. Marie Immaculaty – náměstí J. M. Marků	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	3668/1 49.9119092N, 16.6115753E	ANO
Památka se nachází na náměstí J. Marka Marků, je ohraničena nízkými sloupy, které jsou propojeny kovanými řetězy. Dříve místo nich bývala železná mříž pořízená roku 1825 a čtyři sloupy. V devadesátých letech století dvacátého už bylo sloupů osm a místo mříže jsou řetězy. Poslední oprava sloupu se realizovala v roce 1997, 2000 a 2015. Na třístupňové základně, na níž je robustní hranolová podnož je třídlílný podstavec. Podstavec je složen z dvoustupňového soklu s reliéfní výzdobou a nápisy. Hranolovitého dříku a profilované římsy. Na římsě je vysoký pilíř zakončený korintisující hlavicí, na němž je socha Immaculaty. Podstavec obsahuje ze všech stran řadu latinských textů. Po svém vztyčení v roce 1684 byl sloup opravován až v roce 1825 a poté 1936 o čemž se dozvídáme z nápisu na památce. Kameny na zhotovení dovezeny z Maletína. Byl vybudován za odvrácení moru a Turků. 1684. Pískovec.					
7 R	Lanškroun, Kříž – v ulici Komenského	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	3669/31 49.9100114N, 16.6125214E	Ne
Památka se nachází pod kopcem v místě rozdělení silnice Komenského. Na soklu je hranolový dřík a na něm vpadlé pole s datací 1864. Na přední straně jsou pilastry s korintskými hlavicemi a mezi nimi je v mělké nische reliéf Panny Marie Bolestné. Podstavec ukončuje lomená římsa, na níž byla upevněna kovová lucerna, v současnosti je tam pouze fragment kovového držáku. Kovovou konzoli neznámý vandal poničil v roce 2013 společně s římsou a soklem, a proto byla sejmuta. Nad římsou je kamenný kříž s tělem Krista. Vzrostlý smrk nacházející se v těsné blízkosti zadní části památky byl před několika lety odstraněn. Výška 550 cm. Pískovec. 1864.					
8 R	Lanškroun, Kříž – u kostela sv. Václava, nám. A. Jiráka	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	3668/3 49.9134906N, 16.6129275E	Ne
Kříž se nachází v těsné blízkosti kostela sv. Václava na náměstí Aloise Jiráka. Na dvoustupňové základně je třídlílný podstavec složený z jednoduchého soklu, hranolového dříku mající po obou stranách pilastry s korintizujícími hlavicemi a mezi nimi je reliéf Bolestné Panny Marie. Římsa je lomená profilovaná. Na ní je soklík, který má v přední části ocelovou konzolku a na soklíku je kamenný kříž s tělem Krista a nápisovou deskou INRI. Renovace v roce 2020 vyřešila především výrazné černání reliéfu v přední části, které se zvyrazňovalo v průběhu let. Výška 440 cm. Pískovec. 1880					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památka
9	Lanškroun , Kříž – po pravé straně silnice směr Nepomuky	Dolní Třešňovec Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	3473 49.9377147N, 16.6320269E	NE
Kříž se nachází blízko lesa u silnice směrem na Nepomuky asi 2 km za městem po pravé straně silnice. Před lety byl obklopen výrazně červeně kvetoucími nižšími keři/stromy. Tyto byly odstraněny z důvodu stáří a v současnosti stojí kříž osamocen. Kámen je značně korodovaný. Na jednostupňové základně je třídlílný podstavec složený z hranolového soklu a hranolového dříku vpředu s reliéfem Sedmiboletné Panny Marie, který je výrazně korodován. Nad tím je profilovaná římsa a následně litinový kříž se zdobnými rameny a u paty kříže je anděl. V křížení ramen nápis INRI. Vpředu na soklu je nápis: " ZVEHRENDESLEIDENCHRISTI / HATMARTINVNDANDRES / KLECKERERRICHTET 1798 " Vzadu na dříku je překrytý a nečitelný nápis. Výška 400 cm. Pískovec, litina. 1798					
10 R	Lanškroun , Pieta – u hasičské zbrojnice Dolní Třešňovec	Dolní Třešňovec Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	261/1 49.9262253N, 16.6108569E	NE
Památka stojí v bezprostřední blízkosti hasičské zbrojnice a vzrostlých stromů po pravé straně silnice procházející Dolním Třešňovcem od Lanškrouna, vedle pč. 98. Na jednostupňové základně je trojdílný podstavec. Sokl má okosené rohy, nad ním je hranolový dřík a plochá, profilovaná, silně vysazená římsa. Na římsě profilovaný soklík a na něm na obláčcích sedící Panna Marie v nařaseném rouchu a na klíně má Kristovo tělo v bederní roušce. Na přední straně soklu a zadní straně dříku je německý nápis obsahující na zadní části i dataci renovace. Na zadní straně soklu je výrazná datace 1866. Výška 340 cm. Pískovec. 1866					
11 R	Lanškroun , Socha Panny Marie Immaculaty – směr Nepomuky, po levé straně silnice mezi lipami	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	8347 49.9251447N, 16.6255669E	NE
Památka je zdařilá kamenická práce a nachází se po levé straně silnice 311 mezi lipami směr Nepomuky asi 600 m za městem. Původně byla výrazně mechanicky poškozena, jak časem, tak i vandalskými zásahy, chyběly hlavy figur a nakloněna a otočena směrem od silnice směrem k jihozápadu. Objekt byl pokryt mechem a nesl stopy opakovaného vyspravování a místa oprávků byla výrazně viditelná. Nedávná renovace stav radikálně napravila. Trojdílný podstavec má výrazný vyklenutý rizalit. Sokl je zdobený se zřetelným nápisovým polem a nad textem je rostlinný reliéf. Volutový dřík s rostlinnými motivy, girlandami a rozetami. Profilovaná, nahoru vyklenutá římsa s volutkami. Na římsě nástavec, zdobený štrápci a reliéfem na obláčku sedící Panny Marie Wartské. Nástavec je také zakončen profilovanou nahoru vyklenutou římsou zdobenou girlandami. Na tom stojí na obláčku socha Panny Marie Immaculaty v dlouhém nařaseném rouchu a v pravé ruce drží dítě. Na soklu je vpředu nápis a také ještě vzadu na dříku. Vzadu je uvedena datace. Výška 430 cm. Pískovec. Postaveno 14.8.1802.					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památka
12 R	Lanškroun, Kříž – Dolní Třešňovec na křižovatce u SZeŠ	Dolní Třešňovec Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	1332/3 49.9238994N, 16.6125653E	NE
Kříž se nachází na křižovatce pod SZEŠ (Střední zemědělskou školou) na samostatném ostrůvku před čp. 20. Před renovací, která proběhla v roce 2018 byl obklopen vzrostlými tujemi, výrazně korodován, porostlý lišejníkem, postrádal vrchní kovový kříž a byl tak zachován pouze podstavec. Při renovaci byly jehličnany odstraněny a podstavec opatřen litinovým křížem. Podstavec je složen ze soklu s vpadlými poli na třech stranách, dříku s okosenými hranami, který má vpředu vpadlé pole s motivem gotického okna a nad ním drobná římsa a nad ní pruh s rozetami. A nad tím opět římsa ukončující podstavec. Vzadu na soklu je německý nápis a datace. Na vrcholu se nachází litinový kříž s nápisovou deskou „Dokonáno jest“. V patě litinového kříže plastika sv. Jana Evangelisty. Výška 330 cm. Pískovec. 1864					
13	Lanškroun, Kaplička Panny Marie – Kypuše	Lanškroun Lanškroun	Soukromý vlastník JUDr. Radomil Macek a JUDr. Taťána Macková Na Vyhliďce 38 Lanškroun 563 01	8693/2 49.9209331N, 16.5764869E	NE
Kaplička Panny Marie se nacházela při pravé straně lesní cesty nad současnou Mackovou vilou, která prošla v letech 2007-2009 rekonstrukcí. Majitel vily přemístil kapličku v roce 2009 asi o 50 m níže do přístupové části k vile před vstupní bránou a umístil ji do svahu. Památku renovoval a pro přístup k památce vybudoval schody. K vysvěcení došlo v roce 2011 místním děkanem Czendlíkem. Na jednostupňové základně je třídlílný podstavec složený z jednoduchého soklu s nápisem a letopočtem 1829, hranolového kónického dříku, na jehož přední straně je reliéf srdce (barveno červeně) v kruhovém rostlinném orámování, a nad tím drobná římsa. Na tomto stojí kaplička, která má v přední části rostlinným motivem orámovaný čtvercový výklenek, ve kterém je umístěna soška Panny Marie a na vrcholu kapličky zlacený dvojramenný kříž. Podstavec na sobě nese četné vrypy, vandalské zásahy, podpisy, letopočty... Výška 335 cm. Pískovec. 1829					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památko
14	Lanškroun, Kříž – při výjezdu z města směrem na Nepomuky (u DOTY)	Lanškroun Lanškroun	Kysilka Jindřich Kralická 1007 Lanškroun 563 01	3244/1 49.9204458N, 16.6224894E	NE
Kříž se nachází u výjezdu z města při pravé straně silnice 311 směřující z Lanškrouna na Nepomuky. Před cca dvaceti lety byl povalen a devastován. O opravu se následně postaral majitel pozemku. Na jednostupňové základně je třídlílný podstavec složený ze soklu s nápisem na zadní stěně s datací. Následuje hranolovitý dřík s reliéfem Panny Marie, který je zlacen akrylovou barvou. V zadní části dříku je nápis informující o renovaci. Nad tím římsa a nad ní nástavec s reliéfem nástrojů Kristova utrpení a nad tím římsa a nad ní na malém hranolovitém podstavci pískovcový kříž s tělem Krista /zlaceno/. Pískovec. 1848					
15 R	Lanškroun, Sloup se sochou Panny Marie s Ježíškem – nám. A. Jiráska	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	3668/3 49.9130658N, 16.6129800E	ANO
Sloup se nachází uprostřed náměstí Al. Jiráska ve středu kruhové dlažby, kam byl umístěn při rekonstrukci náměstí v roce 2002. Původně stál blíže děkanství na zatravněné ploše pod jehličnatými stromy. Na jednodílném hranolovém podstavci, v jehož přední stěně je nika je vysoký pilíř s výraznou entazí zakončený korintizující hlavicí. Na pilíři stojí na zeměkouli s hadem a půlměsícem Madona s Ježíškem. Na hlavách mají korunky. Výška 540 cm. Pískovec. Před 1705.					
16 R	Lanškroun, Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice – křižovatka Dobrovského a Třešňovecká (u Dělnického domu)	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	3668/5 49.9132597N, 16.6150372E	ANO
Sloup Nejsvětější Trojice stojí na křižovatce ulic Dobrovského, 28. října a Třešňovecká. Na dvoustupňové základně je trojdílný podstavec složený z krychlového soklu na kterém jsou ze všech stran nápisy informující o tom, kdo a kdy dal sloup zhotovit a také nápisy popisující reliéfy. Ve vrchní části podstavce je vpředu reliéf s Pannou Marií, vlevo reliéf se sv. Janem Nepomuckým a vpravo reliéf se sv. Floriánem. Podstavec ukončuje drobná profilovaná římsa. Na ní je vysoký pilíř s entazí, vpředu reliéf „IHS“ v rámu ze dvou ratolestí a koruny. Na sloupu je sousoší: sedící Bůh Otec drží před sebou ukřižovaného Krista, pod ním je holubice na oblacích, v nich hlavičky andělů. Ikonograficky patří tento sloup mezi starý, již od středověku se vyskytující typ trojičního sousoší. Výška 650 cm. Pískovec. 1720					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památka
17 R	Lanškroun , Kříž – u kostela sv. Anny, ulice Dobrovského	Lanškroun Lanškroun	Římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun, nám. Al. Jiráskova 2 Lanškroun 563 01	3669/24 49.9149878N, 16.6166356E	ANO
Pískovcový kříž u kostela sv. Anny se nachází na vnější straně hřbitovní zdi u silnice – ul. Dobrovského a je na katastru města Lanškrouna a v majetku římskokatolické farnosti. Podstavec je trojdílný a čtvercového půdorysu a vybíhajícími rameny volutových pilastrů v rozích. Podstavec je složen z jednoduchého soklu, dřívku s reliéfní a textovou výzdobou a jednoduché profilované zalamované římsy. Na tom je konický volutový nástavec obdobného tvaru a členění jako podstavec a na něm je ještě jeden drobný volutový nástavec. Dolní nástavec je zdoben kartušemi a reliéfem Srdce Páně, horní nástavec čabakami a mušlí. Na pilastrech jsou mušle, střapce, pásky. Vzadu na podstavci nápis s datací. Na horním nástavci je kamenný jetelový kříž s tělem Krista. Pískovec. 1714					
18 R	Lanškroun , Sloup se sochou P. Marie Immaculaty – ulice Kralická	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	3263/15 49.9169044N, 16.6178111E	ANO
Sloup se nachází u frekventované křižovatky před čp. 436 na ulici Kralická směřující k Nepomukám. Na dvojdielné základně je trojdílný hranolový podstavec s akantovou kartuší zakončený římsou. Na podstavci jsou ze všech stran nápisy. Vpředu je uvedena datace zhotovení a na zbývajících stranách kdo renovoval. Na dřívku sloupu je orámovaný nápis „IHS“. Rámování složeno z ratolestí a koruny. Na sloupu je socha Neposkvrněného Početí Matky Boží se sepjatýma rukama. Sloup byl pravděpodobně postaven v roce 1730 a vysvěcen v roce 1731. Výška 700 cm. Pískovec. 1730-31					
19 R	Lanškroun , Pilíř s mariánskými reliéfy – po pravé straně, silnice do Albrechtic	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	3119/1 49.9189664N, 16.6260850E	ANO
Pilíř je kvalitním architektonicko-sochařským dílem s mariánskými motivy a nachází se na výjezdu z Lanškrouna směrem na Albrechtice, po pravé straně silnice – ulice Dobrovského. Nachází se mezi silnicí a cyklostezkou. Na jednostupňové základně stojí třídielný podstavec složený z dvoustupňového soklu, volutového dřívku zdobeného festony a palmetami na kterém je vpředu v kartuši reliéf svatého Lukáše, malující P. Marii a holubice, vzadu mariánský monogram a mušle. Podstavec ukončuje zvlněná bohatě profilovaná římsa, na římsce je nástavec, na kterém je oboustranný reliéf (Panna Maria Čenstochovská a Panna Maria Pomocná) Vpředu tři andělé v mracích nesou rám zdobený festony, s rozetami v rozích, v rámu reliéfní obraz Panny Marie s loktuší a korunou, nesoucí dítě, vzadu reliéf české Madony s rouškou a dítětem hladícím ji tvář. Orámování podobné. Na podstavci různé nápisy. Okolo vrchní části je výrazná paprskovitá svatozář po obvodu mariánských obrazů. Výška 640 cm, Pískovec. 1802					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památka
20	Lanškroun , Socha sv. Donáta – městské muzeum Lanškroun	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	43/1 49.9133000N, 16.6138897E	ANO
Socha se nachází v prosklené vstupní části městského muzea. Socha sv. Donáta byla dovezena do strojovny Lichtenštejnského pivovaru z panské budovy na Laudoně roku 1753 a umístěna do výklenku. Je považován za patrona proti ohni a hromu. Zobrazen jako vousatý muž v suknicí (voják v římské zbroji). V zdvižené pravici drží blesk. Jedná se o sochu sv. Donáta z Münstereifelu. Socha zhotovena z polychromovaného pískovce. 1753					
21	Lanškroun , Socha Kajícníka/hříšníka – před křížem u kostela sv. Václava	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	3668/3 49.9134556N, 16.6129111E	NE
Socha se nachází na Jiráskově náměstí u kostela sv. Václava před pískovcovým křížem. Je zhotovena z betonu. Vznikla v rámci sochařského symposia Hlínafest 2016 určeného začínajícím autorům. Jedná se o klečící obnaženou sochu muže s rukama rozevřenými v klíně. Socha je depersonalizovaná, skloněná hlava zčásti kryta hranatou maskou. Socha symbolizuje pocit viny moderního člověka tápajícího v duchovní oblasti života. Zároveň se instalace zabývá prvotním hříchem. Umístěna před křížem u kostela sv. Václava. 110 x 73 cm. Její umístění bylo vnímáno jako kontroverzní. Původní umístění mělo být mezi obřadní síní a kostelem sv. Václava, uprostřed kruhové dlažby. 2016					
22	Lanškroun , Kaplička P. Marie – po levé straně silnice v Dolním Třešňovci	Dolní Třešňovec Lanškroun	Bis Karel a Bisová Anna čp.3 563 01 Lanškroun – Dolní Třešňovec	331/2 49.9196142N, 16.6150511E	NE
Památka se nachází v zahradě se stromy blízko silnice za plotem, po levé straně ulice Třešňovecké. Na jednostupňové základně je podstavec ze tří dílů a na něm velká kaplička s mělkou nikou v níž je reliéf Panny Marie s dítětem, sedící na obláčku. Kaplička krytá římsou a na vrcholu prostý kříž. Zhotoveno z pískovce. Na podstavci je vpadlé obdélné pole s reliéfem sv. Floriána. Výška 300 cm.					
23	Lanškroun , Kříž – hřbitov Lanškroun	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	3081/2 49.9172444N, 16.6254411E	NE
Kříž je uprostřed hřbitova a je tvořen čtyřstupňovou základnou, poté navazuje třídílný podstavec složený z jednoduchého soklu, hranolového dříku s německým nápisem vpředu a pak následuje profilovaná římsa. Na podstavci je masivní kříž a v křížení je v kruhovém poli nápis – IHS. Zhotovení kříže a podstavce – žula. Základna – pískovec. Celková výška 5.5 metru.					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památka
24	Lanškroun , Kříž – kaplička – Dolní Třešňovec, u stromu, po levé straně cesty u čp. 191 (Kotyzovi)	Dolní Třešňovec Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	3130 49.9323039N, 16.6053444E	NE
Památka se nachází po levé straně cesty u vzrostlého stromu nedaleko čp. 191. Na místě bývalé kapličky z roku 1714 a zaniklé v osmdesátých letech 20. století byl postaven snahou dobrovolníků kovový pamětní kříž s dřevěnými boky a malovanými obrazy. Pískovcový podklad. Realizace v roce 2018 .					
25 R	Lanškroun , Kříž – v Dolním Třešňovci u čp. 82	Dolní Třešňovec Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	68/5 49.9262392N, 16.6120886E	NE
Po pravé straně cesty v Dolním Třešňovci u čp. 82. K základně kříže vede pět schodů. Základna ukončena římsou, na které je litinový kříž s tělem Krista. U paty kříže jsou dvě postavy – P. Marie a sv. Jan Evangelista, na spodním břevnu kruhová deska s nápisem – Dokonáno jest! V křížení deska s nápisem INRI. Na přední straně dřívku podstavce německý nápis z roku 1869. Na zadní straně datum renovace 1937 a jména donátorů. 1869					
26	Lanškroun , Kříž – uvnitř areálu kostela sv. Anny, u hřbitovní zdi	Lanškroun Lanškroun	Římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun, nám. Al. Jiráka 2 Lanškroun 563 01	3163/1 49.9151464N, 16.6160394E	NE
Kříž se nachází uvnitř areálu hřbitova u kostela sv. Anny ve výklenku hřbitovní zdi. V místě kříže se nachází společný hrob rodiny Erxleben. Kříž má jednodušný hranolový podstavec na čele s vsazenou žulovou nápisovou deskou. Na podstavci vysoký kříž s jednoduchými rameny. Není datováno. Podstavec z pískovce, kříž zhotoven z žuly.					
27 R	Lanškroun , Pieta – v areálu kostela sv. Anny	Lanškroun Lanškroun	Římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun, nám. Al. Jiráka 2 Lanškroun 563 01	3163/1 49.9150108N, 16.6163306E	ANO
Pieta se nachází v areálu kostela sv. Anny – před vchodem do kostela. Na jednodušném základně je dvoudílný podstavec. Vysoký sokl přechází v dřív na jehož přední straně je profilovaný rám, na němž byla nápisová deska. Na baňatém nástavci je postava Panny Marie s Kristovým tělem na klíně. Na zadní části podstavce nápis o renovaci z roku 1799. Původně tato pieta stála na křižovatce u Krčmy na Malém náměstí, ale byla z tohoto frekventovaného místa přemístěna v roce 1959 ke kostelu svaté Anny. Zhotovení pískovec – první polovina 18. století .					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památka
28	Lanškroun, Socha Antonína Paduánského – areál sv. Anny, vstupní brána	Lanškroun Lanškroun	Římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun, nám. Al. Jirásky 2 Lanškroun 563 01	3163/1 49.9149167N, 16.6165292E	ANO
Sv. Antonín Paduánský – areál sv. Anny vstupní brána. Na třístupňové základně je trojboký dvoudílný podstavec. V předním poli je latinský nápis SANCTE/ ANTONI/ DE/ PADVA/ NOS/ PRECANTES/ ADIVVA/ GSEPB/ a letopočet 1717. Nad podstavcem je umístěna postava v dlouhém nařaseném rouchu převázaném v pase. V ruce levé drží knihu, na níž sedí dítě Ježíš s pravou rukou u brady světce. Socha je poškozena, pravá ruka je uražena v zápěstí, chybí hlava Ježíška. Maletínský pískovec. 1717					
29	Lanškroun, Socha Mater Dolorosa – areál kostela sv. Anny	Lanškroun Lanškroun	Římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun, nám. Al. Jirásky 2 Lanškroun 563 01	3163/1 49.9149053N, 16.6164525E	ANO
Mater Dolorosa/Bolestná – areál sv. Anny vstupní brána. Na třístupňové základně je trojboký dvoudílný podstavec. V předním poli je latinský nápis a letopočet 1719. Nad podstavcem je umístěna postava Panny Marie v nařaseném rouchu s rukami sepjatými, hlavu zakloněnou – zpodobení Matky bolestné / Mater Dolorosa. U nohou má malého andílka. 1719					
30	Lanškroun, Kříž – v parku u kostela sv. Máří Magdalény	Lanškroun Lanškroun	Římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun, nám. Al. Jirásky 2 Lanškroun 563 01	181/1 49.9106297N, 16.6093808E	ANO
Kříž v parku u kostela sv. Máří Magdalény se nachází hned zkrraje za plotem v těsné blízkosti silnice. Je složen z baňatého podstavce, ukončeného polštářem a zdobeného nástavce na němž je skalisko s lebkou, hadem a zkříženými hnáty a nad tím masivní kříž s korpusem Krista. Na horním břevnu nápisová deska INRI. Zhotovení 1. polovina 19. století. Výška 540 cm. Pískovec.					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památka
31	Lanškroun, Kříž – v Dolním Třešňovci, Houští čp. 2	Dolní Třešňovec Lanškroun	Dorazilová Květa, č.p. 2, 563 01 Lanškroun – Dolní Třešňovec	2/2 49.9192639N, 16.6162703E	NE
Kříž se nachází na soukromém pozemku a je poměrně těžko dostupný a málo viditelný. Na jednostupňové základně je trojdílný podstavec. Na soklu jsou nápisy – vpředu latinský, vzadu německý. Na dříku reliéfy světců, vpředu reliéf Panny Marie Bolestné. Na dříku profilovaná římsa a nad ní konický nástavec na kterém je reliéf světce a nad ním nástroje Kristova umučení. Vpředu je vetknuta do patky nástavce železná konzola na lucernu. Na římsce nástavce je soklík s latinským nápisem, který je lemován reliéfním listovým. Na něm je kamenný kříž s Tělem Krista. Na horním rameni kříže je nápisová reliéfní deska s nápisem INRI. Výška 500 cm, pískovec, nedatováno.					
32	Lanškroun, Socha Madona s dítětem – po levé straně silnice směr Luková u SOMY s.r.o.	Lanškroun Lanškroun	SOMA spol. s. r. o. Lanškroun – Žichlínské Předměstí, B. Smetany 380, PSČ: 563 01	2137/7 49.9069664N, 16.6114106E	NE
Dílo zvané autorem Madonna s dítětem je po levé straně silnice směr Luková u SOMY s.r.o. Žena oděná do džín a mikiny s kapucí a hledící spolu s dítětem přes torzo nedalekého mariánského pomníku směrem ke komplexu průmyslových budov. Madona v moderním pojetí. Symbolizuje ženu s dítětem na odchodu, symbol vyhnání a současně v interakci s nedalekým torzem kamenického díla i odchod duchovních a mravních hodnot. Zhotovení pískovec, 236 x 130 cm. 2016.					
33	Lanškroun, Sloup se sv. Josefem s dítětem – ulice Polská 1073	Lanškroun Lanškroun	Miroslav a Jana Kuťákoví, Polská 1073, Lanškroun 563 01	3073/98 49.9094064N, 16.6241631E	NE
Sv Josef s dítětem Ježíšem. Základem je čtverhranný podstavec nesoucí Davidovu hvězdu. Z ní vystupuje sloup vzhůru, který je přerušen a následuje skleněné obložení (čiré/žluté) pro umístění svíce. Nad tím je blok se čtyřmi reliéfy zlaceného kříže na každé straně a poté už následuje vertikála a ploché úložíště na kterém je umístěna socha sv. Josefa s dítětem, zhotovená z umělého pískovce. Dílo je provedeno z probarveného betonu s vnitřním armováním a celková výška díla je 240 cm. Poselství díla vyjadřuje křesťanskou chronologii, kdy zvěst o příchodu Mesiáše prostupovala skrze židovskou historii a tradici až k samotnému příchodu Mesiáše v podobě malého dítěte. Orientace dle světových stran – čelní strana sousoší orientována na východ. 2018					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památka
34 R	Lanškroun , Socha sv. Jana Nepomuckého – Zámecké nádvoří	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	51/2 49.9131178N, 16.6136028E	ANO
Socha sv. Jana Nepomuckého stojí na zámeckém nádvoří. Na základnové desce stojí trojdílný trojboký hranolový podstavec. Světec je zobrazen v dlouhém řasnatém rouchu s levou nohou nakročenou, v ruce drží kříž s Ukřížovaným, na hlavě má bired, kolem hlavy svatozář. Původním stanovištěm byl most přes Jánský potok ulice Lidická a předchozím byl most v ulici Nádražní. Provedení pískovec, 1714					
35 R	Lanškroun , Socha sv. Jana Sarkandera – Zámecké nádvoří	Lanškroun Lanškroun	Město Lanškroun, nám. J.M. Marků 12 Lanškroun 563 01	51/2 49.9131117N, 16.6135331E	ANO
Socha sv. Jana Sarkandera stojí na zámeckém nádvoří. Na základnové desce stojí trojdílný trojboký hranolový podstavec. Světec je zobrazen v dlouhém zvlněném plášti, rochetě a stole. Na hlavě má bired, pravíci tiskne k prsům klíč a v levici drží knihu na zámek uzavřenou. U nohou andílek s prstem na ústech. Původním stanovištěm byl most přes Jánský potok ulice Lidická a předchozím most v ulici Nádražní. Provedení pískovec, 1722					
36	Lanškroun , Socha Panny Marie – zadržná zadní částí ve zdi přístřešku na farní zahradě	Lanškroun Lanškroun	Římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun, nám. Al. Jirásky 2 Lanškroun 563 01	49/1 49.9125933N, 16.6135664E	NE
Socha původně stála v ulici Nádražní asi 30 m za železničním přejezdem směr Rudoltice vpravo u silnice v soukromé zahradě u rodinného domu a umístěna na sloupu na parcele 1696/3 - GPS 49.9074286 N, 16.6021792E č.p. 467/III Jednalo se o sloup Panny Marie (Lurdské) Ještě v roce 1995 stál, ale byl ve velmi špatném stavu a protože byl prasklý dřík sloupu a jeho hlavice, hrozilo zřícení. V roce 1996 byla památka rozebrána a odvezena do místního kamenictví. Původně mělo dílo základnu, čtvercový podstavec s německým nápisem vpředu, který byl na bílé mramorové desce, na podstavci byl sloup ukončený hlavicí, na níž stála socha P. Marie. Do dnešní doby se zachovala pouze socha, která byla před lety vyzvednuta v kamenictví a zadní částí vzděna do zdi přístřešku na farní zahradě římskokatolické farnosti. Dílo pochází z 2. poloviny 19. století . Pískovec.					

	Název/umístění	Katastr, Obec	Vlastník parcely	Parcela	Kulturní památko
37	Lanškroun, Kaple Panny Marie – Kypuše – u Mackovy vily	Lanškroun Lanškroun	Soukromý vlastník JUDr. Radomil Macek a JUDr. Taťána Macková Na Vyhlídce 38 Lanškroun 563 01	8685 49.9201150N, 16.5768083E	NE
Kaple Panny Marie na Kypuši se zvonící byla postavena na soukromém pozemku ve vlastnictví Taťány a Radomila Macka. Z jejich rozhodnutí kaple vznikla jako poděkování za přízeň Panny Marie k tomuto místu. V roce 2015 vypracoval architekt Přemysl Kokeš stavební plány pro kapli, která by měla stát asi 50 m jižním směrem od Mackovy vily na vyvýšenině u lesa. Jednalo se o hrázděnou stavbu s doškovou střechou a vysokou zvonící. Výška stavby 9 metrů. Výstavba započala v roce 2015. Střecha je vyrobena ze slámy, která byla dovezena od Neziderských jezer v Rakousku. Zvonaři z Kostelce nad Orlicí vyrobili pro kapli zvon s rodovým znakem a nápisem „Ora pro nobis“. Kaple je zvenku čtvercová, ale uvnitř má kruhový půdorys. Strop je vymalován symbolem nočního nebe a podlaha je pokryta mozaikou ztvárňující symbolicky čtyři apoštoly a uprostřed mozaiky je ztvárněno slunce vrhající paprsky na čtyři světové strany. Ve středu kaple je starobylá plastika Panny Marie z konce 18. století, plastika svatého Jana a svatého Floriána. Vstup do kaple je skrze dubové dvoukřídlé dveře s vnitřní výzdobou po jejich otevření vytvářejí tyto plastiky dojem prostorného venkovního oltáře. Kaple byla dostavěna roku 2016 a téhož roku vysvěcena biskupem Mons. Janem Vokálem.					
38	Lanškroun, Socha Krista Zmrtvýchvstalého – v rohu západní stěny jižní sakristie kostela sv. Anny	Lanškroun Lanškroun	Římskokatolická farnost – děkanství Lanškroun, nám. Al. Jiráka 2 Lanškroun 563 01	3163/1 49.9150108N, 16.6163306E	ANO
Socha stojí umístěna v rohu západní stěny jižní sakristie kostela sv. Anny. Na profilovaném soklu stojí vysoký šestihranný podstavec s profilovanou římskou, pískovcový, z nějž nahoře vystupuje ¾ koule. Na této kouli stojí litinová postava Krista zmrtvýchvstalého. Kristus stojí vzpřímeně na špičce pravé nohy, levou má pokrčenou a zanoženou. Pravou paži má pokrčenou v lokti zdviženou vzhůru, v pokrčené levici drží Kristus korouhev na žerdi v podobě kříže. Hlava s dlouhým vlnitým vlasem a vousem je obrácena tváří vzhůru. Kolem hlavy je okrouhlý nimbus (svatozář). Přes levé rameno, pravý bok, záda a stehna je přehozen plášť. Dílo pochází z 2. poloviny 19. století.					

POZN. Zkratka **R** v tabulce u čísla památky informuje, že památka byla restaurována po roce 2000. Podrobnosti a doplňující informace k těmto památkám jsou uvedeny v kapitole 2.4 Restaurované památky – přehled.

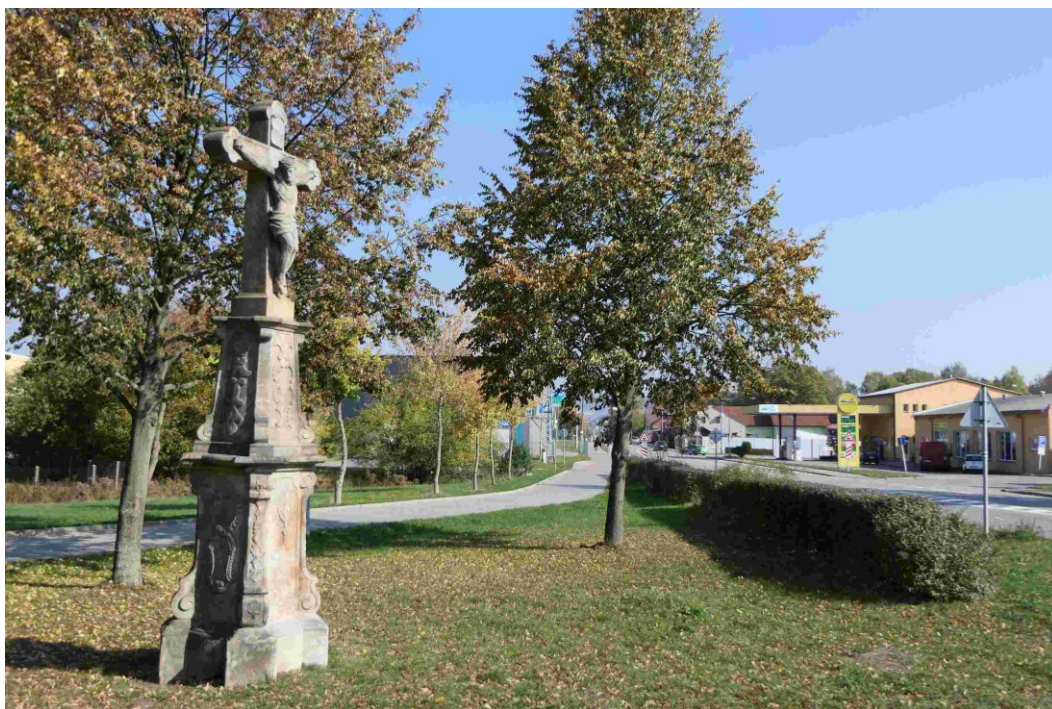
Obrazová příloha

Obrázek 1: Lanškroun, Boží muka – výjezd z Lanškrouna směrem na Ústí nad Orlicí, pohled od jihozápadu

Obrázek 2: Lanškroun, Kříž – po pravé straně silnice ul. Dvořákova, polovina 19. století, pohled od jihovýchodu

Obrázek 3: Lanškroun, Kříž v ulici Nádražní směr Rudoltice, 2. polovina 18. století, pohled od jihozápadu

Obrázek 4: Lanškroun, Sloup Ecce Homo – po pravé straně u silnice z Lanškrouna na Lukovou, polovina 18. století, pohled od jihovýchodu

Obrázek 5: Lanškroun, Sloup – torzo, dříve se sochou P. Marie Immaculaty, po levé straně silnice mezi lipami směr Luková (u SOMY s.r.o.), polovina 18. století, pohled od jihovýchodu

Obrázek 6: Lanškroun, Sloup morový se sochou P. Marie Immaculaty, náměstí J.M. Marků, konec 17. století, pohled od západu

Obrázek 7: Lanškroun, Kříž v ulici Komenského, 2. polovina 19. století, pohled od východu

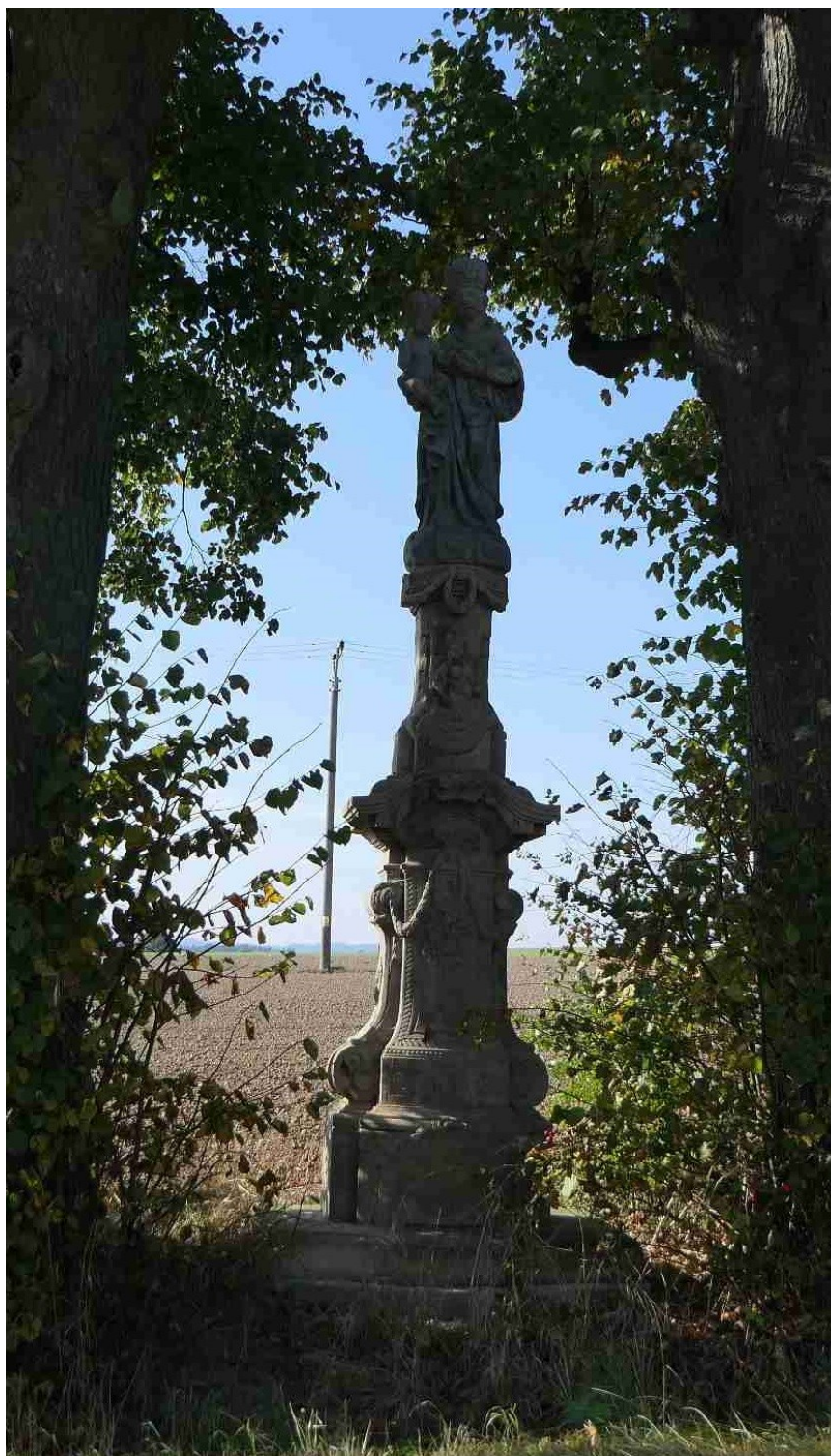
Obrázek 8: Lanškroun, Kříž – u kostela sv. Václava, nám. Al. Jiráska, 2. polovina 19. století, pohled od jihozápadu

Obrázek 9: Lanškroun, Kříž – po pravé straně silnice směr Nepomuky, konec 18. století, pohled od jihozápadu

Obrázek 10: Lanškroun, Pieta – u hasičské zbrojnice Dolní Třešňovec, 2. polovina 19. století, pohled od jihozápadu

Obrázek 11: Lanškroun, Socha Panny Marie Immaculaty, směr Nepomuky, 1. polovina 19. století, pohled od východu

Obrázek 12: Lanškroun, Kříž – Dolní Třešňovec na křižovatce u SZeŠ, 2. polovina 19. století, pohled od východu

Obrázek 13: Lanškroun, Kaplička Panny Marie – Kypuše, 1. polovina 19. století, pohled od severovýchodu

Obrázek 14: Lanškroun, Kříž – při výjezdu z města směrem na Nepomuky (u DOTY), 1. polovina 19. století, pohled od severozápadu

Obrázek 15: Původní stav kříže (u DOTY) před restaurováním – pohled od západu

Obrázek 16: Lanškroun, Sloup se sochou Panny Marie s Ježíškem, nám. Al. Jiráska, počátek 18. století, pohled od západu

Obrázek 17: Lanškroun, Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice, křižovatka Dobrovského a Třešňovecká, 1. polovina 18. století, pohled od jihovýchodu

Obrázek 18: Lanškroun, Kříž u kostela sv. Anny, ulice Dobrovského, 1. polovina 18. století, pohled od jihovýchodu

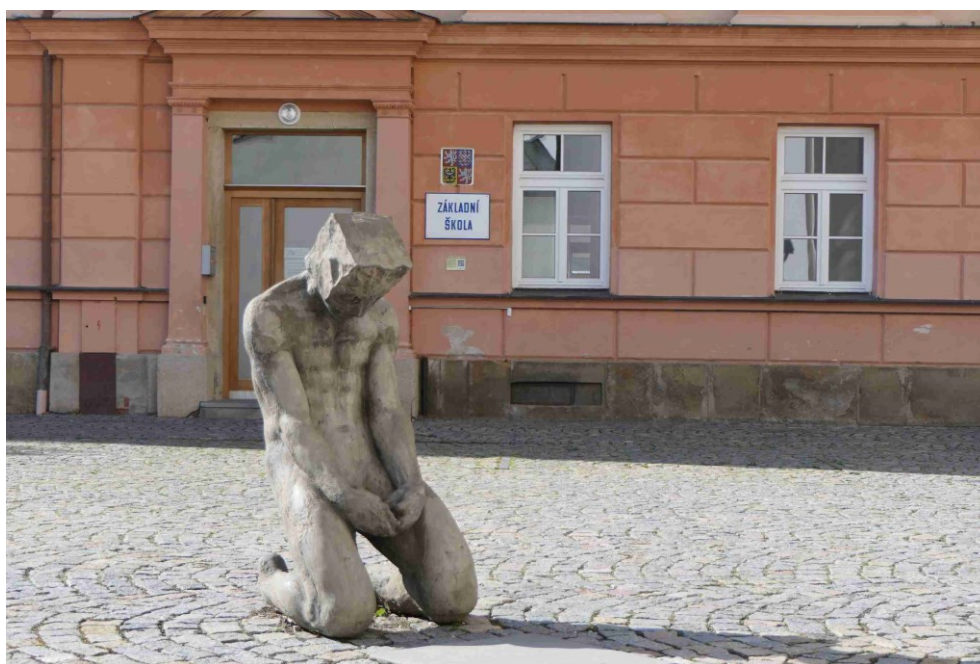
Obrázek 19: Lanškroun, Sloup se sochou P. Marie Immaculaty v ulici Kralická, 1. polovina 18. století, pohled od jihovýchodu

Obrázek 20: Lanškroun, Pilíř s mariánskými reliéfy, po pravé straně, silnice do Albrechtic, 1. polovina 19. století, pohled od jihozápadu

Obrázek 21: Lanškroun, Socha sv. Donáta – městské muzeum Lanškroun, 2. polovina 18. století, pohled od západu

Obrázek 22: Lanškroun, Socha Kajícíka/hříšníka, před křížem u kostela sv. Václava, 1. polovina 21. století, pohled od severovýchodu

Obrázek 23: Lanškroun, Kaplička P. Marie po levé straně silnice v Dolním Třešňovci, pohled od východu

Obrázek 24: Lanškroun, Kříž – hřbitov Lanškroun, pohled od severozápadu

Obrázek 25: Lanškroun, Pamětní Kříž – Dolní Třešňovec po levé straně cesty u čp. 191 (Kotyzovi), 1. polovina 21. století, pohled od jihovýchodu

Obrázek 26: Zaniklá kaplička Panny Marie v Dolním Třešňovci

Obrázek 27: Lanškroun, Kříž v Dolním Třešňovci u čp. 82, 2. polovina 19. století, pohled od severozápadu

Obrázek 28: Lanškroun, Kříž uvnitř areálu kostela sv. Anny, u hřbitovní zdi, pohled od jihu

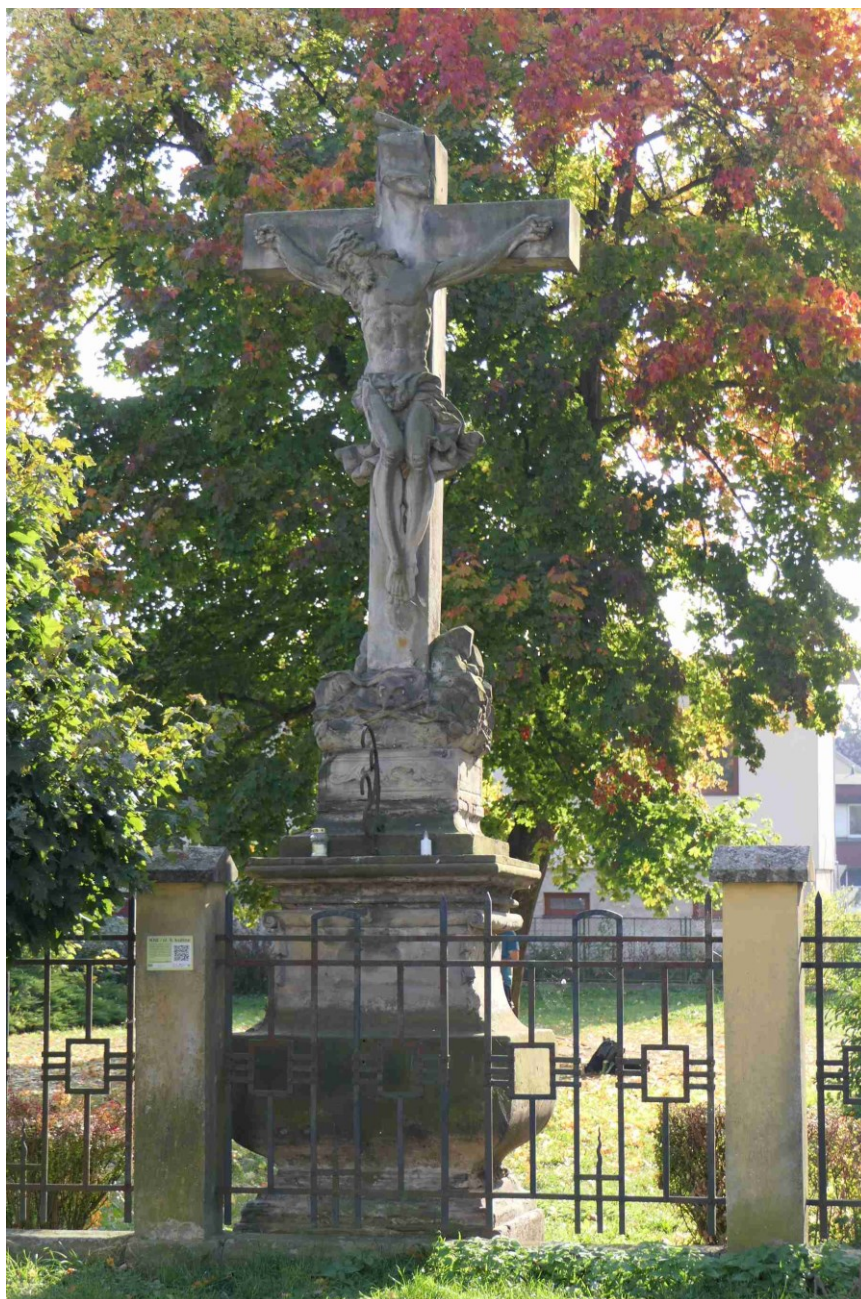
Obrázek 29: Lanškroun, Pieta v areálu kostela sv. Anny, polovina 18. století, pohled od severu

Obrázek 30: Lanškroun, Socha Antonína Paduánského, areál sv. Anny vstupní brána, 1. polovina 18. století, pohled od severu

*Obrázek 31: Lanškroun, Socha Mater Dolorosa – areál kostela sv. Anny, 1. polovina 18. století
pohled od severu*

Obrázek 32: Lanškroun, Kříž v parku u kostela sv. Máří Magdalény, polovina 19. století, pohled od severovýchodu

Obrázek 33: Lanškroun, Kříž v Dolním Třešňovci, Houští č.p. 2, pohled od jihovýchodu

Obrázek 34: Lanškroun, Socha Madona s dítětem, po levé straně silnice směr Luková u SOMY 1. polovina 21. století, pohled od jihu

Obrázek 35: Lanškroun, Sloup se sv. Josefem s dítětem, ulice Polská 1073, 1. polovina 21. století, pohled od východu

Obrázek 36: Lanškroun, Socha sv. Jana Nepomuckého, Zámecké nádvoří, 1. polovina 18. století, pohled od severu

Obrázek 37: Lanškroun, Socha sv. Jana Sarkandera, Zámecké nádvoří, 1. polovina 18. století, pohled od severu

Obrázek 38: Lanškroun, Socha Panny Marie – zazděná zadní částí ve zdi přístřešku na farní zahradě, polovina 19. století, pohled od severozápadu

Obrázek 39: Původní umístění Panny Marie zazděné ve zdi v ulici Nádražní

Obrázek 40: Lanškroun, Kaple Panny Marie – Kypuše – u Mackovy vily, 1. polovina 21. století, pohled od severu

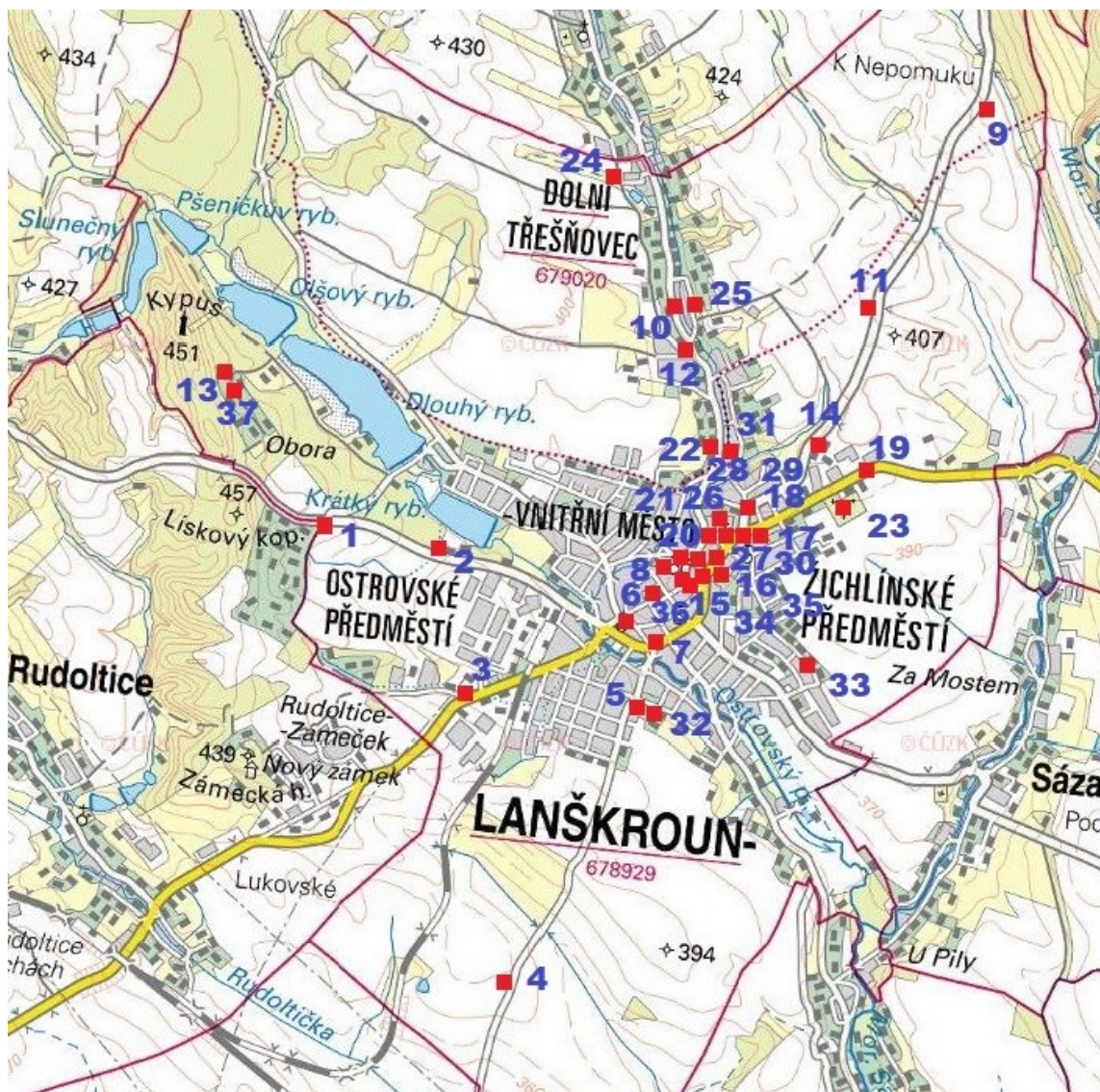

Obrázek 41: Detail kaple Panny Marie – Kypuše – u Mackovy vily

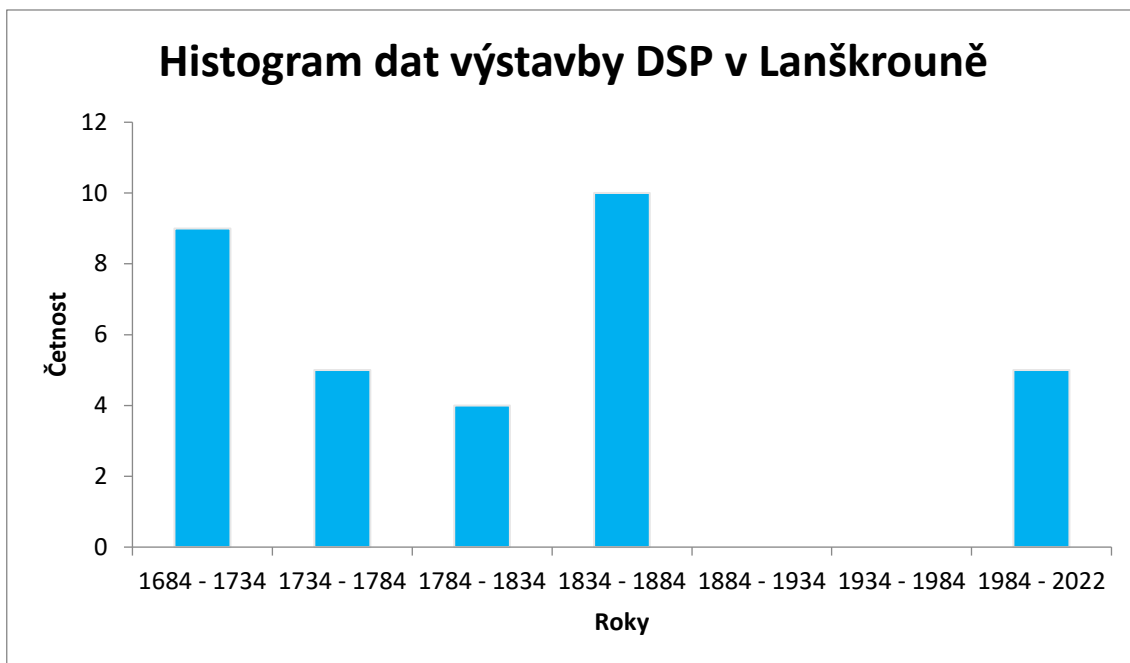
Obrázek 42: Lanškroun, Socha Krista Zmrtvýchvstalého v rohu západní stěny jižní sakristie kostela sv. Anny, 2. polovina 19. století, pohled od jihu

Mapa památek

Obrázek 43: Grafický záznam památek na území města

Grafy

Obrázek 44: Histogram dat výstavby DSP v Lanškrouně